

Василь Марсюк

Балада про дві скрипки

поєми і балади

Київ
Літературна агенція
"Друге дихання"
2018

УДК 821.161.2-5
М 29

Видавець Володимир Даниленко

В оформленні книжки використано картини
Аліси Гібет і Юрія Побережного

Марсюк В. А.

М 29 Балада про дві скрипки: Поеми і балади. – К.:
ЛА "Друге дихання", 2018. – 456 с.
ISBN

До збірки Василя Марсюка "Балада про дві скрипки" увійшли поеми й балади, які відтворюють широку лірико-епічну картину духовного життя країнського суспільства від глибокої минувшини до нашого часу. Написані в різні періоди творчості письменника, вони демонструють оригінальну авторську манеру, заглиблюючись у світ людських емоцій.

Василь Марсюк народився в місті Мар'їнці на Донеччині у шахтарській сім'ї. За політичними звинуваченням його батько був репресований і загинув на радянській каторзі. У радянські часи за поширення самвидаву та зв'язки з дисидентами письменник перебував під наглядом КДБ.

Автор поетичних книжок "Сурмлять тополі" (1973), "Життедайність" (1977), "Обрії" (1979), "Сонячні терези" (1986), "Три криниці" (1988), "Минулому я руку подаю" (1990), "Прометеева естафета" (2008), "Вечірне вогнище" (2011), "Твори у двох томах" (2013), "Романтика пізньої осені" (2015), "Гіркий вітцини дим" (2017), збірки віршів для дітей "Тигр утік із зоопарку" (1991), віршованого роману "Донецька прелюдія" (2001, 2003), "Московський час" (2013), книжки публіцистики "Крик волаючого на майдані" (2010, 2016). Його вірші поклали на музику відомі композитори. Зокрема, Володимир Івасюк написав музику на вірш "Балада про дві скрипки".

Лауреат Міжнародної літературної премії імені Івана Кошелівця.

УДК 821.161.2-5

ISBN

© Марсюк Василь, текст, 2018
© Мохаммад Ясамін, макет, 2018

Поэми

Хто мислить, той не має заборон.
Збагнути Всесвіт – ось його закон.
А інші всі закони – хвіст комети...
І зоряний штурмують бастіон
блаженні відчайдухи та поети!

Василь Марсюк

МАЙДАННИЦЯ

Палав палац у Кончі-Заспі
вночі у "царському селі",
і вікна сяяли у засвіт,
немов червоні ліхтарі,
і пламеніла, наче факел,
сосна під домом на вітрах,
і наливались очі жахом
в сусідніх панських теремах.

Їх наросло біля столиці,
як біля пня ростуть гриби.
Чи це єгипетські гробниці
набудували тут раби?
Палац палав, метались тіні,
пожежки вили, як вовки,
сніги рожево мерехтіли,
і гай темнів віддалеки...
А по Дніпру, як по дорозі,
де по льоду, де по сніжку,
простоволоса на морозі
спішила жінка в кожушку.
Спішила в Київ без оглядки –
що там позаду – все одно.
В душі спалахували згадки,
мов кадри давнього кіно.

...Ось із села вона дівчиськом
іде в Обухів на базар,
це від Трипілля наче близько,
а плечі здавлює товар –
картоплі клунок та цибулі,

аби купить собі вбрання,
бо в інституті вчитись буде,
вдалась охоча до знання.

...На курсі п'ятому і заміж
за однокурсника пішла,
не встиг він скласти свій екзамен –
як тут чорнобильські діла –
і мужа загребли у військо –
на той проклятий саркофаг,
де кілька місяців там рискав,
по горло берів нахапав.

А згодом в них дитя з'явилося,
і слава Богу! – з ним гаразд.
Та в чоловіка впали сили,
за кілька років він і згас.

...Ох, донечку ростила важко!
Якраз розпався ССРСР.
Знайшла роботу горопашна
аж тут у Кончі... А тепер
Дніпром втікає, наче шляхом,
із дому, що згорає там,
де червоніє небо маком.
"Отак і треба їм, чортам!"

...Була служницею в палаці,
не розгиналась день при дні
і світу божого від праці
не знала, наче у труні.
Жила в комірці для прислуги –
хоча в рабинь яке життя?

І зносила усі наруги,
щоб в люди вивести дитя.

...А доня стала журналістом,
відома вже, хоч молода,
і муж її – з такого ж тіста.
О, горе з ними! Ох, біда!..
Обох побили на Майдані,
в лікарні бачила обох.
Дурні правителі, чи п'яні –
хай стережуться – бачить Бог!

Вже в одного ось запалила
нажитий здирствами палац,
а ще скарає Вища сила,
бо саме він давав наказ
студентів бити, мов скотину,
посеред Києва вночі.
Вона все чула в ту годину,
коли підносила харчі...

Вовки у генеральських шкурах
в палаці кублились всю ніч.
Господар, сам, як ніч, похмурий,
дружину вже відправив пріч
аж десь у Лондон, де квартира
у них там є, і вчиться син.
...Ой, довго, довго все терпіла –
та вибивають клином клин!

Коли побачила з екрану,
як знов бандити б'ють людей,
собі сказала: "До Майдану!"

І ось, ковзаючись, іде.
Пішла не просто так, без тями –
пішла весела, хоч і зла.
Горілкою та коньяками
усі дивани облила...

Взяла з собою тільки книжку
одну-єдину – "Кобзаря".
Повз охорону вийшла нишком
і подалася до Дніпра.
І озирнулась мимоволі,
спинилась жінка на льоду –
позаду тільки зблиски кволі
вже лоскотали темноту.

"Сосни, сосни одної жалко –
так біля дому і згорить!" –
прошепотіла жінка палко –
"Нехай же Бог мені простить!"
А понад Києвом світало,
благословлялося на світ.
Дніпром навстріч поземку гнало,
і часом лунко лопався лід.

...О, Дніпре, Дніпре, скутий льодом
і скутий греблями тепер,
так схожий ти з моїм народом –
хоч і в неволі, та не вмер!
Нуртують ще під льодом сили,
джерела б'ють з глибин землі.
Нас давні орди не змісили,
не змісять вже і москалі.
Народ тепер попри морози,

як повінь, Київ залива,
і не лякають ні погрози,
ні міліцейська вся братва.
Я, Дніпре, теж – твоє джерельце,
хай непомітне іздала,
та в мене б'ється горде серце
завбільшки, як моя земля!

...Мені відома Конча-Заспа –
я жив колись неподалік
і бачив, як велика язва
тут розросталася щорік.
Такі тут виростали вілли –
позаздрили б і королі!
Скоробагатьки як здуріли
на пограбованій землі.

Розкішний час був для грабунку,
хоч і тепер немає меж.
Тоді, зібравши книги, клунки,
сокиру прихопивши теж,
покинув я свою хатину,
простенький домок – шість на шість.
Глядіть не міг, як Україну
для обсідає тут і їсть!

Та вже знесли мою домівку,
і вже там вілла височить.
Отак і долю, наче дівку,
в нас відбирають багаті.

Повинен кожний мати межі.
Спиніться, хто не знає меж!

Я зріс на світовій пожежі,
пізнавши змалку жах пожеж:
і педучилище палало,
і вишня в нашому саду.
Було для німців світу мало –
тепер "свої" несуть біду.

...Помітить мій читач поважний,
що у герої я не пнусь,
лиш приглядаюся уважно,
усе мотаючи на вус.
І сивий вус, і сиві скроні,
і в бровах бачу сивину...
В якому сказано законі:
іти старому на війну?

А я топчуся на Майдані
у скромній шапці і пальті,
і славословити не стану
усіх, що стрілись на путі.
Ми тут зійшлись, бо де податись?
Хоч вирушай у темний ліс!
Тому й сокиру ту, що з хати,
я на Майдан таки приніс.

Нехай рубають хлопці дрова,
щоб грітись, чи зігріти чай!
А банда прийде бити знову –
нехай вже спробує, нехай!

...Всі знали жінку на Майдані,
але не знали – хто така?
Завжди виходила зарані

з намету чиста і легка.
Завжди закутана по очі,
як мусульманка у чадрі,
вона трудилась дні і ночі –
варила їсти... Хто в журі
і хворий хто – давала раду
і підбадьорювала так:
"Ось проженем Верховну Зраду –
і підуть біди всі навспак!"

Вона зі стягом, як зі списом,
ішла попереду усіх,
коли орда в шоломах лізла
на барикади – змерзлий сніг.
Але лиця не відкривала,
і тільки очі – як вогні,
і штовханів було немало
у не жіночій цій борні.

Хрещатик став для неї домом,
де всі для неї, мов рідня.
Я також став її знайомим,
хоча приходив не щодня..
А нині знову на Майдані
я все довкола обійшов,
та карі очі полум'яні
вже не побачив я. Агов!..

Диміли бочки із дровами,
лунав зі сцени скромний спів,
а фею з чорними бровами
я вже ні разу не зустрів.
Де зникла ця примарна жінка,
чиє ім'я ніхто не знав,

а звали просто Українка,
а я ще Волею прозвав?

Можливо, десь в другому місті
скликає віча бойові?

А може, нишпорки іклисті
її десь мучать у тюрмі?
У них кийки, щити, шоломи –
ну, просто героїчна рать!
Полки бездумних костоломів
для себе виростила знать.

Але я знаю, що недовго
їм панувати серед нас,
бо наша Воля разом з Богом
уже відміряли їм час.
Усе повинне мати межі.
Спиніться, хто не знає меж!
Поему я почав з пожежі,
пізнавши змалку жах пожеж,
але хай краще очі жінки
в поемі сяють під кінець!
Безстрашні наші українки
є роду нашого вінець!

03.01.2014 р.

СМЕРТЕЛЬНЕ ВЕСІЛЛЯ

Я сліпий і глухий, і прожив я багато,
та було не багато щасливих днів:
десять літ по лісах я ховався зятято,
двадцять років по тюрмах сибірських сидів.
Все ж марою не був, коли жив у криївці.
Був повстанцем. Шулікою звали мене.
І загін мій шуліками звали німці,
а москальський набрід нас і досі кляне.

Не питаєте нічого. Я зовсім глухий,
очі теж затягло мені млою.
Вже піввіку ходжу я по світу такий,
коли вийшов з останнього бою.
Ні, не вийшов. Солдати знайшли вже мерця,
налетівши, як ворони-круки,
не доби́ли чогось – хті́ли мати живця,
щоб впіймати ще більшу щуку.

Ще літав тут, як беркут, Шухевич Роман,
і земля ще під ворогом тліла...
Та її оповив той московський туман –
прощавай, Прикарпаття миле!
Я забув майже все: і колючі дроти,
холод, голод і всі катування,
в моїх більмах стоять лиш повстанці-брати
і в Яремчі мій бій останній.

Рідні гори стоять, наче райський сад.
Гори, гори, нещасні гори!
Я на вас хоч разочок поглянути рад,
та покрила вас ніч неозора...

Під горою кипів поміж скелями Прут
і черемха цвіла, як засватана дівка,
кожний кущ і смереку любив я тут,
де була моя хата – криївка.

Довго-довго була. Хоч і в дальні краї
з другом Гнатом ходили ми звідси.
Всі довкола ліси, і верхи, і плаї –
все обнюхали тут комуністи.
Та у скельному схроні Господь нас беріг
і сестричка моя Катерина,
як лисичка, вона прокрадалась в барліг
і приносила хліб та новини.

Гнат Катрусю кохав, і кохала вона,
лиш очима кохались, як діти,
бо іще не скінчилась повстанська війна,
не забралися звідси совіти.
А вінчання було, без попів, без сватів.
О нещасне, смертельне вінчання!
Гурт солдатів зненацька на нас налетів,
коли Катря прийшла востанне.

Нас до ночі беріг ангел наш – кулемет.
Москалі причаїлись на чатах.
І Гнатко проказав (він був трохи поет):
"Ось і час нам настав обвінчатись!
Любий друже, вдягни нам з ялиці вінки –
ми з Катрусєю будемо навік!"
Я не дав їм, як піп, цілувати руки,
лиш хрестом осінив і обняв їх.

І вони обнялися уперше в житті,
цілувались в п'ятьмі. Я ж на варті
до світання стояв, доки хмари руді
стали вранці наш схрон облягати.
Поналазило більше тепер солдатні.
Кулемет наш замовк без набоїв...
І тоді молодята сказали мені:
"Вбий нас, брате, благаєм обоє!"

Боже, Боже, великий мій гріх!
Вбив сестру і товариша-брата,
а себе, а себе я не встиг, ну не встиг,
бо в криївку влетіла граната...
І навіщо мене відходили вони?
Аби в пеклі помучився згодом?
Я не мав перед ними і крихти вини,
моя вічна вина – перед родом.

Не вберіг ні сестру, ні її обранця,
а свого побратима – за це мені кара.
Табори та дроти, табори без кінця,
все життя – як свинцева хмара.
Та ви чуєте хоч мене?
Я ж бо вас і не чую, й не бачу.
Навіть Бог хай мене прокляне –
не молюся, не мучусь, не плачу!

27.06.2013 р.

ХАЙТАРМА*

Я стара. Я татарка. Я ханського роду.
Мою душу беріг милостивий Аллах.
Давній рід мій від славних Гіреїв походив,
хоч і кров українська у жилах текла.

Прапрабаба моя – з-під Черкас полонянка –
прикрашала трояндою ханський гарем
і жоною була, а не просто коханкою,
і від діток її ми по світу ідем.

І від неї вдались ми світловолосі.
Час розкидав наш рід по усіх світах.
А мені виростати вже тут довелося,
де купатись до моря зійшов Кара-Даг.

Наша хата стояла якраз під горою,
а на пагорбі ріс карагач-богатир...
Наче все у кіно відбулося зі мною.
О, який нас чекав людожерний вир!

"Красні" вигнали з Криму якраз тоді німців –
і війні, і біді вже, здавалось, капут*,
та в село налетіли московські ординці,
наказали усім готуватися в путь.

*Хайтарма – повернення (кр.тат.). Означає також масове повернення татар до Криму після 1989 року.

*Капут (нім.) – кінець, погибель.

Батько мій вже погиб на війні за червоних,
наречений мій теж із червоними був.
А за що і куди нас везуть безборонних?
І за що нам Аллах дав таку судьбу?

Кара-Даг, Кара-Даг, наша чорна горо,
ти над морем стоїш, як стояла віки,
я прощалась з тобою неначе вчора,
та уже табунами пробігли роки.

І мене, і сестер моїх менших, і матір
на машину загнали – лиш торба в руці.
Прощавай, бідний раю у рідній хаті!
І куди нас везуть, мов останніх старців?

З моря саме тоді вийшло сонце, як глечик,
освітило тополі і весь Кара-Даг,
обігріло там наших білих овечок,
і погладило наш черепичний дах.

Все село привезли в Феодосію-Кафу,
а вже нашого люду там купчилась тьма,
а солдати кругом стерегли, як ватагу,
заганяли в вагони – і спасу нема...

Ми на клунках сиділи, все ждали відправки,
як під вечір до нас підійшов офіцер,
полічив нас, папір зачитав, як прогавкав,
все на мене дививсь – що б то значило це?

Потім вивів з юрми і повів по безлюддю,
посадив біля моря під темним кущем:
"Вот теперь мы с тобой любоваться будем!"
Я благала і плакала так гаряче:

"Є у мене жених, теж в червоних служить,
льотчик він, офіцер, як і ти!"
"Брось болтати! Буду я тебе мужем!
А из чурки какой офицер? Лады?.."

І в пісок повалив – і кусає-цілує,
і шальвари здирає: "Прикончу! Молчи!"
Під рукою я камінь, як диньку, чую –
і по скроні його! Враз обм'як і харчить...

Із грудей його скинула обіч –
і вздовж моря бігом! Тільки згодом себе
спам'ятала. А тиша як в гробі...
І шальвари подерті, й тюбе* в море кинула.

І простоволоса
де водою, а де по піску
побрела в Кок-Тебель. Доки сонце звелось,
я присіла спочить в карадагськiм ліску.

Вдень ховалась в знайомій з дитинства печері,
прокрадалась до хати своєї вночі,
відчиняла тихенько, мов злодійка, двері,
що скрипіли тужливо, як в лісі сичі.

Із козою, бувало, лежала до ранку,
з нею тепло і рідно було мені,
і прабабцю свою полонянку
стала бачити уві сні.

*Тюбе (кр.тат.)– головний убір.

Її з дому пригнали сюди на чужину,
я ж в полоні була на своїй землі...
Та забула я скоро до хати стежину –
стало гамірно в нашім селі.
Завезли сюди люд із Росії,
поселили у наші хати –
і одразу дахи всі осіли,
і зів'яли зелені сади.

Побрела я із Криму в Черкаси,
до своєї немовби рідні...
У колгоспі трудилась до часу,
заробляла якісь трудовні.

Там назвалась ім'ям прабабусі,
я і досі Оксана Козак.
У селі не цуралася друзів,
роздивилася, що тут і як.

Теж нещасна робота у злиднях...
Люди добрі, такі, як і ми.
Подалась би в Ташкент до рідних –
та боялась розплати – тюрми.

Я ж прибила тоді офіцера...
Друг мій льотчик поліг на війні...
Вийшла заміж за хлопця-шофера,
двох білявих родила синів.

Чоловік хорував на серце –
овдовіла з малими дітьми,
але їх підняла, як ведеться,
стала вчити, щоб стали людьми.

Я тепер вже й сама прабабуся,
але тут доживаю сама.
Вже гадала, що в Крим не вернуся –
тільки тут почалась Хайтарма.

Потяглися татари, як птиці,
хоч не ждали їх рідні доми.
Я відкрила синам таємницю:
може, діти, поїдемо й ми!?

Будем жити під красень-горою,
де чекає старий карагач.
Похитали сини головою:
"Українці ми, мамо, пробач!"

Я ж поїхала. Стрілась з сестрою –
вісім душ у сім'ї, тіснота.
Де була наша хата, стіною
вже висотні будинки стоять.

Я, мов ластівка, теж тут гніздо придбала –
Кара-Даг заглядає якраз у вікно,
тільки жаль, що на пагорбі порожньо стало,
бо старий карагач вже спиляли давно.

А на місці його я новий посадила,
часом вийду туди, скільки зможу – поллю,
піднялася б ще вище – не ті вже сили.
Як згори я на землю дивитись люблю!

Ось на вас я дивлюсь (це бабуся – до мене) –
трохи дивний курортник сюди забрів:
всі гуляють край моря в алеях зелених,
ви ж поближче до наших крутих горбів.

Дай, ось думаю, вас зупиню та спитаю,
чи не з наших татар хтось блукає весь час.
"Українців, бабуню, я тут виглядаю –
і радий, що зустрів саме вас!"

"Вже не знаю й сама, хто я зараз.
Тут – пів-серця мого, а пів-серця там
у гаю над Дніпром осталось...
Як там зараз ведеться вам?"

В душу дивляться очі старечі:
"То ви справді з самих Черкас?!"
Обійняв я худенькі плечі:
"Так, я звідти, де люблять вас!"

22.07.2013 р.

СКАЗАННЯ ПРО СՆГОВУ ЛЮДИНУ

В осінню пагубну годину,
засумувавши за дітьми,
у рідний край, на Україну
тікав сміливець з Колими.

Позаду – табірні бараки
і в'язнів лица неживі,
позаду гналися собаки
і охоронці-вартові.

І день, і два, і три – погоня,
і день, і два, і три – тайга,
уже втікач – мов на долоні,
але завіяла пурга.

Не скоро віхола опала,
вляглися гори снігові...
Ніхто не знає, де пропали
втікач, собаки й вартові.

Вляглася буря й над народом,
війна затихла світова.
А чутка йде, що світом бродить
якась людина снігова.

Ніхто в лице її не бачив –
що за проява, що за звір? –
вона слідами тільки значить
то Гімалаї, то Памір.

Усе звертає в бік Європи,
верта туди, де сипле сніг.

І велетенські босі стопи
дивують жителів гірських...

Я знаю, хто це. І сенсацій
не ждїть, дослідники-уми!
Це батько мій з гїркої праці
їде додому з Колими.

Їде із пухлими ногами,
обмерзлий весь, увесь як лїд,
їде він, гнаний злими псами,
ї вартові бредуть услїд.

Ї вже тепла він уникає,
бо вїчний холод у кровї,
з весною знову повертає
назад у гори снїговї.

Петляє нетрями й не знає,
що скаже вдома він вдовї,
що сина в нього вже немає,
а двїйко менших ледь живї,

що донька вийшла за калїку,
що влада з хати нас жене.
Їтиме батько мій довіку
ї в снах гукатиме мене.

Дарма з мертвотних канцелярїй
про нього мертвї шлють слова –
додому їде для помсти й кари
жива людина снїгова!

1986 р.

ГЕНЕРАЛЬСЬКА ТЕЩА

"Любви все возрасты покорны,
её порывы благотворны..." –
сказав колись один пііт, –
"але бувають і потворні", –
я проказав йому услід.
Таки бувають. Так я мислив,
з села вертаючись до міста,
бо все не йшла із голови
розмова з гостею з Москви...
Я розкажу її вам стисло.

В селі, ну себто, в Шелепухах,
де прожива моя рідня
і де люблю бувати я,
живе собі одна старуха
(бабуся – краще так для слуху),
сусідка наша – як своя.
Усі зовуть її Палазя,
живе самотньо, без сім'ї,
а веселенькою вдалася,
аж любо стрінуги її.

Живе в хатиночці малій,
ну трохи більшій від горіха –
єдина хата на селі,
солом'яна в якої стріха.
Палазя свій город навпіл
щороку засіває житом
й пече такий із нього хліб –
всі уплітають з апетитом.

Завжди усміхнена, одна
серед зими, одна і влітку,
мені здавалася вона
не сьогосвітнім вже відбитком.
У білій хусточці завжди
весь день гребеться на городі.
Коли до неї не зайти,
угостить квасом у господі.

А в тій господі тільки піч,
щоб там варити, там і спати,
та скриня – найдорожча річ,
а у куточку – Божа мати –
ікона з церкви, що її
поруйнували на селі
недавно зовсім комуністи,
немов вона просила їсти.

Стояла ще з часів козацьких –
міцна, ставна, як дівка хвацька.
Аж тракторами дерли зруб –
такий міцний церковний дуб!
Палазя теж взяла собі
іконку з церкви – вкрала наче,
і вечорами тягне-плаче
до неї руки у мольбі.

...Під рушником – портрет у рамці:
Палазин батько – теж як дуб,
немов метеличок, на шапці
сидить петлюрівський тризуб...
Я міг би більше розказати
про цю бджолу вам, читачі,

та знаю: міру треба знати,
розмову з вами ведучи.

А ще, панове, ви праві,
події люблячи нові.
Спішу подати. В селі всі знали:
в Палазі є сестра в Москві,
що служить в домі генерала.
І ось з'явилась та сестра –
така ж рощочком, як Палазя,
але свіженька, не стара,
у полі, видно, не пеклася.
І капелюшок, і вбрання –
як у столичної людини,
і зубки золотом дзвенять,
і на руці блищить годинник.

Вона дівчам під час війни
із дому зникла – й ось явилась...
А щоб послухать дивини,
сусіди теж не забарились.
За стіл усілись під кленком,
і кожний висловитись пнеться.
Не тільки теплим молоком
нас пригощають, як ведеться.

А на закуску завжди спів
із добре злитих голосів:
"Поza гаєм зелененьким
брала вдова льон дрібненький..."

Я тут би слухав без кінця
пісні розложисті, як ця:

"Ой, наїхали хлопці з України,
попускали коней по долині,
почепили сідла на калині,
запалили гнізда солов'їні..."

Застілля в нас завжди чудне:
говорять всі – ніхто не слуха.
Від гості я почув одне:
живе – нічого, має внука.

Другого дня вже тет-а-тет
ми говорили, п'ючи каву.
Я їй сказав, що я – поет,
її судьба мені цікава.
"З поетів я люблю Тараса,
все перечитую "Кобзар",
тому і мови не зреклася,
бо він для мене, як буквар.

Хоча життя всьому навчило...
А нащо вам моє життя?
Було без долі, без пуття,
таким і піде до могили.
Людину наче не чужу
у вас я бачу – сядьте ближче!
Я справді дещо розкажу,
не дуже, правда, таємниче.

Ви, мабуть, чули, як мене,
коли тут наші німців гнали,
дівчисько гарне, хоч дурне,
взяли у військо, в санітари.

А там побачив генерал
і взяв до себе борщ варити.
Який там з мене кулінар!?
Він просто став зі мною жити.

З ним і в Германії була,
коли вже німці склали зброю,
а генерал вагон добра
привіз на дачу під Москвою.
Такого срібла і картин
ви не побачите в музеї.
"Кто победил – тот господин!" –
хвалились до братії своєї.
І по війні жила при нім,
а коли стала вже брюхата,
й дитя знайшлось – сказали всім,
що від солдата.
А скоро генерал помер.
Така вже доля моя клята –
мене служницею тепер
взяли на дачу його брата.

Теж генерал, ще вищий чин –
над тюрмами всіма начальник.
Там надивилась я картин –
хоч генерал, а чорний бабник.
Привозив з друзями дівчат –
гуляють, п'ють, як у борделі.
І не було для мене свят,
усе перу для них постелі.

Кому що скажеш? Де втечеш?
Такі кнури, де хочеш, знайдуть.

Дитя моє маленьке ще –
у нім знаходила розраду.
Ішли артисточок гурти...
А тут якраз впокоївсь Сталін.
Кнури притихли, мов коти.
Мій генерал поблід, постарів.

Хоч довго ще носив мундир –
вже й доня фельдшеркою стала,
а потім зліг, лиш пив кефір –
а то вина було все мало.
Дочка у госпіталь пішла –
робота близько біля дому,
та генерал наш пожелал,
щоб чергувала лиш при ньому.

Йому в нічні години зле –
то біля нього має бути.
Все наче владилось. Але...
Аж соромно признатись людям!
Призналась і мені дочка,
коли вже стало дуже пізно.
А справа вийшла тут така...
(І залилася жінка слізьми).

Дочку той блудень ублагав
лягати з ним, хоч би в халаті –
йому полегшає, мовляв,
і Сталін спав лиш при дівчаті,
а як хворів Мао Цзе-дун,
то з двох боків дівчата гріли.
Заговорив проклятий бздун
дитині розум... Боже милий!

Дочка соромилась сказати,
що по неволі согрішила,
що згвалтував він. Сто проклять
цим генералам!.. Тільки шила
не утаїш в мішку. Родила
невдовзі хлопчика вона.
Сказали знову – від солдата.
Тоді – війна, тепер – війна...

Аж соромно розповідати!
А що?! Візьміть та напишіть,
які в нас славні генерали!
Імен лиш наших не вкажіть,
а так якісь ініціали.
...Дали нам волю, щоб скандал
не вибухнув. Дали квартиру.
Помер зятьок мій – генерал,
вже десь чорти здирають шкіру.

А я навідалась сюди.
Можливо, скоро переїду
на Україну. Від біди
подалі. Боже, скільки стиду!
До Канева переберусь,
захоче, може, і Палазя...
Ви напишіть! Я не боюсь –
уже доволі натраяслася.

Селянки заздять тут мені,
що у Москві живу понині.
Чого ви заздрите, дурні!?
Жила я гірше від рабині.
На буряках увесь свій вік,
ви, знаю, гнули рабські спина,

та все ж були серед своїх –
мене ж топтали на чужині.

Була підстилкою гріха.
За що так доля покарала?
Не покарала, ні! Ха-ха!..
Тепер я – теща генерала!" –
чи то сміялась, чи ридала
сивенька жіночка суха.
А потім стрепенулась: "Годі!
Наговорила вам дурниць.
Он і Палазя на городі
мене вже кличе до суниць".

P. S.

Цю річ я написав давно,
та тільки в схроні все лежала:
не надрукують все одно
книжкові наші генерали.
Знайшов цей списаний блокнот,
старі гортаючи папери.
Художніх мало тут красот,
та не багато і химери.

Я мав би зараз не спішити –
щось підлатати, перешити,
перш як виносити на шпальти,
та час втікає, час біжить –
я вже шаную кожну мить
і все, як є, кладу на шальки.
Просила жінка: напишіть!
А я прохаю: почитайте!

05.07.2013 р.,
с. Шелепухи на Черкащині

СТЕПОВА МАСЛИНА

Ще тиждень тому я дзвонив сестрі – казала, що помалу шкандибає, що впав снаряд в сусідському дворі, що ця біда її ще обминає.
А сьодні їду вже сестру ховать – в Донеччину, що у війні тривожній.
Весь день вести авто – не благодать, вдихаючи наркотик – смог дорожній.

А вздовж дороги то цвітуть сади,
то ниви проти сонця гріють спина – виходь, співай! – а ти весь день сиди,
кермуй, старий музикю, безупинно!
Аж за Дніпром (тепер так місто звуть)
я зупинив авто біля посадки.
А тут маслини – Боже! – як цвітуть!
Як в юності цвіли. І згадки, згадки...

О, де ви ділись мрії молоді?
О, де тепер ти, юнко чорнокоса?
Лиш пісня, мною складена тоді,
нагадує про все, що відбулося.
"Як ми зустрічались,
за рученьки брались,
духмяна маслина цвіла..."
(Багато тоді що гадалось,
і дівчина-мрія була...)

Я – вчитель музики тоді ще
в містечку (а Донецьк – за крок),
вона – школярка найгарніша,

а коли так, то й наймиліша.
І милим кожний був урок!
Так, вів я музику у школі
і вів шкільний чималий хор,
а ще давав уроки Олі –
схотів так батько-прокурор.

Хоч Олин татко значивсь паном,
а я був бідний музикант,
здружило нас фортепіано,
і ніжні руки, й синій бант
у чорних косах (бо грекиня),
і щире слово віч-на-віч...
Не полюбити це створіння
було не можна, певна річ.

І я з шахтарської хатини
літав у терем багача,
аби дві радісні години
учити й бачити дівча.
І Оля теж тяглась до мене,
хоч старший був я літ на п'ять,
в амурних справах все ж зелений,
бо не навчився ще гулять.

Була весна. Цвіли маслини
в густих посадках польових.
І надвечірньої години
ми зустрічались біля них.
Обое на велосипедах,
готові хоч на край землі
летіти у пшеничних нетрях,
немов метелики в імлі...

О, не забути тих мандрівок
і скромне потискання рук,
і перегуки перепілок –
як фортеп'яно срібний звук!
А дух маслини запашистий
в степу пахтів аж до зірок.
Вертались ми хмільні у місто
і від їзди, і від думок.

Я на слова дружка-поета
склав першу пісню у житті,
і ми із Олею дуєтом
співали тут на самоті.

"Як ми зустрічались,
за рученьки брались,
духмяна маслина цвіла,
і пахощі п'яні,
і думи весняні
вона у серця нам лила.

Та люди байдужі,
солом'яні душі
зрубали маслину під пень,
і нас розлучили,
обрізали крила –
не стало у полі пісень..."

Хоча кінець її сумливий,
була нам пісня не чужа.
Ми ждали ще у світі дива,
і не печалилась душа.

Та якось нам у чистім полі
шлях перекрили два авто,
ступив до мене батько Олі
і запитав: "Ти знаєш – хто?!"
Їй ще сімнадцяти немає,
а ти знайшовся тут, бугай!"

І вже не місяць в небі сяяв,
а чорний ворон, гай-гай-гай!
І враз розвіявся дух маслини,
повіяв лиш донецький дим.
У ніч поїхали машини,
оставсь у полі я один...

Що далі? Краще б і не знати?
А далі проза. Пустоцвіт.
Мене під осінь у солдати
постригли аж на кілька літ.
Та я розводитись не буду
про службу-кару. Хай їй грець!
А Оля до медінституту
пішла учитися в Донецьк.

Там за студента вийшла заміж
(сестра повідала колись).
Як ті дороги між полями,
дві наші долі розійшлись...
(Мій анти-тесть у депутати
народні вліз – в донецький клан!
Де він тепер, не хочу знати –
зліняв десь, мабуть, за курган).

І в мене теж своя історія:
подавсь до Києва, як птах,
а там судьба – консерваторія
і вже повік музичний фах.
І ось тепер уздовж посадок,
які срібляться від маслин,
я у полоні юних згадок
спішу на похорон сестрин.

Дорога на Донецьк пустельна.
Частіш авто військовиків.
Воно й не дивно. Там пекельна
війна-стрільба з усіх боків...

А вже гирчить вугільним димом.
Чужий той дим. Чужий Донецьк.
Його шляхами степовими
об'їхать хочу навпростець.
Вже й Красногорівку проїхав,
а там – і Мар'їнка моя...
Та на дорозі знявся вихор –
і світ померк. І я – не я...

Що я живий, дізнавсь не скоро
уже в лікарні, у бинтах,
неначе мумія-потвора.
"О, вже прокинувся наш Бах!" –
Це виринає, наче з ночі,
обличчя лікарки ясне,
сміються з ночі теплі очі:
"Ми Вас підшили – все мине!"

Та знов туман. І знову жінка
сміється тепло раз-по-раз.
Я щось пригадую, та тільки
впадаю знов у сонний транс.
А якось лікарка спитала:
"Ви не впізнали ще мене?
А я Вас зразу упізнала...
І може, це Вас надихне?
"Як ми зустрічались,
за рученьки брались,
духмяна маслина цвіла..."

Я тихо аж вигукнув: "Оля!",
і в серці відлунився крик.
"Ось, бачте, як зводить нас доля...
Знайомтесь! Ось мій чоловік.
Це він Ваші руки відмінно
усі позшивав, щоб зрослись...
Бо як же Вам без піаніно?
Ой, гарно Ви грали колись!"

Запахла так маслина п'янок,
як у степу п'янила нас.
Ясніли очі у гречанки...
І вперше з ліжка я піднявсь.
"На мінне поле знов не їдьте,
щоб не набратися біди!" –
хірург сміявся не ехидно
із рук знімаючи бинти.

Це гріх – лежати серед літа,
воно не жалує нероб.
І згодом я уже провідав

сестри могилку – свіжий горб.
А поряд з нею сплять всі рідні –
старенька мати, юний брат..
Сплять неспокійно – бідні, бідні! –
під вражі гуркоти гармат.
Я думав був, аби лежали
тут і мої колись кістки,
та душу всю переорали
чужі московські байстріюки.

Така сумна автомандрівка
в Донбас судилася мені.
Моя там спалена автівка
стоїть, як пам'ятник війни.
Тепер найму собі Пегаса –
і в путь на Київ – за рояль!
Я не вклонюсь тобі, Донбасе –
тебе, каліку, просто жаль!

Ось і кінець моїй розмові.
Я все це, власне, розказав
своєму другу Марсюкові,
з яким був пісню написав –
а далі що, він знає сам.

"Як ми розлучались,
за рученьки брались,
маслина уже не цвіла.
Всі пахощі п'яні,
всі думи весняні
нам юним вона віддала..."

29.11. 2016 р.

ВЕЛИКДЕНЬ У СЛЬОЗАХ

Я люблю в саду палити листя,
нині перед святом і палю.
Завтра Паска. В хаті моя Христа
щось пече і смажить. Я ж димлю.

Поглядаю все убік Донецька,
що їжачить труби вдалині:
хоч би звідти банда чужинецька
не стріляла в ці святкові дні.

Що ще хочуть? Мар'їнка ж не їхня.
Розбомбили шинний наш завод,
навіть в школах вибиті всі вікна...
Муляє їм хата й мій город?

Ось товчусь на пенсії помалу,
пораюся днями у саду.
А моїх ровесників не стало –
у могилу звів підземний труд.

Наша шахта, правда, вже закрита,
бовваніє тільки терикон –
аж руда від сонця піраміда –
наче запеклась шахтарська кров.

Пласт вугільний тут був нікудишній,
ми в забої тислись, мов кроти.
Не прості були часи колишні,
та діждались більшої біди.

Терикон тепер – військова вежа,
наче на долоні – весь Донецьк.
Звідти як не стрільби, то пожежа,
а то й гуркіт танків – хай їм грець!

Мар'їнка – усе ще Україна,
а Донецьк – якась вже ДНР.
Що дала кацапам ця руїна?
і кінця не видно їй тепер.

Ну, їх к бісу! Завтра свято. Клином
ген летять у небі журавлі.
Завтра, певно, стрінуся із сином –
він – танкіст, неподалік в селі.

З Києва приїхав добровольцем –
Україну, каже, захищать.
Ріс Андрійко справедливим хлопцем,
не ховався від лиха у кущах.

Кликали його близькі друзяки
їхати в Канаду, де комфорт,
та розкоші він послав до сраки
і за хліб тут вкалує, як чорт.

Другий син з Москви аж обізвався,
бо на заробітках там Іван,
і якась робота в нього ласа,
теж дзвонив: "З'явлюсь, як партизан!"

Цей проворний, знає, де копійку
і знайти, й покласти. У Криму
він добрячу дачу звів, ось тільки
довго не сидиться там йому.

Кличе нас із матір'ю до Криму,
там, мовляв, спокійно, як в раю...
А на кого тут же я покину
батьківські могили.

І мою хай тут хлопці вириють у глині,
ген, там на узгірку степовім.
Хочу спочивати в Україні –
я уже обом їм заповів.

... Вдосвіта я не пішов до церкви –
дуже вже не наш московський піп.
Христя повернулась зі свяченим:
"Батюшка п'яленький там, як чіп!"

Розговорілись, та й синів чекаєм,
хоч якийсь приб'ється до батьків.
Слава Богу, що стрільби немає!
А буває жарко з двох боків!

Що поробиш? Прикордонна зона.
Річечка Осикова – кордон.
Супляться донецькі терикони
на один наш ближній терикон.

Під обід діждалися Андрія,
у військовій формі – капітан!
А під вечір ще одна подія –
на авто під'їхав наш Іван.

Сидимо під вишнею надворі.
Тихо. Тепло. І парує чай.
Слухають вгорі знайомі зорі,
як тече розмова, мов ручай.

А розмова вже дійшла до греблі,
і засперечалися сини.
"Ви тут досі всі живі та теплі,
бо Москва ще не веде війни" –

Це – Іван. Андрій одразу в піку:
"Ну, а хто стріляє по батьках?!"
Отаким хохлам слід бити пику –
на московських казяться хлібах!"

"Ану, бий!" – підскочив до Андрія,
пістолет наставивши Іван.
"Не лякай! Я теж стріляти вмю!" –
і Андрій теж витягнув наган.

Мати, як побачила, зомліла...
"Ви ж не воріженьки, а брати!.."
Я між ними став: "Якщо здуріли,
то стріляйте в мене! Ти і ти!"

Опустили голови: "Пробачте!"
"Хай вже вам пробачить божий суд!
Як тепер я житиму? Ви краще
вбили б нас із матір'ю отут!"

Відвели до хати бідну матір.
Я синам сказав за ворітьми:
"Вас обох прийму у рідній хаті,
як нарешті станете людьми!"

Той – в один бік на своїй машині,
той – у другий голову поніс.
Ну, а ми із Христею в хатині
вже себе не бачимо від сліз.

"Чом ти так суворо? Це ж синочки..."
"А вони забули, хто ми їм?
Україну довели до точки –
тут нема прощення і своїм!"

Ось такий, Христино, в нас Великдень.
Значить, святкувати нам не час.
Біситься кругом кацапський злидень,
баламутить Київ і Донбас.

Ех, минули роки молодецькі!
Шахта відібрала ні за гріш...
А з-за терикону над Донецьком
місяць вже кривавиться, як ніж...

01.12. 2016 р.

ОБВАЛ

На шахті у селищі стався обвал.
Двох рózочок*-хлопців у лаві затисло.
П'ять діб вже ішов рятувальний аврал,
спішив, щоб не стало пізно.

Зламавши всю сталь, всі кріпильні стовпці,
порода осіла, закривши проходи,
і в закутку нірки підземні бійці
лишились без кисню і крихти свободи.

Іван був ще цілий і міг хоч повзти,
в Миколи ж потрощені брилою ноги.
Осталась на двох тільки фляжка води
і лампа "шахтарка" – єдина підмога.

Іван свою чорну сорочку подер,
бинтами зв'язавши напарнику рани...
Лежали удвох, як у гробі, тепер,
десь чуючи стукіт, немов телеграми.

Іван теж постукував, як вартовий,,
сигналив, що є ще у гробі живий,

і хоч він під кришкою з півкілометра,
але за життя ще чіпляється вперто.

І справді упертим був хлопцем Іван,
бо виріс без батька, як в полі бур'ян.

*Розочка – похідне від РОЗ (робітник очисного забою). Шахтарське, розмовне.

Тепер він на хвильку вмикав своє світло –
ліхтарик на касці, що зблискував блідо,
світив на Миколу, чий стогін примовк,
давав йому з фляги зробити ковток.

А сам же смоктав по краплиночці воду,
що тільки сочилась, мов кров, крізь породу.

На мить він освітлював пласт антрациту
і змія-комбайна, який з ненаситу

встромив в нього зуби, та так і завмер...
Це все, що у хлопців осталося тепер.

... А тут у підземній цій товщі печальній
колись же буяло життя незвичайне:

ріка голубіла, і пальми тропічні
до неба здіймались, високі як свічі,

і папороть буйно росла, і хвощі,
і світ поливали великі дощі,

росло все і падало, квітло і в'яло,
і теплою ковдрою землю встеляло.

Таки дивовижні ліси тут були,
і ящери в небі над ними гули,
як зараз в Донбасі гудуть вертольоти...

О, дивний таки кругообіг природи –
усе залягає під товщу породи!

І нас, як тих ящерів, й наші міста
теж вкриє історії магна густа...
Але ми живі ще – і справа проста:
чим довше під сонцем ми будемо жити,
довбати вугілля, вирощувать жито

і давній свій рід захищати як слід,
бо надто хижацьким удався сусід, –

тим кращим пластом – сонцесяйним народом –
у надра історії ляжемо згодом.

Усі ми у світі лишаємо карб.
Історія людства – це Всесвіту скарб.

Нас виявлять з часом нові покоління
так само, як ми у Донбасі – вугілля.

... А нині в глибокій вугільній норі
у вічність відходили два шахтарі,
обá молоді, одногодки якраз,
у школу ходили колись в один клас,

ходили і в степ по чужі кавуни,
і в шахту, підрісши, полізли вони.
Купили костюми, ходили на танці,
немов кавалери – не як голодранці.

І вдвох закохались в сусідське дівча –
грайливу Надійку, струнку, як свіча.
Обое давали їй руку і серце,
та юнка росла, відхиляючи все це,
вона, як та річечка в лузі текла
і берег свій кращий обрать не могла.

Микола везучіший був на роботі
і славу здобув у шахтарському поті,
начальство зробило його маяком,
обрали його, бригадира, в шахтком*,

писали про нього донецькі газети,
і орден дали (я скажу по секрету,
що піни багато в цій славі було),
і хлопцеві, бачте, добряче везло.

Приносив батькам чималеньку зарплату,
йому і машину купити по блату
всесильне начальство також помогло,
і "Волгою" він розважав все село,

ну, тобто, містечко своє безасфальтне,
і хоч у пилюці – по своєму гарне,
в садах потопають саманні хати –
а в дощ ні проїхати тут, ні пройти.

Та всі поважали Колька́ за машину,
бо всіх він катав і, звичайно, дівчїну,
сусїдку, яку полюбив до загину,
возив її степом аж десь на Азов –
куди не покличе юнацька любов?!

І мав він найвищу за це нагороду –
Надїйка нарешті дала йому згоду.

* Шахтком – комітет профспїлки шахтарів.

А як же Іван? Все ще був одинак,
до клубу ходив, чаркував, як козак,
пописував вірші печально любовні,
були вони, звісно, Надійкою повні.
а ще у книжках він по шию загруз
(дівчата таким припасують гарбуз!)
і вчився заочником на інженера...
І ось їх обох, наче чорна пантера,
у пазурі шахта взяла. Ні дихнуть,
ні крикнути людям. Одна тільки путь...

А десь нагорі вітерцем повівало
і листям зеленим шуміли сади,
і десь там під сонцем дитя лепетало,
на білім пісочку лишало сліди.

А жінка, як ластівка, билась об землю,
ой, білими билась об землю грудьми,
але не пробити підземну їй скелю,
не витягти друга за руку з п'ятьми.

Він чув це і бачив крізь стелю гранітну
і руку протягував милій навстріч,
та брилою світ весь навис непривітно,
і все огортала беззоряна ніч...

Хоч стук рятувальників ближчав до хлопців,
ослабий Микола вже ледь шепотів:
"Ти, може, Іване, ще глянеш на сонце,
а я вже... а я вже... одне ще б хотів..."

Надійка з дитиною стане вдовою –
оце мені страшно. Її ти любив...

Пробач їй обиду – хай буде з тобою!
Люби і за мене, бо ти заслужив..."

Обоє зашморгали довго носами.
"Ти виживеш, брате!" – лиш мовив Іван.
Обоє без кисню були вже без тями,
обох вже укутував вічний туман...

Я міг би ще вам розказать про геройство
і труд рятувальників, повний загроз,
і як пробивались вони, ой, не просто
до двох побратимів із племені РОЗЗ,
але я промовчу: поема – не тост.

Скажу лиш одне, що підмога із боєм
пробилась таки крізь завал до забою,
дістала із гробу зів'ялі тіла,
задубнути хлопцям таки не дала.

... І ось вони вже в лікарняній палаті,
де вишня якраз розцвіла при вікні.
З дитиною жінка у світлому платті
зайшла у кімнату, немов уві сні.

До неї очима всміхнулись недужі,
вона, пригасивши тривогу гірку,
у губи бліді цілувала мужа,
а друга його – у поблідлу щокую...

І тут уже крапку нам ставити час
на шахтній біді, не чужій і для нас.
І хай від обвалів немає заслон –
завжди виживаймо – такий наш закон!

21.04. 2018 р.

ЧЕРЕЗ ПЕРВУ ЛІТ

(Листовна поема)

1

Ми нехтуем найкращим, що дається,
і беремо брикливе, як лошиця.
Тобі, Олено, вирвана із серця,
в цю довгу ніч, можливо, теж не спиться?

Настрой себе на хвилю позивну,
мов індикатори, примружуючи очі,
відчуй мою нічну самотину
і щирі жалкування опівночі.

Ти не моя, вже інший поруч є.
Мені остався спомин, наче дотик,
як ти схилилась чуло на плече
і тихо шепотіла: "Хто ти? Хто ти?"

А був я тим, хто зоряну любов
боявся шанувати більше волі.
А хто в собі любов переборов,
легкого шляху не питає в долі.

І вже ні в іншій жінці, ні в вині
я не знайшов того, за що не гріх і битись.
Ти не моя тепер, і все ж мені
буває солодко хоч спомину напитись.

19.10.1969 р.

2

Травневі сни тоді нас цілували
і Всесвіт був поділений на двох.
Я із зірок складав ініціали,
твої ініціали Б.О.Г.

Сузір'їв тих не знаю назви й досі,
бо їхній жар поволі охолов:
як жовтий лист, одне зірвала осінь,
а інші взимку згасли, як любов.

Та час махнув крилом, як чорний лебідь, –
і знов травневе небо розцвіло,
я сам шукав ім'я твоє у небі,
та не знайшов, немов і не було.

Минатимуть нові чудові весни,
цвістимуть рясно зорі, як сади,
але тепер ім'я твоє небесне
мені уже довіку не знайти.

1973 р.

3

Ні, я не знехтував тобою,
хоч відхилив любов твою.
Літа пройшли уже юрбою
по тих стежках, де ми з тобою
колись ходили у гаю.

Я й гаю вже не впізнаю:
він опустів, як після бою.
І нам зустрітися з тобою
вже краще в пеклі чи в раю,

та тільки юними, в маю,
а не тепер – журба з журбою...
Ні, я не знехтував тобою!

29.09.1990 р.

4

Таких уже не буде див:
і ясночолє, і шовкове...
Ніхто із нас не завинив,
моя усміхнена любовє.

Був теплий травєнь. Цвів бузок,
як передгроззя вечорєвє.
До раю був нам тільки крок,
моя схвильована любовє.

Та час гукнув: "Лєти і дїй!"
І вжє побачєння письмовє...
Ні клятв, ні скарги, ні надїй,
моя віддалєна любовє.

Новє життя. Нові часи.
І сон – як зустрїч випадковє.
Ти знов у відблисках грози,
алє руки не подаси,
вжє не моя моя любовє!

14.11.2000 р.

5

Полин сивин, полин сивин –
і ти одна, і я один,

між нами прірвою – літа,
і я не той, і ти не та,

не ті вже очі і душа,
ти вже далека і чужа.

Від юних днів – одна зола...
І нащо доля знов звела?

Любов сильніша за життя,
однак нема їй вороття.

P. S.
Я лиш чекав від тебе чуйності,
а не ревнивої затятості...
Не одружилися ми в юності,
не поріднилися і в старості.

Життя прощальні корективи
внесло до нашого роману.
Я вже не жду між нами дива,
та злим безбожником не стану.

І ти одна, і я один –
в душі цвіте полин сивин.

25.05.2011 р.

6

Коли в душі затихне ураган,
і все кругом веселе і зелене,
ти знову вибухаєш, як вулкан,
і сиплеш попіл спогадів на мене.

Я вже молю: забудь, мовчи, замри,
не подавай ні голосу, ні звуку!
Хай стороною пронесуть вітри
гарячий попіл, як забуту муку.

Дарма молю: або не чує Бог,
або він сам вчинив із нами все це:
не поєднав навік у парі двох,
а дав одне на двох чутливе серце.

Лежить між нами прірва давнини
і райдуга, як стежечка остання,
а ми з тобою – дві сумні луни
загубленого в юності кохання.

03.09.2011 р.

7

В небесно-синій далині,
у надвечір'ї чорнобровім
дві зірки світяться мені
очима щирої любові.

Привіт вам, зіроньки, привіт!
Чому ви знов, скажіть на милість,
через холодну хмару літ
до мене з юності явились?
Я вас тоді так цілував,
пірнав у вашу глиб небесну..
Чи ви не кличете, бува,
знов повернутися у весну?

Я вас би вже не засмутив
не дав би затулити хмарі.

Та пізно вже мені туди,
де щастя ходить тільки в парі.

Я перед вами у боргу,
перед незгасною красою...
Мабуть, тому, мабуть, тому
ви затуманились сльозою.

09.10.2012 р.

8

Невже не все між нами втрачено?
Який подіяв тут закон?
Піввіку – жодного побачення,
лиш зрідка грів нас телефон.

Навіщо зливами короткими
він оживляв у душах цвіт?
Навіщо мріями солодкими
він розтопляв між нами лід?
Уже сплигло півсотні повеней,
змінились люди і міста...
Чому ми й досі зачаровані,
як вірні навколо хреста?
Любов – наш хрест – не той, що носять
на голих грудях напоказ,
а той невидимий, що досі
у грудях світиться у нас.

2015 р.

Згадую про це я неохоче,
бо іще було в юнацькі дні:
я не взяв тебе тієї ночі,
хоч у хаті ми були одні.

У вікно світив нам повний місяць,
під вікном стояв мій мото-кінь.
А тебе я взяти не спромігся,
хоч обоє мліли від хотінь.

Ми були іще такі наївні,
що від щастя вже не чули тіл.
Нас дарма нічні будили півні,
в напівсон занурених тоді.

О любов, незвіданістю п'яна!
О безвілля юне, хоч кричи!
Млосно так кохаються тюльпани
пелюстками тулячись вночі.
Більше порівнянь мені доволі,
інших слів для нас я не знайду!
Правда, ще пригадуються бджоли,
втоплені у власному меду...
Розлучила нас зірниця рання,
розвела навк. А досі жаль...
До кінця не втолєне кохання
нам солодше втолєних бажань.

27.06. 2016 р.

Ой, довго ти жила в Росії
на острові Нова Земля...
Навіщо Бог туди завів
тебе, лебідонька моя?

Не український степ широкий,
а Льодовитий океан
на тебе віяв довгі роки,
і сповивав у свій туман.

Одна біда... За нею друга.
Ти повернулася в Донбас –
а там ошкірилась недуга
і розгорівсь московський сказ.

Ти крил іще не відіграла
від тих північних холодів,
як стала вже тобі немила
вся Україна. Я хотів
тебе зігріти рідним словом,
усім теплом юнацьких літ.
Від тебе ж холодом зимовим
все повівав північний лід.

Жаль, перелітна моя пташко,
тебе вже сиву і смутну.
Не повернутись нам у казку,
у нашу втрачену весну.

11.11. 2017 р.

КИЇВСЬКА БАТИЄВА ГОРА

(Поема із чотиривіршів)

1

Далеко видно київські горби,
але не видно нашої ганьби.
А ми ж одвіку ходимо з торбами
під цими хрестоносними горбами.

2

Я не люблю вас, київські висоти,
у променях чужої позолоти!
Із вас ще й досі не зійшов Батий.
Іще не наш ти, Києве святий!

3

Відомо всім, яке було добро,
коли Батий поставив тут шатро.
Тепер буржуї зводять вже шатрища.
Невже це знак, що Київ знову знищать!?

4

Вся Україна бідна й невесела –
зате ростуть розкішні "царські села".
Свого царя нема. Чий ж то царенята
похрюкують у панських тих палатах?

5

Ще не пішла від нас одна орда,
а вже нова з-за моря вигляда.
Ви знаєте, що вабить тут чужинців?
Так, так, покірні шиї українців!

6

Ми віддали Москві свої ракети,
а замість них будуємо церкви,
і так уже охляли від дієти, –
позбутись навіть ладні й булави!

7

Хтось і життя своє віддасть за волю,
а дехто й за сухар бредє в неволю.
Тому-то ми, брати пролетарі,
весь вік їмо тюремні сухарі!

8

Орда, хай Золота, а все ж орда,
стоптала нас на мно́гії літа.
І золотого долара навала
вже стільки доль бездушно розтоптала!

9

Із ворогів найгірший – кровний брат,
вже як осилить – гризтиме до згуби.
Росіє, забери скоріш назад
свою любов до нас і гострі зуби!

10

Ні, ми не німці і не галли,
не та у нас державна стаття:
ми ледь одних панів прогнали,
нові на шиї вже сидять.

11

У Києві не чути українців:
усі джергочуть мовою ординців.
Ех, маскарад, стара холопська гра!
Сміється з нас Батиева гора.

12

І ця орда, і та орда
наш край очима поїда...
Були, були уже охочі –
та покосило їхні очі!

2002, 2015 р.р.

ПРИРЕЧЕНІ НА ЛЮБОВ

поема із козацьким мотивом

ПЕРЕДМОВА АВТОРА

До мене гість прибився. І по чарці
ми випили під сало і часник,
віддавши так належне яничарці,
яка усім розв'язує язик.
Я більш мовчав, а говорив товариш,
то сумував, а то впадав у раж.
Закоханому мало чим зарадиш –
такий уже талан любовний наш.
Була розмова довга, як дорога...
Я конспективно вам перекажу,
підфарбувавши лірикою трохи,
бо як не як, а про любов пишу.
Гість – теж поет. Українці – всі поети,
дарма, що треба братись за ножі.
Та не уставиш кожному кебети,
ми звикли вижидати на межі.

У одного межа – спокійна хата
без крику, без любові, без гризні.
Для іншого межа – любовне свято,
закоханість до краю, до різні.
Хоч я в цій темі також маю досвід,
і не нова вона, як божий світ,
та власного нам досвіду не досить,
тут кожний залишає власний слід.

А раз мій гість, казав я, був поетом,
то й вірші про свою любов читав,

запам'ятав я деякі куплети
і їх в поему зі своїми вклав.
Зустрілись ми в таку лиху годину,
коли іде за нашу волю бій,
це все одно, що битва за людину,
а за людину завжди голос мій.

Колись бездольні бігли за Пороги,
пізніш манив їх шлях за океан,
тепер же українські всі дороги
звели борців на київський Майдан.
Ми вже хребет ламаємо потворі,
яка з чужого краю заповзла
і потопає у людському морі,
несамовито корчачись від зла.

Ми люди різні – бідні і багаті,
я тих і тих однаково люблю,
але в своїй столичній скромній хаті
до бідних маю більше я жалю.
Мій гість гордивсь своїм козацьким родом,
та не в козацькі живучи часи,
лише на війни за жіночу вроду
він буйну свою голову носив.

Любовний шлях, звичайно, многотрудний,
бо із геройством тут межує злам.
Однак про гостя більше я не буду..
Нехай про себе він розкаже сам.

ЛІРИЧНА СПОВІДЬ ГОСТЯ

1

Ніч. Я сам. Лиш козак Мамай
на картині, із сергою в вусі.
Запрошу його, мабуть, на чай,
поговоримо, наче друзі.

Я повідаю долю свою –
і просту, і гірку, і лукаву,
що не зміг зберегти я сім'ю,
що боровся, як міг, за державу.

Кінь-пегас мені служить весь вік,
замінив давню шаблю комп'ютер,
хоч не дуже до чарки я звик,
та пляшчина для гостя буде.
Головою хитає козак:
"Ой, не так все іде в Україні,
хазяйнує тут всякий чужак,
ми ж по вуха у баговинні!"

Я із ним теж клянуп багно
і кричу, що готовий до бою –
аж позиркує місяць в вікно:
хто це сам гомонить із собою!?

А із ким гомоніти мені?
Є кохана – та іншого жінка.
Це ще важче, аніж на війні,
а самотньому вдвічі гірко.

Заскучав щось зі мною Мамай,
вус козацький морквиною висить.

Ну, козаче, іще наливай –
за сережку беру собі місяць!

Я подамсь на любовну Січ,
де останній притулок поетів.
...А попереду довга ніч.
Де ж Мамай? Тільки я на портреті.

2

Що є краще козацької волі –
вірний кінь, степовий полин!
Гарцював я у дикому полі
аж до срібних своїх сивин.
У боях пощербив я шаблю
і бандуру свою занедбав.
і пригадую юність без жалю,
тільки жаль, що не тих я кохав.

Зустрічались дівчата в походах,
і до раю гукали жінки.
Цінував я найперше вроду,
захлинаючись медом п'янким.

Тільки долю конем не об'їдеш,
і свавілля приходить кінець.
Я блукаю тепер у світі
ні одружений, ні вдівець.

Почеплю я шаблюку на стіну,
і з бандурою в люди піду,
може, долю із нею зустріну,
як любов свою молоду.

3

Хоч намалуйте її аквареллю,
а чи гуашшю – картина одна:
жінка із голосом віолончелі
мене сколихнула до дна.

Хто що про неї мені не скаже,
не замутиль моє дно.
Стала в душі моїй ніжним пейзажем
жінка у кімоно.

Грали над морем скрипки й валторни
серед південних ночей.
Тільки для мене одна неповторна
жінка – віолончель.

4

Не клянуп я свою судьбу,
що життя обділило славою.
Я у дружбі щасливий був,
ось і з Вами у морі плаваю.

Людно в морі – а ми як удвох,
бачу Вас я, немов крізь лінзу.
Опустив поміж нами Бог
тільки сонячну завісу.

Юність, правда, моя відпливла,
наче яхта, кудись в позачасся,
та забув я себе і діла,
наче знов, як юнак, закохався.
Чом це наче? Вже так воно є,

бо немає де правду подіти,
бо в увяу, в безсоння моє
увійшли Ви, немов Афродіта.

Літо, море і Коктебель,
і години надій та молитви...
О Богине! О жінко-форель!
О довічне бажання ловитви!

5

Я люблю твою стать тополину
і волосся твоє смоляне
і повік не забуду хвилину,
що з тобою звела мене.

Біля моря, що гнало хвилі
білокрилі та голубі,
ми обоє були не щасливі,
приховавши всі болі в собі.

Ти мені відмовляла в побаченні,
щось про гідність шептала мені,
тільки ласки, в те літо утрачені,
спалахнули в зимові дні.

Свої душі, від щастя розгублені,
ми розкрили назустріч вітрам,
наче досі були не люблені,
наче досі не знали драм.

Як забути щасливу хвилину,
що з тобою звела мене!
Я люблю твою стать тополину
і волосся твоє смоляне.

Заштормив велелюдний Київ,
наче море в буремні дні.
Хоч над нами хурделиця віє,
зігрівають майданні вогні.
Ми в коханні – немов у повстанні,
у якого немає межі.
Революція на Майдані,
революція у душі.

Дух свободи повік не зів'яне,
бо його освятила кров.
Доки серце у нас полум'яне,
ми приречені на любов.

Люба жінко з глибоким голосом,
заспівай же про Ятрань мені –
хай втону я пшеничним колосом
в кароокій твоїй глибині!

Окрім нас, у степу нікого,
лиш далеко сивіє курган,
наче хтось там ревнивим оком
виглядає стрункий твій стан.
Не побачить, бо ми втонули
у такій безбережній ріці,
де забулося все минуле,
лиш палає шока при щоці.

Твій то голос, чи жайвір над нивами?
Ах, як п'ярко димить полин!

Не бувають літа щасливими
без таких божевільних хвилин.

Люба жінко з глибоким голосом,
заспівай же, як доля, мені –
хай втону я пшеничним колосом
в кароокій твоїй глибині!

8

– **М**ила, ходім на Майдан!
– Друже, там чорний туман,
з пагорбів гримає лють,
кулі у серце б'ють.

– Мила, то сам я піду!
– Сам ти зустрінеш біду.
Підемо, друже, удвох –
хай береже нас Бог!

9

Вже не юна і зовсім ще юна,
ти чутлива, немов струна.
В нас з тобою співзвучні струни,
а любов – наша спільна вина.
Полюбили ми трудно і віщо
у мертвотно зимовий час.
"А навіщо?" – хурделиця свище
попід вікнами в нас.

Я до праці був звик, мов кайданник,
на галері прикутий давно,
а тебе із дівочим станом

я у тюремне побачив вікно.
Ти тополею сохла у полі.
Я кайдани розбив і втік,
щоб з'єдналися наші долі,
як із кроною корінь, навік.

Кожний з нас розірвав свої пута,
перед правдою страх поборов.
Та святити нелегко буде
цю безгрішну, як світ, любов.

Тільки дурень чекає святості,
у любовний ступивши круг.
Хочу я і на каторзі старості
відчувати, що поруч друг.

10

– **Ну** що робити? Ну що робити?
Я вже не можу тайком любити!
Мені не мила моя сім'я,
сама собі вже не мила я.

– Я, люба, знаю, бо й сам страждаю,
без тебе, пташко, без тебе, раю!
Але довкола такі сніги,
такі замети, як вороги.

– Перелечу я, бо маю крила.
– Не приморозь їх тільки, мила!

– То відігрієш, мій любий, ти...
– Лети, голубко моя, лети!

Ти мені прочитай по долоні
мою долю у зморшках доріг –
я схилюся, мов раб, у поклоні
до твоїх мармурових ніг.

Не вигадуй мені, що я геній,
і що слава чека вдалині,
бо джмелем у траві зеленій
почуватися краще мені.

Боже милий, а в місті люду,
як у вулику, – не обминеш.
Лиш тобі я звірятись буду,
раз ти вирізнила мене.

Відшукали ми, люба, обоє
одне одного в хащі років,
як знавці, відкопали Трою
серед звалища віків.

Ти нагадуєш навіть зовні
чорнокосу троянку струнку.
Дочитай же мені по долоні,
що нам світить обом на віку!

Він був із козацької сотні
і в Києві впав навзнаки,
і в очі його холодні
печально дивились зірки.
Десь мати сивенька заплаче,
заплаче без батька сім'я.

Пробач, молодий козаче,
що впав на Майдані не я.

13

Все, що минуло, – згарище:
юність, надії, любов.
Жінку відбив у товариша –
отже, до краю дійшов.

Ані стида, ні грішності –
все наче бачу здаля.
Хвиля любовної ніжності
снасті змела з корабля.

Щогла одна лиш не зламана
серед ошмаття вітрил.
Часто любовні екзамени
нас залишають без крил.

Жаль не себе, а товариша,
що до штормів не готов.
Тільки не знає жалоців
вічно свавільна любов.

Все я стерплю без стогону,
лиш укінці прохриплю:
все я прощаю закоханим –
сам же гріховно люблю.

Не ревнуй мене до свого мужа:
мимоволі з ним я ще дружу.
Знаю, він так болісно затужить,
як побачить у тобі чужу.

71

Ми із ним же все-таки поети.
Хто з нас винен? Долі так зійшлись.
Все раніш рішали пістолети,
до яких і Пушкін бравсь колись.

А завжди вирішує все жінка,
а не той, хто в неї біля ніг.
Знаю, як тобі до болю гірко,
що в любові я вбачаю гріх.

Ні, я Бога не боюсь! І к чорту
посилаю всяк базарний суд!
Тільки знай, кохана, досі гордим
був твій невинний баламут.

Крав я у дитинстві сливи й груші,
викрадав сердечка у дівчат,
тільки не плював нікому в душу,
а тепер – ось нате! – жонокрад.

То сідаймо, дорога крадіжко,
на мого крилатого коня!
А захочеш, то нестиму пішки
на край світу, радосте моя!

14

Ще вчора ходили вони в уніформі
і в касках солдатських були на посту,
а нині стоїть він в костюмі чорнім,
вона ж білосніжну вдягла фату.

Вінчались вони поблизу барикади,
і весь Майдан їх благословив.

Йому Запоріжжя було за свата,
а в неї за батька був рідний Львів.

Тонув у диму закоптілий Хрещатик,
тонув у облозі ворожих полків...
Весілля готові були захищати
загони "афганців" і козаків.

І сяяли очі в жіночої сотні,
колом зійшлись у бушлатах жінки,
співали-тужили немов не сьогодні –
а плач цей лунає уже віки.

Тепер я знаю, що має статись
зі мною, сивим уже козаком:
в бою за волю не можна гратись,
а бій за жінку – святий закон.
Не знав ще Київ такої свадьби
під дулом снайперських рушниць...
Моя кохана, отак і нам би
з'єднати долі без таємниць!

15

Знай, товаришу: я не зраджував
ще ніколи. І ось тобі на!
В поетичну співдружність нашу
уплелась твоя гарна жона.

Не боявся я Бога досі
і не дуже боюсь тепер,
та зимові вітри голосять,
що для мене, як друг, ти помер.

Від любові немає ліків –
сам ти знаєш, бо теж не юнак.
Ми для неї рівновеликі,
та мені подала вона знак.

Мій колего, до смерті гірко
відчувати безсилля своє
перед чарами музи- жінки,
що провини не визнає.

Так на схилі і року, і віку
моє серце попало в капкан.
Свою душу, як голу каліку,
людям виставив я на майдан.

Я нещасніший за Іуду:
він хоч гроші за зраду взяв,
я ж то жінку любити буду
без хреста, без надії, без прав.

Друже-враже, у рівній битві
я не знаю, що змирить нас.
Пом'яну я тебе в молитві,
коли прийде мій смертний час.

16

Щось мені, мила, сумно сьогодні
в тихий вечірній час.
Зорі очима Небесної сотні
дивляться пильно на нас.

Будуть вони понад Києвом вічно
в душі світити всіх,

будуть питати в кожного віщо:
як ти прожити встиг?

Тим-то і жаль мені, мила, сьогодні
прожитих літ без пуття.
Перед очима Небесної сотні
паморочиться життя.

17

"Козаче-соболю, візьми мене із собою
на Україну далеку!"
(З народної пісні)

Їхав я степом поволі
після смертельних боїв,
біля села у полі
жінку з серпом зустрів.
Взяв на коня перед себе,
туго обнявши стан.
Нас осінило небо
та степовий курган.

Через луги і діброви
я свою долю віз
і цілував її брови,
тонучи в хмарі кіс.

Я ще козак при силі,
хоч за півсотні літ.
Я розкажу своїй милій
не про один похід.
Ну, а від неї не хочу
знати, за ким була,

все розказали очі,
повні біди і тепла.

Я січовик – не розбійник,
бачить вона – не сліпа.
Скучив мій хутір-зимівник
без господині й серпа.
Золото, в битвах здобуте,
кину я милій до ніг.
Кращою здобиччю буде
в домі жіночий сміх.

Коли в жінці пробудите жінку,
не питайте її про літа.
Як тополя в полях на пригірку,
вам обійми вона розгорта.
Вітер з півдня її зігріє,
а північний зігне під свист.
Тополина моя Маріє,
я люблю твій осінній лист.

О сторінко моя остання,
несподіваний мій епілог,
через хащі на берег єднання
вивів нас милосердний Бог!

Знаю, буде іще морозів
і туманних ще буде днів...
Тільки срібло в твоєму волоссі
по-весняному сяє мені.
Розбудив я жагу жіночу
теплим вітром – не в'янь, зеленій!
Я нічого у світі не хочу –
лиш голубити образ твій.

ПІСЛЯМОВА АВТОРА

Отаку-то ліричну сповідь
я почув у лютневу ніч,
де боролись любов і совість,
і зрадливість – супутна річ.

За столом вже мій гість стомився.
Охолов недопитий чай.
У вікно нам посвічував місяць,
як нічна поетична печаль.

На столі лиш свіча сльозила
по убитих в недавні дні
за святе українське діло
на козацько-майданній війні.

Я виходив також під кулі,
хоч не та вже геройська стаття.
На Майдані тепер не гулі,
там безстрашні до смерті стоять,

на одвічній стоять барикаді
попри дим, і вогонь, і сніг...
Ми із гостем в затемненій хаті
пом'янули полеглих усіх.

Було траурно нам і святково,
бо за волю не марна кров.
І сказав я похвальне слово
всім приреченим на любов.

05.02 – 05.03. 2014 р.

КОСМІЧНА ПОЕМА

(Із мініатюр)

Хай у небі вже безліч свіч –
я також засвітити хочу,
не тому, що лякає ніч,
а тому, що залюблений в ночі.

Як чудово купатись в Дніпрі!
Як приманює море до себе!
А чому найсолодше мені
у глибокі години нічні
запливати у зоряне небо?

Люди заселяли небеса
Овнами, і Рибами, і Псами,
навіть їх заставили Возами...
Наче і бідненько. А краса!
Світ земний вознісся в небеса!

Люди й Космос – не простенька тема.
Люди нам відомі. Космос лиш
прочинив щілину... Ця проблема –
Богові посильна теорема,
та людей вимучує свербіж –
в цілину встромити свій леміш!

Ми, люди, – наче дзеркало для Світу:
в нас віддзеркалене і небо голубе,
і зоряна ріка, вночі розлита...
Світобудова – дама гордовита,
але без нас не бачила б себе.

Земне життя – велика таїна –
зродило і мікроба, і слона,
і рід людський многоязиковий.
Великий замисел, великий!
Але навіщо? – Знаю, знаю! Щоб
ми догадались: Світ – мікроб.

Моє перо вагається, а пише:
на все велике в світі є ще більше,
нічого най-найбільшого нема,
рівновеликі Світло і Пітьма,
ніщо не більше нашого ума.

Приємно думать, як на мене,
що все у світі нескінченне,
що нескінченний теж і я,
якщо не плоть – то мисль моя.

Як астроном за телескопом,
я все над книгами сиджу.
Шукає він кордони світу,
а я в душі своїй межу.

Кажуть, Всесвіт почався від Вибуху,
і від нього – небес панорама,
та моя заперечує тям:
там, де вибух – ні духу, ні пуху –
залишається тільки яма.

Що ж лежить у всесвітній основі?
В астрономів немає ясності,
як у всіх нас, рабів сучасності,
адже стрижень всього – в любові
Неосяжності до Неосяжності.

Любов до жінки – теж космічний потяг,
але його здуває часто протяг
нерозуміння, ревнощів, погроз.
Як не вдягай її в сучасний одяг,
земна любов – космічний парадокс.

Скажіть, яка поема без любові?
В нас, де не глянь, є гарні, чорноброві...
Я в даній темі начебто знавець,
та притупивсь до неї олівець.
Як про любов писати без любові?
Пробачте вже мені, холостякові!

Як електрон, відірваний від атома,
я від сім'ї відірваний тепер.
Радіти? Сумувати?
Ще не знаю.
Я лиш маленький вільний електрон.

А раз тепер я – холостяк,
то, значить, вільний, мов козак,
і мов козак, по вольній волі,
не боячись, гуляю в полі,
шукаючи не панночку,
а із хрестом земляночку.

Якби людьми опікувався Бог,
він зводив би навік у парі двох,
як звів навіки Сонце із Землею,
як людство поєднав навіки з нею...
Ні, це не Божа благодать –
людей абияк парувать!

Я ніч люблю. Небесну темну ніч.
А чом не ясен день? У чому річ?
А річ у тім, що день – буденний, звичний,
а ніч – це поклик Вічності космічний.
Із Вічністю побути наодинці
хіба вже заборонено людинці?

Мені, романтику, як юні всі поети,
колись посеред поля уві млі
явився образ жінки з Андромеди,
схиляючись, як гілка, до землі...
То марення було, чи віщий знак,
що на землі я буду одинак?

Можливо, що любов моя космічна
для нинішніх прагматиків комічна.
Та й сам я до романтики задуб,
із феями земними взявши шлюб.
І в шлюбі я шукав щось неземне,
але надії зрадили мене.

Закоханий у юності по вуха,
складав із зір я милої ім'я,
та все завіяв час, як завірюха...
Де зорі ті? А де під ними я?

Зустрів я випадково знову друга –
о часе, часе, це твоя наруга! –
від милої осталося лиш ім'я.

Стара любов – немов нічне світило,
яке давно у Космосі згоріло,
а світло ще прямує до Землі,
когось на ній втішаючи в імлі.
О, сумно споглядати серед зір
лиш відблиски своїх надій і вір!

Не жду я і в загробному житті
зустріти рідну душу на путі,
бо вирішити треба ще дилему,
чи, взагалі, існує сад едему.
І на землі я мав чудовий сад,
та мало там було любовних свят.

Чого моя душа закохана хотіла?
Чого шукала у земних жінках?
Було їй, звісно, мало тільки тіла,
адже душа – це вже небесний птах.

Облишмо старечі зітхання,
облишмо образи на світ!
І юність, і перше кохання,

і сльози, і ніжні зізнання
були, як небесний політ
по кращій із кращих орбіт...

Не вічна ні любов, ані Галактики.
То що тепер? Тремтіти нам і плакати?
Усіх живих навчає білий світ:
смерть не страшна, коли продовжив рід!

Отак у твір космогонічний
любовних я додав інтриг.
Прийом, як бачите, класичний,
без нього ж бо не пишуть книг.
Хоч я поет не канонічний,
проте в мистецтві не руйнач –
хай посмакує мій читач!

Пардон, жінки, найперше, українки!
Від вас я заслуговую нагінки
за ставлення негречне до жінок.
Спишімо це на кепський стан печінки –
а так ще дієздатний я дідок!

Таки дідок! Мій внук вже в інституті
на лекціях засвоює знання.

А я весь вік самонавчавсь по суті,
та й зараз на життєвому розпутті
вивчаю курс кухарства і прання,
аби здобути ще одне звання.

Кухонна справа, кажуть, не космічна,
але хвала їй, бо вона одвічна!
Її вивчає жінка споконвік,
а зорі в небі лічить чоловік,
перехиливши добру чарку звично.
Ні, господарство вести – річ космічна!

Так люди хазяйнують на Землі –
усі льодовики розтануть скоро –
і слід вже готувати кораблі,
щоб рятуватись, наче Ной, на горах.
Я суп варю на тихому вогні,
щоб людству не вкорочувати дні.

Якщо про кухню вам не інтересно,
то я продовжу пам'ятку небесну,
як врятуватись від всесвітніх бід,
від котрих людство може просто щезнуть...
Та за стіною так гримить сусід,
що вже не страшно всіх космічних бід!

Я дав навмисно побутові строфи:
небесний пафос приземлити трохи,
як роблять це космічні кораблі,
невдало приземлившись на Землі.
Ми в Космосі іще – сліпі кроти,
хоч довші й довші риємо ходи.

Карлики, квазари, чорні діри...
Я хотів вже розказати, ЩО це,
та впустити маю до квартири,
розчинивши вікна, ранне сонце.

Я люблю ці золоті години
із ранковим чаєм на столі.
Здрастуй, сонце, друже мій єдиний
і моя опоро на землі!

Стає вже мегаполісом
залюднена Земля,
не дружать з хлібним колосом
затоптані поля.

Якщо так далі буде
іти земний прогрес,
то їсти будуть люди
лиш манну із небес.

Хтось в Бога просить раю на землі,
багато хто вимолює небесний,
а я молюся, і при тому чесно,
щоб діти в нас роїлись на селі
і сяяв хліб, як сонце, на столі.

Прекрасне все: Дніпро і Еверест,
і все, що миле кожному поету...
Колись на злиднях ми поставим хрест
і не одну освоїмо планету.
Якби ще в людях зник шерстистий звір –
з ним страшно вато рухатись до зір!

Хто мислить, той не має заборон.
Збагнути Всесвіт – ось його закон.
А інші всі закони – хвіст комети...
І зоряний штурмують бастион
блаженні відчайдухи та поети!

Якщо й створив хтось Всесвіт, то поет –
в натхненні божевільному естет:
чи Світло-Бог, чи Чорно-Бог,
чи то дитя від них обох.

У світі мало значитись поетом,
ще треба, як бджола, ділитись медом.
Та із поетами в людей бува заскок:
живий він – нуль, а як помер – пророк.

Як світло зір давно погаслих
летить до нас віддалеки,
так і поета спів прекрасний
до нас іде через віки.

Чи електрон, чи атом, чи людина –
який вони являють інтерес,
коли для Космосу і Сонце – як пилина?
Та без пилінки Всесвіт – не увесь,
а без людей він вже запався б десь.

Ми на Землі пливем, як на "Титаніку".
Але чи варто нам впадати в паніку?
Бо не така страшна в дорозі смерть,
як без мети життєва круговерть.

Я не прихильник ненависті, гроз,
і Світ люблю, мов корабель – матрос.
О рідна Земле, нестійке суденце,

за тебе я віддам на муки серце!
Долай, долай космічний океан!
Надія – наш єдиний капітан.

Хто ж завів Світовий годинник,
де Усесвіти – лиш коліщатка?
Вас не мучить така загадка?
Он сміється будяк біля тину,
бо завівсь од малого зернятка.

Все походить від власного цвіту.
Хіба інша існує дорога?
І скажу я простіш якомога:
якщо Світ народився від Світу,
то і Бог народився від Бога.

Зарождається все в утробі –
чи то в дерева, чи в людини,
навіть Богу (такій особі!)
теж судилось зрости із зернини.

Хоч допитлива я людина,
а нарешті дійшов до зупинки:
де ж взялася Найперша Зернина?
Від зернинки, дивак, від зернинки!

Єдесь Бог, чи його немає –
я не знаю, хоч знати б хотів.
Тільки розум мій твердо знає:
Світ є Щось божевільно безкрає –
непідвладне і сотням Богів.

Моя земля – моя держава
тримає натиск зліва, справа
і не дає зламатись нам,
своїм нескореним синам.
Ми стоїмо – вона стоїть
над сивим попелом століть!

Хай що б не сталося зі Світом –
ми прикрашаєм Землю цвітом.
Які там біди не грядуть,
а ми готуємося в путь.
І просто так не може Світ
спинить наш зоряний політ!

Мільярди зір, Світів-Антисвітів
навіщо Хтось в безмежжі засвітив?
Невже усе для того, щоб тепер
під галактичним зоряним наметом
дивився я на світ, як фантазер,
і все те славив, будучи поетом?

Кому пишу? Чого я хочу?
Навіщо голову морочу,
життя малюючи своє?
Я головне сказати хочу:
Світ є моїм, бо Я ще є!

Чи хтось хотів цього, чи не хотів –
а ми, напевно, в центрі всіх Світів.
І хочеш ти (кажу собі!), чи ні –
цілуй-шануй свої короткі дні.
Цілуй себе! Ніяка сила-власть
добра, що є в тобі, тобі не дасть.

Вчені люди з обсерваторії
викладають мені теорії.
Із поваги до їхніх сивин,
я їх слухаю, наче син,
але син вільнодумний, як
у роздольному полі козак,
а насправді – учитель історії,
що закоханий в обсерваторії.

Кажуть, Всесвіт у всі кінці
розлітається й досі...
Що? Галактики – це горобці,
що пасуться у просі?

Скорше, Всесвіти геть усі
кружать колесом на осі...
Зрозуміли мене? Мерсі!

Де ж ця Вісь світового тяжіння,
вкруг якої Галактик роїння?
Ось подумаю і відповім...
Я ще думаю – майте терпіння! –
є у мене одне підозріння:
Вісь Усесвіту в серці моїм!

Відчуваю в собі безсилля:
де початок всього? Де кінець?
Всюди воля і всюди безвілля...
Весь Усесвіт – страшне божевілля,
А людина – його вінець?
Дуже дивний, їй-богу, Творець!

Для чого жив метелик-одноденка?
Для чого я під зорями живу?
А нащо в світі вогнища галактик?
Хто знає це,
живе, напевно, вічно.

Ажити вічно
також, мабуть страшно,
самотньому неначе старику.

Бо пережити всіх і все –
яка то радість!?

АНТИТЕЗА

1

Нікчемне все,
і світ увесь нікчемний,
бо тлінний і минуций...
І навіть мисль про вічне Божество
вмирає з нами теж.

2

Є щастя і в найменшій частинки,
частинки атома –
з'явитися на світ
і найкоротшу мить
прожити, наче вічність.

Світ велично страшний. Та над страхом
в моїм серці – небесна краса.
Так у нірці, напевно, мурахи
не лякає найбільша гроза.

Опаду я травневим цвітом,
в серці маючи крашу з утіх,
що в мені – всі Галактики світу,
із одного замішані тіста,
я ж бо часточка їх усіх.

Хай на похорон мій всі Галактики
вдягнуть світлі свої халатики
і на свіжий могильний горбок
хоч по жменьці сипнуть зірок!

Космічний промінь, пронизавши Землю,
мій ген-частинку в Космос понесе,
і десь край Світу впавши на пустелю,
зачне життя, а з ним – усе, усе...

Облиш, поете, пісню сумовиту,
край поля, наче явір, стоячи
і зорі споглядаючи вночі,
бо кращого немає заповіту:
до Вічності молись, або мовчи!

Цвіте і небо, і земна природа,
і місяця виблискує ліхтар,
і ти в короні зоряній – як цар...
За що така космічна нагорода?
За що такий немислимий тягар?!

02-21.02.2012 р., 2017 р.

ПІД ЛІТНЬОЮ ГРОЗОЮ

Ну і попав я під грозу,
у поле вийшовши на трасу!
А ще дві сумки я несу.
Сховатись ніде. Грім щоразу
мені наказує: "Пригнись!
І не ховайсь під осокором!"
З усіх боків то бах, то блись,
то сто басів горлянять хором.

Стою, мов кущ біля шосе,
тягну до авт намоклу гілку,
а може, хтось та підвезе.
Ні, не діждуь до понеділка!
Такі діла. Хоч стій, хоч плач!
І, не діждавшись стоп-удачі,
я почалапав мимо дач
у напрямку своєї дачі.

Два кілометри, то не даль,
хоч під грозою – даль добряча.
А що робить? Така мораль,
що кінний пішого не бачить.
Ну, й хай проноситься чимдуж
багатший люд із гуль на Київ,
а я вернусь, увесь як хлющ,
перевдягнуь, чайку зігрію,

навпіл розбавлю із вином,
аби уникнути простуди,
дивитимусь, як за вікном
гроза продовжує салюти.

В моєму дачному кублі
надійно, сухо, мов у танку,
лежить пів-хліба на столі,
не пропаду із ним до ранку.

У кріслі сидючи, засну
й ві сні себе в авто побачу,
в авто космічному – ну й ну! –
як я на Марс лечу, на дачу.
Лечу під зоряним дощем,
світи минаю без зупинки,
аж бачу: вкутана плащем,
мені сигналить гарна жінка.

Як проминеш таку красу!?
Небесна писана Венера!
– Сідай, Богине, підвезу!
– Спасибі, пане мільярдере!
– Куди ж підвезти? – я спитав.
– Куди захочете, я вільна!
Я руку лагідно поклав
їй на божественне коліно...

То на край світу помчимо
у світ новий, в незмірні далі!
Вона всміхнулася чомусь,
а я натиснув на педалі.
І тут прокинувсь... У вікні
вже ніч темніє, мов копірка,
і усміхається мені
все та ж Венера – перша зірка.

Вона здаля мені сія,
здається жінкою і досі,
і сон – поезія моя –
як ляпас всій житейській прозі.
А що робитиму вночі?
Проспав півдня в таку погоду.
Мабуть, візьмуся, читачі,
та опишу вам цю пригоду!

08.06.2013 р.,
станція Новотроянда

ДРУЖНЄ ПОСЛАННЯ ПОЕТОВІ

(На мотив народної думи)

Ой, Миколо, Миколочку,
мій друже Томенко,
ми обое із тобою
старі удовенки.

Твого батька вбили німці,
мого вбили "красні",
ми й подумати не сміли,
які ми нещасні.

Твоя мати – колгоспниця,
а моя – шахтарка,
гарували, як рабині,
бездольні трударки.

Ні заміжжя, ані свята
помолитись Богу,
із останніх сил збирали
синів у дорогу.

І вивели нас у люди
та ще й у поети.
А які тепер з нас люди?..
Де ти, друже? Де ти?

Чув, живеш у власній хаті
біля Кончі-Заспи,
ти так важко її зводив,
що міг і пропасти.

Став тоді ти лісорубом –
лісу заробити,
а ще треба надриватись,
щоб вивчились діти.

Я важку ту працю знаю,
не придумав сп'яну –
свою хату по сусідству
тулив дерев'яну.

Тулив-радів, та й покинув –
Бог явив немилість.
А на місці неї, кажуть,
палац панський виріс.

"Той будує – той руйнує..." –
майже за Тарасом.
Та про власні наші болі,
мабуть, іншим разом.

Мені в пам'яті діброва
ще й річка Козинка,
і верба в кінці городу –
як знайома жінка.

А над лугом вечоровим,
наче жайвір, висне
твоя пісня молодеца
незабутня пісня:

"Бігли коні через степ,
де червоний мак росте,
бігли коні без упину
крізь палаючу країну".

Це не коні – літа наші –
тривоги, надії...
Віддали ми Україні
літа молодії.

Будували ми державу
і ділом, і словом,
щоб у наймах не ходила
наша пісня-мова.
А для кого будували,
не знаючи втоми?
Торбохвати хазайнують
в державному Домі.

Ніяк вони із Москвою
шлюбу не розірвуть,
а та й досі Україну
штовхає у прірву.

Пів-Донбасу відірвала,
як одну холошу.
Провідати рідну хату
я тепер не можу.

І не вирватись до Криму
нам з тобою в гості –
на могилі пом'янути
Руданського кості.

А в Києві геть пропала
батьків наших мова,
наче місто захопила
орда із Тамбова.

Українців на вулицях
не чути, не видно –
викохують ще в колисках
промосковське бидло.

Тому Москва сюди й суне
синюшного носа,
бо ніяк не поважає
хохла-малороса.

А ми себе поважаєм?
Так немає за що!
Хоч якщо подумать добре...
Та помовчу краще!

Ой, Миколо, Миколочку,
важко доживати
без надійної держави!
Ой же, важко, брате!

Не багато нам осталось...
Де правду подіти?
Одне тішить на цім світі,
що є у нас діти.

Не безбатченки вони в нас,
як ми із тобою.
Свою землю захищати –
готові до бою!

А ми словом поможемо
їм не підупасти.
Озивайся, старий друже,
з тої Кончі-Заспи!

А як ворог буде лізти
до твоєї хати –
клич на поміч! Неодмінно
прийду з автоматом!

А ще поки готуємось
до відсічі-бою,
добре б нам у тиші саду
зустрітись з тобою.
Смакуючи грушу-беру,
чи угорку-сливу,
ми за чаркою згадали б
молодість бурхливу,

та послухали б у небі
клекіт журавлиний,
як літа чийсь ключами
вже летять у вирій.

17. 06. 2017 р.

ПОЕМИ З КНИГИ "ТВОРИ У ДВОХ ТОМАХ"

СХОДЖЕННЯ НА ТАРАСОВУ ГОРУ

Три сотні із гаком сходинок
до серця до Кобзаревого.
Ми кожний по-своєму сходимо
до нього попід деревами.
Як ріки вливаються в море,
так і людські потоки
течуть на Тарасову гору,
немов школярі на уроки.

Якийсь чоловік на бандурі,
схиливши над нею сивини,
щось виграє у зажурі
обіч крутої стежини.
І чути чийсь буркіт: "Треба
сюди вже фунікулера!
Видряпуйся пішки до неба –
взяла б те начальство холера!"
А бабця, як східець, скрипуча
із вузликом за плечима
повзе, наче равлик, на кручу,
цілуючи всіх очима.

А нащо й мені машина,
яку тут зладнають люди?
Мене підіймає пружина –
єдине питання: "Чи бути?"
Зійшов, та залякли ноги,
і землю цілують коліна.
"Учителю, я із дороги,
якою бреде Україна!

Прийшов я з донецького степу
напитись снаги твоєї,
щоб думка злітала в небо,
а не повзла змією.
Стомився вже я від облуди,
і мучусь: "Нам быть, чи не бути?"

На камінь могильний дивлюся –
аж тут біля мене поруч,
зітхнувши, уклякла бабуся,
що з вузликом йшла на гору.
Схилилась стара у поклони
і на гранітне озерце
поклала червоні-червоні
два яблука, як два серця.

"Одна я осталась
у білому світі,
рідня перемерла,
розїхались діти.
Одне у Донбасі,
друге на Кавказі,
а третє могилу
знайшло у Сибіру.
З усьої родини
остався "Кобзар" лиш –
моєї хатини
єдиний товариш.

З ним лихо – не лихо,
з ним ясно в негоду.
Гортаю не книгу,
а долю народу.

Мені вже не довго
в цім світі тулитись.
Прийшла я, Тарасе,
тобі помолитись!"

Ой, летів чорний крук над Дніпром
понад кручами понад крутими,
покружляв він широким крилом
та й присів на поетовім тім'ї.

Клюнув двічі в гранітне чоло,
подивився в очниці суворо,
ще такого із ним не було:
помилився старезний ворон.

А колись він клював козаків
і татарами пасса охоче,
гайдамаків також не жалів,
ще з живих випиваючи очі.

За веселе і довге життя
слухав сурми він, слухав бандури.
Видавав він чуби, як сміття,
у стрільців отамана Петлюри.

А який був розкішний рік
двадцять... тридцять... кар-кар!..
тридцять третій!
На землі цій плодючій повік
крук ніколи не був на дієті.
Та ідуть усе важчі роки,
над Дніпром усе менше поживи.

І подавсь чорний крук вздовж ріки,
золоті оглядаючи ниви.

А над горами чи з неба,
з гучномовця, може,
до Дніпра гуло і степу
горде і тривожне:
"Як понесе з України
у синєе море
кров ворожу... отоді я
і лани, і гори –
все покину і долину
до самого Бога
молитися... а до того
я не знаю Бога".
І мені здалося, ніби
вже летіти ладен
наш Тарас туди, де німби,
де куриться ладан.
Чуєш, батьку, кажуть люди,
що немає Бога!
Чи із ним, а чи без нього –
а земля убога.

Не іди молитись: рано!
Каятись заставлять!
За твої пекучі рани
тебе ж і ославлять.
І ярлик дадуть на груди,
що ти – від вовчиці,
і радітимуть іуди
із тавром на пиці.

Нам рідніший ти похмурий
навіть серед раю –
гнівом рушиш хитрі мури
від краю до краю!

У всіх є своя Палестина –
твердиня народного духу.
Ніяка лиха година
не спинить до неї руху.

Йдемо ми, йдемо, сіроми,
по сходах-століттях угору.
Що винні ми світу старому?
Чому в нас так мало мажору?
Невже в нас найменші ріки?
Тополі хіба не статурні?
Хіба ми – найгірші каліки?
Невже ми – найбільші дурні?

У всіх є своя Палестина,
не завжди помітна на карті.
У нас це могила, властиво,
з поетом-дозорцем на варті.

Якщо Україна – яхта,
то круча з Тарасом – вітрило.
Віками в болоті стояти
набридло нам, ой, набридло!
А вітер повіює з дугу –
із краю козацької волі,

в очах розганяє тугу
і гне аж додолу тополі.

А вітер роздмухує душі
і тисне на горде вітрило –
і світ скам'янілий рушив,
гойднувши зелені схили,

потягши усе за собою –
і гору з людською юрбою,
Дніпро, і степи, і долини,
гігантські міста і країни.

У ширші і ширші кола
рух втягує все довкола:
і Землю в блакитнім халатику,
і нашу Чумацьку галактику,

і ближні сузір'я-черешні,
і хмурі світи нетутешні –
усю неосяжну безмежність
пільми і палаючих твердей,
усе таємниче й відверте,
живе, неживе й проміжне,
щасливе, нещасне і грішне.

Пливло все, ставало дибки,
то зойкало голосом скрипки,
то громом стогнало від болю,
тікало із тюрем на волю,
в спіраль завивалося гадом,
ставало рабом чи катом
і билосся атом об атом –
безмежно далеко і рядом.

І я, стоячи під гранітом,
до генів пройнявся цим світом,
пройнявся і духом, і тілом –
аж кров у мені гуділа,

і думка пульсуюча билась,
що в мене душа оновилась
і після очищення-гарту
готова ставати на варту.

Спускався з гори я надвечір,
коли пурпуровий Ярило
сідав на поетові плечі,
на дужі гранітні крила.

Сталеві лелеки на ГЕС-і
трудились у водах дніпрових.
Синіли і небо, і плесо,
і дальні туманні діброви.

І думка в мені ясніла,
що скоро тут буде море,
Дніпром накопичена сила
в людей переллється скоро.

Спускався я, в думу закутий,
вирішував вічне питання,
і раптом натруджене "б у т и !"
з ріки донеслось, як вітання.

07.09.1967 р.,
Канів

ДУМА ПРО ТРЬОХ БРАТІВ

Були в матері три сини,
чорняві, як в сажі,
виростали у хатині
на картоплі й каші.
(В громадянську батько згинув,
білі рученьки розкинув,
а на лобі дірка –
як червона зірка).

Пасли гуси і корову,
гнідого гляділи
та носили з лісу дрова –
не були без діла.
А тут виникли колгоспи –
пішли, як і люди,
стали поратися поспіль
і в полі, і всюди.

І не зчулися вдовенки,
як повиростали
(плечі – в батька, очі – в неньку)
та й думати стали.
Іван-старший до матері:
"Хочу бути при ділі –
добре б їздить на тракторі
у нашій артїлі!"

Середульший, Петрик, мовив:
"Подамся у місто,
научусь чужої мови –
ходитиму чисто!"

А третій – Андрійко –
схилив голову:
"Тяжко мені, гірко
в нашому домоньку.

В низенькій хатині,
як у домовині,
півсела вже склало руки
з голодної муки.
Піду, мамо, світ за очі
пошукаю доли!.."

"Стережися, мій козаче,
бо гроза у полі,
бо у полі б'ють копита,
бо у полі батька вбито..."

Аж до ранку мати шила
три торби в дорогу.
По сорочці положила
і хліба потроху.
Піднялися хлопці вранці
і гайда з оселі,
як до війська новобранці –
і сумні, й веселі.

І вона, журлива, з ними,
намовляє стиха:
"Важко жити між чужими,
хоч вища в них стріха.
Розійдетесь – не забудьте,
чийого ви роду,
хату матірню не гудьте:
згодиться в негоду.

Та брат брата не цурайтесь,
не зрадьте зненацька,
у єднанні – наша радість
і сила бідняцька".

На шлях вийшли, сумуючи –
у три світи кличе.
Заплакала, цілуючи
кожного по тричі.
І пішли сини крилаті
кожний своїм шляхом,
оглядаючись на матір,
а та, сіромаха,
на всі шляхи поглядає –
на того й на того –
та хустинкою махає
і хрестить дороги.
Мала б крила – полетіла
за всіма одразу.
І стоїть, осиротіла,
не лічачи часу.

А вже сонце – на тополі,
як сліпучий птах.
Козакує вітер в полі
в молодих житах.
Тільки жайвір над полями
бачить з висоти,
як ідуть іще шляхами
молоді брати...

Скільки сплигло водою,
не скаже калина,
і, обрósла лободою,
не скаже стежина.
Тільки хата в землю сіла
мало не по вікна,
тільки в ній хазяйка сива
старечо поникла.
По кутках божниці хмурі,
паперові квіти...
Чом ти, вдово, у зажурі?
А де твої діти?
Чим життя синів дарує?
Що їм перепало?

"Старший тутечки керує
бригадою дбало.
Агрономку взяв у жони,
пішли онучата,
стали люди із району
знатним величати.
Та ще й дали йому орден,
а в газеті – фото.

Не шанований так жоден
в селі за роботу.
Покумався з головою,
із бригадирами,
став пишатися собою
між багатирями.

Збудував коло майдану
хату під залізом,
височезного паркану
й кіт не перелізе.
Як зустріне – для годиться:
"Ви заходьте, мати,
телевізора дивиться,
взагалі, гуляти..."

А із міста на машині
їздить Петрик зрідка
при мальованій дружині –
аж дивитись гидко.
З "Волги" вилізуть обое:
"Здрастуйте, мамаша!
Как живёте? Как здоровье?"
Що на це їм скажеш?

Самі бачать: нікудишня –
ні к чорту, ні к Богу.
Ткнуть гостинці і поспішно
вирушать в дорогу.
А я й рада: не забув ще,
хоч начальник в місті.
Якби була трохи дужча,
припросила б їсти.

Вийду слідом за ворота
бензину понюхать,
а вже ген за поворотом –
курна завірюха.
Стою, стою, поглядаю
на обрії сині...

Ой, немає, десь немає
ще третього сина!
По війні вже котре літо,
вже й Сталін впокоївсь,
від Андрія ж – ні привіту,
ні звістки якоїсь..."

Не жди, не жди його, мати,
ні сьогодні, ні завтра,
не пускають його ґрати,
не пускає варта,
не пускають ліси-нетрі,
гори та долини,
на тисячі кілометрів –
ні хат, ні людини.
За лісами, за борами
Колима не близько.
Обснував його дротами
чорний павучисько.
До схід сонця женуть сина
до сирії шахти
в чорних норах гнути спину,
золото шукати.

Тавро-номер, як тварині,
йому почепили.
Довбе камінь у темніні
з останньої сили.
Тільки б краще тобі, мати,
нічого не знати!
Хто не знає, той не має
великої муки
і до неба простягає
у надії руки.

Не зна, не зна стара мати,
у кого спитати.
А в синів дізнатись хоче,
чи, бува, не чути,
та й пильнує їхні очі,
додолу прикуті.
Старший скаже: "Знаєш, мамо,
не приходять звідти.
Вже Андрія не чекаймо,
як із того світу".

І Петро гуде, мов з льоху:
"Сам же винен, мати,
сам обрав собі дорогу,
правду став шукати.
Звісно, жалко. Та що вдієш?
Кров одна у грудях,
Все ж ви, мамо, про Андрія
мовчїть хоч при людях.
Від балачки не прилине,
не з'явиться в хаті,
а на нас підозру кине,
стане на заваді..."

"Та ви ж були, мої діти,
на війні герої!
Не дай Бог кому дожити
до ганьби такої!"

Степ осінній – пустка сіра,
кругом голо, голо.
Вже за гору сонце сіло,
а хтось пішки полем
поспішає на вогні,

що в селі дримають,
на похиленій спині
крила важко мають.

Поминув холодний став,
з темної криниці
у дзвінке відро набрав
доброї водиці.
Легко видихнув з грудей,
як дишуть на волі,
і до вогника іде
під нічні тополі.
Присупився до вікна
під навкісний промінь –
спалахнула сивина
на кістлявій скроні.
Задивився, мов крізь ґрати,
у низьке віконце:
біля печі сидить мати,
дорога, як сонце.

Сидить, згорбившись, на лаві,
покрита шаллю,
фотографії в оправі
виливає жалі:
"Скоро йтиму до могили –
накаркали круки,
білий світ уже не милий,
терпнуть ноги й руки.

Прилетять два сини-орли
та й прикриють крильми,
третій сокіл не пригорне,
хустинки не вийме.

Може, десь блукає в мандрах
чи в путі загинув.
Не застанеш мене завтра,
Андрію, мій сину!"

А під вікнами ридання
і голос знайомий...
"Боже, Боже! В мить останню
він вернувсь додому!"
Іще вистачило сили
двері відчинити.
Надивилася на сина
та й лягла спочити,
навіки спочити...
А назавтра яму рили
та труну соснову збили,
а підвечір наряджали,
післязавтра проводжали.
Попереду пливла мати,
а сини за нею.
Знов зустрілися три брати
над пухом-землею.

...Отаку сумливу повість
почув я в дорозі.
Стукотів по шпалах поїзд,
били в полі грози
по найвищих по тополях,
по найвищих вітах...
Доле наша, доле,
ми всі – твої діти.
Тільки чому самих луччих
першими караш,

у далеких тюрмах мучиш,
у сніг загортаєш?
Наше поле гріх карати:
вигрітись не встигло.
Не бий, граде, не бий, кате,
жито недостигле!
Як не буде в полі жита,
то і жнив не буде.
Треба жити, треба жати,
бо люди ж ми, люди!

1967-1968 р.р.,
Черкаси

ДУМА ПРО МАТРОСА МАТЮШЕНКА

ЗАСПІВ

То не шторм розгулявся на Чорному морі,
то не вітер здіймає кошлаті вали,
це матроські рої загули в непокорі,
це раби буйні голови враз підвели.

Гнів почавсь не від знайдених в місці червів –
царський трон вже давно, як пень, зогнив,
а ще цей незвичайно гарячий червень
гнав до моря печаль від селянських нив.

Море смуту велику задумало,
хвилюванню ні впину, ні грані,
розпалились багнетними дулами
очі петрів та іванів:

один за серпом скучив,
другий – за молотом,
одного боцман сучив,
другого морили голодом.

(Історія ця вам відома,
звичайно, з учнівської парти.
Мета моя скромна свідомо:
подати вам свіжі факти.

І манить ще думка-шаленка:
хай зв'язують час той потомки
частіше з ім'ям Матюшенка,
ніж з іменем "Князь Потьомкін").

ПОРТРЕТ МАТРОСА

Смугаста тільняшка
та чорний бушлат,
моряцька замашка –
чи танець, чи жарт...

Поскиглое чайка,
мов скиглить біда.
Судно, наче ляльку,
гойдає вода.

Натура бунтарська,
такі – з барикад.
Солдатчина царська –
тісний каземат.

Тільняшка, мов ґрати,
на грудях лежить,
а погляд розплати
за обрій біжить.

Без жінки, без роду
минають літа...
Солона від поту
шумує вода.

ПІСНЯ МАТРОСІВ

Драй палубу, драй!
Прийде терпінню край,
драй!
Драй капітанський місток,
драй!
Буде для крабів кісток,
драй, драй!

Драй двоголових орлів,
драй!
Будуть вони без голів,
драй, драй!

Драй клаптик Росії,
драй!
Скоро по всій волю розсієм,
драй!

НАСПІВ

Ах ти ахвіцерське стерво!
Люди ж ми – не дерево.
Ах, погончики золочені,
довго ж ви морочили!

Наші блузи білі
хвилями набігли,
а кашкети ваші,
наче міни вражі,
козирками вгору
плавають по морю.
Ой!..

СЛОВО ПАНАСА МАТЮШЕНКА

Товариші кандьорники,
чорноморські затворники,
мітингувати – баста!
Над Росією сходить заграва гриваста,
історію везти натомилися царські воли.
Чи не довго ми лямку із ними укупі тягли?

Запряжімо тепер у голоблі
броненосця свого, мов коня!
Смерть сідлає того, хто куня –
славу пришпорюють тільки хоробрі.

Товариші чорноморці,
годі нам гібти в цій мишоловці!
Кров'ю освячені наші ножі,
віднині немає на морі межі,
немає над нами ярма корони –
на щоглу найвищу прапор червоний!

ГОЛОС ІЗ ДНА МОРЯ

Мамо дворянко, скорися цій долі:
вже не побачитись нам крізь глибини,
рук моїх лілії кволі
пестять холодні рибини.

А я ж носив золотисті погони,
в білий кітель закохувались дівчата.
Ой, як легко зривав їхніх поглядів грона,
пригадаю – несила кричати!
Вже мене обплутала жорстка водорость,
на очах – ціле море солоне.
Чистити черевики не доводилось –
нині краба ніхто не одгоне.

Як же матроси дивилися косо,
як сідав я в карету – прямо із трапа.
Колють і досі очі матроса,
у якого я злі листівки натрапив.

Кісточкою хоча б єдиною
я радий на сонці погрітись...

Не розгубився я в ту хвилину,
коли не стали вони коритись,

коли капітан наказав: "До зброї!" –
діяв рішуче твій син.
Та їх одразу наскочило трое.
Тепер я один, один...

ДРУГА МАТРОСЬКА ПІСНЯ

Ой ти, "Князь Потьомкін*",
наш сталевий коню!
Хвилі-посторонки
слідом, як погоня.

Був ти – пан вельможний,
був ти – Гриць Нечеса,
твій розгул безбожний
бачила Одеса.

Ех, тебе гнузда
колись Катерина!
Боки лоскотала
не проста ряднина.

Нині зуби княжі –
у матроські віжки,
на бідняцькій каші
поіржи, братішка!

*Князь Потьомкін Г. О. – коханець цариці Катерини II, був записаний козаком під прізвиськом Грицька Нечеси до реєстру Запорозької Січі, що на той час було почесним, як лицарство.

Погарцюю по морю,
як вихор по полю,
вивези нас, коню,
на широку волю!

ПІСНЯ ОДЕСЬКОГО РЕЙДУ

– **Л**юбий, акація квітне,
а ти все в морі.
Твоя тавріяночка зблідне
від горя.

– Чую, кохана, чую, хороша,
та побратимів кинуть не можна!

– То забери і мене з собою,
моряче,
не залишай мене, тополю,
в сльозах гарячих.

– Ой, побратими мені не дозволять
взяти тополю!

– Хлопці матроси, верніте
мое кохання,
буду за вас Бога молити
зрання.

– Чуємо, дівчино, чуєм, хороша,
та побратима кинуть не можна!

– Бодай же ви не вернулись
із того походу,
як я милого позбулась,
гарного на вроду!

ТРЕТЯ МАТРОСЬКА ПІСНЯ

Колись бігли запорожці жити за Дунай,
тепер пливають чорноморці в невідомий край.

Колись велів князь Потьомкін Січ поруйнувать,
тепер мусить "Князь Потьомкін" нетяг рятувать.

Грійте, грійте в котлах пару, хлопці кочегари,
бо попереду пильнують крейсери, як хмари.

Наказав же Матюшенко курсу не міняти —
не вклонився стяг червоний сто одній гарматі!

ПІСНЯ У ВИГНАННІ

Хоч і манлива воля чужини,
а все ж неволя – без батьківщини.

Без україночки-тополі
краї далекі – мов пущі голі.

Я полюблю вас, Риме й Париже,
а снитись буде село споришне.

Присняться коні посеред поля,
зелене жито, селянська доля.

Хоч як пригріє чужа країна –
прийду вмирати на Україну.

ПРОКЛЯТТЯ ЗРАДНИЦІ

Бодай тебе, тавріянку,
смерть взяла безноса,
як ти ждати не схотіла
з походу матроса!

Бодай тебе, тавріяно,
узяла холера,
як ти сокола зміняла
та й на офіцера!

Бодай тебе, тавріяно,
й не поклали в яму,
як ти вірного коханця
видала жандарму!

Бодай тебе, тавріяно,
відцурались діти,
як ти щирого кохання
не змогла глядіти!

ДОПИТ

– Признавайся, Матюшенку, чом ти царя зрадив?
Чому нишком з-за кордону ти проникнув гадом?

– А ми з царем не братались – сікаєтесь дарма,
а вернувся я додому розбивати ярма!

– Признавайся, Матюшенку, а де твої друзі?
– Один – в морі, другий – в полі, а третій – у лузі.

– Признавайся, Матюшенку, пустимо до любки.
– Моя любка – тополина, очі – дві голубки.
– Надивляйся, Матюшенку, на світ неозорий.
– Бачу: сонце мое сходить, ваше – пада в море.

РЕКВІЄМ

Свій обов'язок воїн виконав –
ворон воїну очі виклював,

серце трепетне орли вирвали,
ще гарячу кров звірі випили.
Та у ворона помутнішав зір,
став розгубленим обережний звір,
стрімко звивсь орел – та упав до ніг...
Славен будь повік, хто за правду ліг!

ВЕЛИЧАЛЬНА

Бути в революції – право,
знане від Спартака до Богдана,
мучене вічно в кайданах,
бите і зліва, і справа.
Першим – слава!

Коли всі закуті – хто рве кайдани,
коли всі засліпли – хто перший гляне –
слава!

Коли всі залякли – хто піде,
хто падає першим квітом –
слава!

Високим загравам 1905 року,
непереможним грядущого крокам –
слава!

Матюшенку і друзям його бойовим,
всім першим одвіку і вічно новим –
хвала!

1970 р.,
Черкаси

ДИСЕРТАЦІЯ ПРО СЛАВУ

(Пародійна поема)

"Я зробив усе що міг, – хто може,
хай зробить краще".

П. Овідій

"А слава – заповідь моя".

Т. Шевченко

ВСТУП

Ця праця розрахована на тих,
хто під собою ще не має ґрунту,
не чує свіжих повітів доби,
не знає, чим зайняти голу душу,
а про людську пошану помишляє
і ради слави ладен йти на все.

Отож ми поміркуємо про славу –
стару блудницю, що міняє грим
і видає себе за ніжну юнку,
з'являючись тоді, коли не ждуть,
і одночасно вам дамо пораду,
як треба дисертацію зліпити
(якщо в науку ви обрали шлях),
щоб захистить її було не важко
перед світилами всіляких там наук,
бо це не вівці, а грізніша згряя.
Нехай мій труд рішучості додасть!

Але оскільки слава – річ химерна,
і всіх шляхів до неї не злічити,
то я збираюсь дати читачам

інструкції короткі і реальні,
а не співати думи, як Боян,
що "розтікався мислю по древу".

Звичайно, довелось мені попріти,
гортаючи ночами гори книг,
пересіваючи багатий досвід світу,
звіряючи свої розвихрені думки
із Аристотелем, із Гегелем, із Марксом –
з мислителями геть усіх часів...
І все, до чого в книгах докопався,
я викладу тепер у стислих тезах,
щоб встигнути сказати головне.

1

"Сміливим сприяє доля".

М. Вергілій

"Мета виправдовує засоби".

Макіавеллі

В історію попасти можна легко.
По-перше, так, як древній Герострат.
Цей спосіб хоч і сивий, але вірний,
на фактах перевірений життям.

Одні ідуть на вбивство Президента,
як це в Америці недавно сталося
і сколихнуло весь тривожний світ
(Про Джона Кеннеді ми ведемо розмову,
який, як пишуть, виступав за мир).
На славу там багато претендентів,
а справжнього убивці слід пропав.

(Герої справжні не повзуть у нору,
ховаючи у ній гадючий лик
і живучи весь вік під п'єдесталом).

Ще спосіб є увічнити себе:
спалити можна десь бібліотеку,
тільки таку, де зібрані вагомі
рукописи та інші документи
(і найдоцільніше – державної ваги),
аби не зміг допитливий історик
знайти слідів святої давнини
і будував свої нудні трактати
на здогадках і нинішніх байках.

Таке злощастя в світі вже траплялось,
(і знову пригадаймо Герострата,
який спалив в Ефесі божий храм),
а ось недавно в Києві цей "подвиг"
здійснив самозакоханий палій:
спалив бібліотечні цінні фонди
при нашій славній університеті
(Я бачив обгорілі вікна й стіни
нешасної моєї альма-матер:
якраз тоді заочником-студентом
я вчився у її червоних стінах –
позаторік було, а все в очах
стоїть сумна пожарища картина).

Хоч палія, здається, і знайшли,
та "славний подвиг" тихо приховали
у таємничих нетрях КДБ.
А нащо так приховувати злочин?
Не в'яжеться це з досвідом віків!

Тому я зауважу читачам:
ці способи обидва мають вади:
по-перше, ризик очевидний для життя
(а власну шкіру берегти потрібно!),
по-друге, злодія ославлять божевільним
і до психушки тихо запроторять,
щоб приховати головні мотиви
подібного пацючого героїства.
Отож до них вдаватись не спішіть!

2

"Писатель пописывает, читатель почитывает".
А. Чехов

"*Scripta manent**".

Тому-то зараз ми доповімо
про спосіб і безпечний, і доступний,
один із тих, що масовий в житті.

– Пишіть, товариші, пишіть! – моя порада. –
І не вагайтесь! Весело орить
свій скромний лан звичайним олівцем,
або чорнилом, тільки – зась! – не всяким:
від чорного вас, Боже, борони!
Писати чорним – справа неприємна,
і я за успіх ваш не поручусь,
бо дехто з "очернителєй отчизны"
освоює вже нари в таборах.

*Написане залишається (лат.)

Пишіть рожевим: він милує очі,
як личко зашарілої дівчини,
ще можна взяти колір буряковий:
і естетично, і зв'язок з селом,
але найкращий колір пурпуровий,
як на кремлівських зорях у Москві –
одразу видно, хто ви є насправді:
цей колір буде вам за партквиток –
теж пурпуровий. Що іще додати?
Перепустка у вас, вважайте, є!

Про ЩО писати – це не так важливо
(про це ми поговоримо пізніше),
а ЯК писати – значно важливіше,
як і чорнило вміло підібрати.
Писати, знайте, завжди треба рівно,
без нахилу, бо нахил зразу видно.

Якщо ж рука у вас не дуже вправна,
то літери схилити краще вліво,
бо хто лівачить, той не пропаде.

Пишіть упевнено, щоб кожний бачив ясно:
городить тин із літер не профан.
Пишіть правдиво, тільки знову ж – в міру,
бо правда коле очі будь-кому,
і не мудруйте – мудрості не люблять,
велика річ – блаженна простота.
Не зміст важливий, а рясні цитати
із Маркса, Леніна й вождів КПРС.

І навіть пишучи якусь статтю про гній,
який селяни на поля вивозять,

угноюйте цитатами свій текст.
Якраз тут сталінські вам вислови підійдуть
про те, як слід удобрювати світ,
наприклад, трупами голодних українців.
(О, скільки їх зітліло у землі,
у них одібраній у моровий той час!)

Отож нанизуйте цитати, як на шампур
шашличне м'ясо і кружки цибулі,
та пощільніше! В цьому весь секрет.
Хто схоче заперечити ідеї
і геніальні, і єдино вірні?
Хай тільки спробує! Колеги враз
йому пришиють ревізіонізм.

А ви — святий! Як в Бога за плечима,
за тими мудрими цитатами, строчіть
всілякі нісенітниці свої –
дурний не розбере, а мудрагель промовчить.
Така в нас філософія, така!

Насамкінець, про ЩО ж таки писати
повинен обережний дисертант?
Описуйте завжди середняка,
чи то людину, чи якесь природне
або суспільне явище, чи щось...
Важливо тільки, щоб не зрадив нюх
і ніс чутливий був, неначе флюгер.

За цих умов – ваш успіх безсумнівний,
і ви таки прославите себе,
бо (головне!!) папір стліває довго –
хай у шухляді він, чи на горіщі.

А ще коли його обійдуть миші –
то знатимуть нащадки, що писав
такий-то автор (ВИ!) в таку-то пору.
Про ЩО писав – це другорядна річ,
як нами уже мовлено раніш.
І чим пізніш нащадки відшукають
писання ваше – тим цінніше буде,
як знайдені в могилах черепки.

3

"Ещё одно последнее сказанье..."

О. Пушкін

"Лупайте ту скалу!.."

І. Франко

Ми висвітлили б тему однобоко,
і гнівався б сучасний реалізм,
якби ми приховали інший спосіб –
найважчий спосіб, як збороти час.
"Все сумніву піддай!" – він пропонує.
Ідіть тернистим шляхом до висот
людського духу, і пізнань, і слави!
Хай світить вам один авторитет –
це – правда гола і несоромлива
(про "голу істину" нам говорив Гораций).

Не сумнівайтесь: будуть стусани,
стрілятимуть, можливо, вам у спину
(я знаю, як ці постріли звучать
у надвечірній тиші у Черкасах,
аби мене, зухвальця, залякати,
а, може, хтось не раз робив промашку),

подачками збиватимуть з путі
лукаві езуїти й держиморди
(один із них казав на допиті мені:
"Раскайтесь только – мы не кровожадны!").

Ловлю себе на думці: як учитель,
чи маю право я навчати вас,
моїх ще незнайомих читачів,
іти в наш час дорогою такою,
усіяною пастками й ровами,
в кінці якої слава – як міраж?

Скажу вам чесно, друзі: я не знаю.
Та шлях цей найкоротший за усі
до щирого народного "спасибі".
А слава вже додатком прилетить,
захочете – з доставкою додому,
як несподіваний кругленький гонорар.

Р. С. ДОДАТОК ДО ДИСЕРТАЦІЇ
(Висновок Вченої ради Черкаського педінституту)

"Наше дело правое – мы победили".
Й. Сталін

Певний успіх мала б, певно,
дисертація така.
Тільки автор – ех! – даремно
не притримав язика.
Вийшло аж парадоксально:
інших він застерігав
бути сірим оптимально,
не писати ліберально,

не лукавити брутально –
сам же вад таких зазнав.
Може, пише він і вміло,
тільки думає не зріло.

Отже, присуд Марсюку:
дисертацію таку
захистить він ще не скоро –
хай полежить років сорок,
хай він змінить те і се
і тоді вже знов несе,
і коли застане нас,
ми розглянемо ще раз.
Хай живе радянський час!

16.09.1968 р.,

Черкаси

Р. Р. С.

"Облиш надію, хто сюди заходить".

А. Данте

"Кожному своє".

М. Ціцерон

За роки поневірянь,
переховувань-ховань
не пропав мій скромний труд –
знов я йду в педінститут
у Черкаський, де колись
асистентиком трудивсь.
Вже минуло сорок років,
як робив я перші кроки
в науковому житті

і попробував куті
на тодішній Вченій раді.
Знов іду до ретроградів –
може, все змінилось тут,
ленінізмові ж капут!

Обійшов я інститут,
щоб старих зібрати вчених,
із марксизмом заручених,
всі катедри обійшов,
а знайомих не знайшов,
бо Солдатов, Кузнецов*
вже пішли до праотців,
з ними й Ізя Барандес
свій істмат* читає десь,
Йося Глускін також там
прислуговує чортам,
в пеклі вчить їх комунізму,
заодно і сіонізму,
і Тканко – герой війни
не уникнув теж труни,
і пішов за ним Вареник,
обережний, як святенник;
десь поїхав і пропав
Яковенко В'ячеслав
(він колись мене підтримав
і ні разу не нагримав).

*Всі вказані тут особи були кандидатами чи докторами історико-філософських наук і викладали марксистсько-ленінську теорію в педінституті.

*Істмат – історичний матеріалізм.

Я зустрів лиш Вахня,
що не вчений, як і я,
і весь вік без дисертації
зазнавав дискримінації.
Отакої! Я ж на суд
їм приніс свій давній труд,
ждав я суду сорок років
і дотримав чесно строків.
Що робить? Хоч сядь та й плач –
поглузує хай читач
закортіло, бач, поету
кандидатських еполетів,
в наукову лізе знать,
ніби чийсь він кум чи зять.
А у нас вже академіків
нині стільки, як вареників
у макітрі, у сметані,
чи бичків десь на лимані,
і поет там не один
гордо носить вчений чин.

Тож читач мій має сенс,
загубивши інтерес
до порожньої науки,
що ламала душі й руки.
І, можливо, що й мое
він писання осміє,
бо без страху і без премій
судить краще академій,
і чудовий має зір,
як майстерний ювелір.

Хай, смакуючи кефір,
він прогляне даний твір,
що у схроні, як на нарах,
відбував тюремну кару
і за себе й за творця –
запізнілого жнеця.
Я ж лаврового вінця
ні тоді не мав, ні зараз,
бо чужий для мене галас,
бо життя заради слави –
не життя, а вид забави,
і мене на схилі літ
вже не тягне цей магніт.

21.03.2010 р.,
Київ

ПТАХ НАД МІСТОМ

(Урбаністична поема)

1

Буденність не йшла в поему,
поема не входила в схему,
отак навпаки –
цілі роки.

Я проходив біля будівлі
у виноградному бадиллі,
будинок чах:
час бив у пах.

Барак під виноградом
кректав, не падав.
Стояли авто перед конторами
непорушними потворами.

Горобці блощицями сновигали дахом
(горобець став тепер напівптахом),
і голуби ледачі були, нічії,
добре на них дивитись, п'ючи чаї
вприкуску
над придніпровським спуском.
Будинок чах:
час бив у пах.

Ходив я днями, проходив ночами,
дихав Дніпро зеленим борщем,
місяць між хмарами, як між корчами,
ворушився лящем.

Світилися квартири, забиті речами,
звисав виноград, як дїряві плащі.
– Я так соскучился за настоящими щами!..
– О-хо-хо! Щось обходять дощі.

Крізь вікно чути: зойкає ліжко.
– Заявишся п'яний — не впущу більше! –
(Одні – на авто, інші – піші,
одні – як леви, інші – як миші,

миш не зважає на велета-звіра,
той не помічає пігмея-миш).
– Кажуть, у шефа – п'ятикімнатна квартира...
– Болить голова... Облиш!

Ніщо ніде не зникало, не зникло,
око звикло.
А втім –
чах дім
із ревматичним хрустом,
із нафталіном і дустом.
Він підказав поему,
настрій – схему.

2

Нарешті!
Очі, не брешете?
Дах – решето, стіни теж – решето,
ні дверей, ні віконних рам.
Тарарам!
Гармидер!
Господар – вітер,
протягам – воля,
повна сваволя.

Якісь люди нишпорять по кімнатах,
як студенти по деканатах.
Чого шукають? Все тут до зносу,
все тут чекає сталевго троса.

(Всі чогось ждуть: бідні – достатку,
хворі – здоров'я, нащадки – спадку,
дивна бабуся чекає з війни чоловіка,
а внуки вже старші за нього віком,

квартирант, як рятунку, чекає квартиру,
підлеглі – зрушень, а владні – миру,
герой за життя – безвісті по смерті, –
у сподівання – штанці протерті).

А вже, бачте, женуть будівельною зоною
крана стотонного,
крана стодзвонного,
мов худого мамонта до печери,
викривці-ноги під черевом.

Машиніст намацав сталевго нерва –
доісторично ревнув, печерно,
підняв на хоботі бабу чавунну,
опецькувату, валунну.

(А на думці у машиніста – його Орися,
біла, як зерно в горісі,
і легесенька, як з тополі пух).
– Побережися!

Ух!

Пішло! –

Немов цимбали, дзенькнуло скло
у пиловій каламуті...

– Люди!
Повремените немножечко –
осталась кошечка!..

– Бабусю, колись я Карпати залишив –
і не вернувся!
– Бабусю, я рідне село залишив –
і не вернувся!
– Сусідко, я друзів на війні залишив –
і не вернулись!

Нічому немає вертачі,
минуле – прах,
по ньому органно кричче
час, як птах.

По штукатурці із саманної ще епохи –
бах!
По опорах у струпах зеленого моху –
бабах!
По високих надіях чиїхось –
бах!
По терпінню, що в добрість рядилось,
як цвіль по кутках –
бах!
По сумлінню, що в душах таїлось,
як дезертир по ярах –
бабах!

3

Над містом пролітав птах.
Летів білосніжно і легко.
Може, то був лелека.
Може, чиїсь літа.

Птаха не бачив ніхто,
ніхто не зойкнув здивованим голосом.
Вервечки людей і авто
крутилися чортовим колесом.

Ніхто на той час не дивився в небо,
ніхто не чекав ізвідти листа,
були в перехожих безкрилі потреби,
і днина була буденна, проста.

А птах пролітав повільно і широко
понад лісом з бетону і сталі.
Біла пір'їна безмовним вироком
довго падала по спіралі.

Що буде –
наперед не загадуй:завтра стовісне.
Усе, що стиглим яблуком висне –
падай!
Падай, підлого! Відскиглила ти –
лети!
Падай, іконо немодного нині божка –
тяжка!
Падай, годиннику – ще за царя Гороха став –
відстав!
(Падають мазанки, падають мури...
– Шпар, машиністе! Потім покуримо.
Прийде на зміну скоро Орися –
гей, не барися!)

Рвися,
карто імперій –
зоставив хто і навіщо? – епоха віща!
Рвися,
паперовий лебедю сімейної гармонії –
в агонії!
Рвися
на волю, хатній дух астматичний –
не вічний!

4

Біля руйновища з'явилася
дівчина у голубому.
Чи не машиністова Орися?
Легко загойдалася в танку.

Хить, хить –
цить, цить,
ледь, ледь –
геть,
геть,
дзень, дзень – цей, цей
дзінь, дзінь – цій, цій
той, той – ой-йой
хить – цить
ледь – геть
дзень – цей
дінь – цій
ой – йой!

Люби мене, ревнуй,
мій лебедю!
Доводь, немов струну,
до трепету!

Люби мою красу,
неволячи,
руйнуй мене усю –
не боляче!

Топчи, як зла орда
топтала Русь:
віки – жива вода –
я виявлюсь!

Руйнуй! Стара кона
Галактика,
а друга випина
з халатика.

Люби мене, руйнуй
без жалості,
губи мене – рятуй
від старості!

Руйнація – озон,
передчуття початку,
у неї свій закон
і золота печатка.

Руйнація – озон.
О запах тесу!
І цар покине трон,
унюхавши адресу.

Руйнація – озон.
О запах поту!

Бере і смерть в полон
людська робота.

(І все до нас
і після нас
в одну ріку сплітає Час).

Руйнація – чума,
З руїн руїна,
крізь небуття туман
повзла Україна.

Руйнація – чума,
дим гомом'яса.
Найбільша в світі тьма –
найвища раса.

Руйнація – чума,
чортяче сім'я,
це – скорбна Колима,
це – Хіросіма.

І все до нас
і після нас
в одну ріку сплітає Час.
Є усьому ціна базарна –
напівганьба, напівосанна.

– То хто ж ти, хто ти є,
найкапосніша з грацій?
– Все те ж, дитя моє, –
Руйнація руй...

Над пірамідою з битої цегли, тиньку, дранок і шмаття

ще й пил не розвіявся, як вона заворушилася...

З'явилася одна рука, друга...

Тишу розпанахав міліцейський сюрчок!..

З-під руйновища видряпався сивобородий Дід,
сів на поточену шашелем балку.

Ви зруйнували дім. Я вийшов з-під руїн,
ані пилінки у старечім оці.

Підпалите Усесвіт, мов курінь, –

я вийду теж, обтрушуючи стронцій.

Я – дух збереження, безсмертний дух,

я є у всьому: в мислі і в цеглині,

мені підвладні Простір, Час і Рух

і поклади матерії цілинні.

Я – дух збереження. Усе на терези!

Найбільша в світі мудрість – рівновага.

Землі потрібні різні полюси,

покору зрівноважує відвага.

Ти, людство, як заблукане дитя,

у нетрищах блукаєш безупинно.

Є два шляхи – буття чи небуття,

не помились у виборі, дитино!

Руйнація біситься не дарма:

дрімає розум – безум не дріма.

Один не спить, мечі кує,
і другий не очікує,
і цей і той кують мечі,
і той і цей не сплять вночі.

Юна Руйнація, легко скачучи, піднялася
на розвалину до Діда. Той зробив рукою
знак: "Відчепися!" Але вона, посміхаючись,
обняла старого і закружляла із ним, повільно
розчиняючись на тлі грозової грибовидної хмари...

- Руйнуй!
- Бережи!
- Спали!
- Погаси!
- Люби!
- Забувай!
- У пекло!
- У рай!

5

Мов кораблі, степами України
пливуть міста розложисті, курні,
а поміж ними човники дрібні –
біліють села, як легкі пір'їни.

Їх кидає розбурхане буття
із хвиль-долин на хвилі-височини,
немає затишку, немає вороття,
є вічний шторм і весел крик чайний.

Штормить, штормить і в світі, і в крові,
вода і піт однаково солоні,
а з кораблів пильнують вахтові
плавців у океанському полоні.

Для них широка палуба – що луг...
Обсохнуть, обігріються і радо
стають до праці. Праця – свято,
в руках – канат, забуто плуг.

А хвиля б'є. А пінну далеч
голублять погляди смутні:
там ринуть човники дрібні
і ті, що в них пливти остались.
А море грало. Море гралось...

Я звик до міста, наче зроду
топтав асфальт, вдихав бензин,
вбирав тутешні мову й моду,
як цих проспектів рідний син.

Я звик уже. А зараз літо.
Згадав я степ, а там – жнива.
І кожна жилка ожива...
О, ні! Мене в мені не вбито.
Це тіло тут, а дух мій там,
де низка хат дріма в долині,
де плаче пташка на калині,
а дуб веде лічбу літам.

Я там. Уклін вам, білі хати!
Вам зараз тишу ремигати,

лиш тік, як рій, тепер гуде
та серед поля де-не-де,

мов у тарілці з жовтим медом,
бджола темніє ледве-ледве.
Куди прямуєш, подорожній?
Хатини – вулики порожні.

Чи ти почув, як загула
в саду одна-одним бджола,
літати в полі вже безсила –
назустріч боса дріботить,
сухими крильми тріпотить.
О ньєчко, ньєчко! Бджілко сива...

Ой пасу я телята, пасу,
доки вечір не кине росу,
доки синій туман
не приляже на лан,
я телята пасу і пасу.

Мало хлопців тепер на селі,
ті – жонаті, а ті – ще малі,
лиш один парубій –
місяченько старий
женихом походжає в селі.

Ой пасу я телята, пасу!
Змию на ніч русяву косу,
прийдуть думи-рої
про далекі краї...
Я телята пасу.

Майна – віра! Майна – віра!
Сонце в струнах, наче ліра.
І на крані дві струни,
два басы-вуркотуни.

Віра – майна! Віра – майна!
– Звідки ти, дівчино файна?
– Лізь повище – видно з крана:
ген село Руська Поляна...

Віра – майна! Віра – майна!
– Йди за мене, незвичайна!
Є машина, і квартира,
і зарплата... Майна – віра!

Віра – майна! Віра – майна!
– Ти прийшов куплять кохання?
Ех, душа твоя безкрила...
Злазь із неба!
Майна – віра!

Працюймо, працюймо! Бо праця – єдине,
що в світі ніколи не меркне, не гине.

Працюймо, працюймо! Бо праця крилата –
єдине, що ставить раба вище ката.

Працюймо, працюймо! Бо праця розкута –
єдине, що з темряви виведе в люди.

Працюймо, працюймо до сьомого поту,
нам доля дала велетенську роботу!

І думи в нас чесні, і руки здорові –
працюймо до поту, працюймо до крові!

Гей, машиністе,
змотуй турботи!
Відбухав ти чисто
частку роботи.

А ще екскаватори-однороги
не гундосили,
не чистили зуби об дорогу
бульдозери.

Вигребуть яму
для гіганта-мерця,
закладуть кубами
глину лиця.

Збіжаться нічні русалки
в будівельну зону,
вдягнуться шпарко
в комбінезони.

А для них уже тісто
цементне міситься,
уже сяють врочисто
чотири місяці.

Що за дивний бадмінтон –
кельмами?!
Нічого не вдіє сон
із шельмами.

Ой співатимуть-сповиватимуть
постать строгу,
рукавичками лоскотатимуть
цегляні ноги,

лоскотатимуть східці-ребра,
ще й вікон срібло –
аж руки терпли,
аж стало світло.

Ой, розбіглись русалки
вже на спаді нічки...
Дім високий, як тополя,
виріс біля річки.

7

Куби. Циліндри. Сегменти. Квадрати.
Доми. Дими. Застояний Дніпро.
Тут живемо. Тут будемо вмирати,
лишаючи хто молот, хто перо.

Невже ми живемо під час потопу?
Зникають звірі, птахи і ковил...
Асфальт, як льодовик, покрив Європу,
і посипає стронцієвий пил.

Куби. Циліндри. Конуси. Квадрати.
Модернізовані печери і вогні.

Хіба за це нема другої плати,
як наш Дніпро, як мова, як пісні?

Тривожний час. Та легшого немає.
І не було. І легшого не жди.
В передчутті великої біди
в людині все ж людське перемагає.

Центр наступає на околиці,
стирає грані між епохами,
він до небес тепер не молиться –
крокує поверхами-блоками.

Задкують злякані хатини
з-під ніг бетонної махини.

Та доки вивершить околиці,
старіє центр чолом і гамором.
Так Древній Рим упав, як горлиця,
від натиску васала-варвара.

Старіє центр. Новобудови
колишню велич перевершують.
По вавилонах стогнуть сови,
а молоді столиці першають.

І давніх храмів позолота
безсила шашіль днів збороти.
І все до нас
і після нас
в одну ріку сплітає Час.

Не лети, лелеко, із Черкас,
на будові не влаштовуй сварки,
де дарує юний верхолаз
дівчині букет електрозварки.

Не лети, лелеко, із Черкас –
помости гніздо на хмарочосі,
не тужи за стріхою, бо час
їде на міжзоряному возі.

Не лети, лелеко, із Черкас –
розкажу тобі веселу казку,
як шахтар покинув свій Донбас,
покохавши дівчину-черкаску.

Подивися, віснику добра,
як тебе вітають молодята!
Вилови їм хлопчика з Дніпра,
як дві краплі, схожого на тата.

Не лети, лелеко, із Черкас –
наші води стануть сумовиті.
Як ти, друже, житимеш без нас,
без Дніпра, єдиного у світі?

1970 р.,
Черкаси

КИЇВСЬКИЙ СВІТАНОК

(Вінок сонетів)

1

Яка зоря світанок наш вінчала!
Купала нас яка блакитна рань!
Мабуть, Дажбог прислухавсь до благань,
і Лада світ в обіймах колисала.
Мечі ржавіли – сяяли орала,
минулася пора поневірянь.
Мужі в полях не думали про брань,
а трель пастуша в лузі щебетала.

Я вірю: був той день, чи навіть вік,
коли старе й мале дійшло до згоди,
не мав злоби до інших чоловік,
і дружньо гомоніли всі народи.

О ясна зоре, на якій з орбіт
ти знову так осяєш білий світ?!

2

Чи знову ти осяєш білий світ,
мій краю від Донеччини до Сяну?
Я хочу в давнину твою заглянуть –
у дзеркало і радощів, і бід.

Як птах з висот, а із глибин, мов кріт,
дивлюсь на тебе, земле нездоланна:
твої свята скупі були, а рани
кривавляться ще з літописних літ.

А був же час – літописи говорять –
ішла про тебе слава за три моря,
і дотепер простежується слід

гучних звитяг і мовчазного горя.
Ти не еси уяви марний плід...
О, недарма варяг відважний зблід!

3

О, недарма варяг відважний зблід,
доводячи до Києва дружину,
бо високо підняв полянський рід
свій частокіл – гніздо своє орлине!

Сюди летіли мрії стільки літ –
Олег поблід. Нема для слави впину,
у воїна – кривавий заповіт,
він переступить друга і дитину.

Не стліє ще в землі Аскольдів прах –
приб'є він щит в Царграді на вратах,
але й того володарю замало.

Сп'янілий від вина, удач і слав,
чи хоч один коли заброда дбав,
щоб Русь над Бористеном розквітала!?

4

Як Русь над Бористеном розквітала,
сплюндрована мечем чужих дружин?
І як орач із полем тут дружив,
де бігла за навалою навала?

Кульгава доля по ярах блукала,
тягнув ярмо і бойко, і русин,
і волиняк, і Подніпров'я син –
де тільки сили Україна брала?

З усіх боків імперії-спрути
точили з неї кров її гарячу.
Навіщо Бог створив таку терплячу
тебе, Вітчизно, з попелу й біди?

Якщо ти й досі в світі не пропала –
напевно, мудру думу загадала!

5

Напевно, мудру думу загадала
великокняжа сива голова,
бо бражник до світанку розлива
П'янкi меди соратникам бувалим.

І вершники стурбовано снували
туди-сюди по княжому дворі,
і сповіщали долю знахарі,
у край далекий кликали цимбали.

А лиш зоря досвітня зайнялась –
все змовкло враз – музики, хороводи –
на ґанок, наче сонце, вийшов князь,
і руку звів, і мовив: "До походу!

Покажемо ми недругам старим –
чого не знав ясновельможний Рим!"

Чого не знав ясновельможний Рим?!
 Куди його ручиська не сягали?!
 О, легіони мужні не дримали,
 а меч і підкуп, знай, своє творив!

Та никне все, що кров'ю підтекло.
 Хитнувся Рим – хитнулося півсвіту,
 і звалище із мармуру й граніту
 імлюю на віки заволокло.

А в пору ту із київської вежі
 хтось приглядавсь до римської пожежі,
 шептав, п'ючи заправисько руде:
 – Той Рим упав, а другий тут гряде!

І тільки вітер в пущі повторив,
 про що князь Кий в задумі говорив.

Про що князь Кий в задумі говорив,
 мовчить писемність наша, лиш легенда
 якась, бува, із чужини приплента,
 розкаже нам, що пращур наш творив.

Чудовий був із небуття порив
 синів слов'янських на шляхах всесвітніх!
 Об них розбились орди ненаситні,
 немов вітри об груди яворів.

Але в тумані славні ті початки –
 безсмертя роду нашого гарант.
 Чи ми його розвіємо, нащадки?
 Чи в слові оживе забутий ант?

Усе, що ширма часу приховала,
колись гуло від перса і до галла!

8

Колись гуло від перса і до галла:
"Іде могол! Орда іде! Набіг!"
І Калка до ворожих ніг упала,
неначе закривавлений батіг.

А галич множилась, а галич налітала –
не дасть рятунку замок чи барліг.
Допоки є ти, доки не зів'яла,
єднайся, Русь! Сурми в тривожний ріг!

А ще від угра аж до печеніга
підвладні точать ніж на тебе стиха,
бо примовкає твій державний глас.

Зумій же їх повести, Русь велика,
за їхню ж долю, топтану одвіку,
бо помине тебе щасливий час!

9

Та поминув її щасливий час.
Кривавий розбрат стався в рідній хаті:
побились рюриковичі пихаті
за Київ, як поети за Парнас.

(О владолобство – синьогубий сказ –
ти гострий ніж на сина і на матір!
На запах влади всяке лізе в ятір –
і хижа щука, і дурний карась).

І княжий двір скривавіє, як плаха,
гучні походи, слава підуть прахом,
і позолота зійде, як луска...

А шапку Мономаха важкувату
вдягне на царську голову Москва
серед народів гордо панувати.

10

Серед народів гордо панувати,
пишатися багатствами світлиць,
приймати прохачів з усіх столиць –
хто б не бажав цю божу ласку мати?!

Хіба не легше інших розпинати,
аніж рабом самому впасти ниць,
чи накликати стріли громовиць
в сусідові, а не свої пенати?

Та добре усвідомив Ярослав,
що марний меч і тлінна всяка влада,
коли дрімає в неуцтві громада, –

і з тим гінців по всюдах розіслав
з мечів кувати кельми і лопати –
нерукотворні храми мурувати.

11

Нерукотворні храми мурувати,
увічнюватись величчю могил
одні лише володарі могли.
А що ченцю на незабудь обрати?

Краєць Дніпра видніється крізь ґрати,
і німбом золотіє небосхил,
і є перо, папір, і трохи сил,
і промінь думки, жаль якій вмирати.

Смеркає вже. До сну зове труна,
а в серці озивається струна
далеких літ, легенд і заповітів –

все, що любив чернець і кляв у світі –
і він почав, допоки день не згас,
святе письмо глаголити до нас.

12

Святе письмо глаголити до нас
прийшов монах із грецького Афона,
лише Ісус йому дороговказ –
тремти, тремти, Дажбожий пантеоне!

Не вірила в чужий іконостас,
але скорилась пастору сірома,
бо голос владного – то божий глас,
давно вже на Русі усім відомо.

Увірує – і піде, як сліпець,
на смерть і муки за чужого Бога,
і брата брат вбиватиме за нього.

Це добре знає навчений чернець,
і Лавра пам'ятає всі скорботи.
Гіркий той мед, а дні – неначе соти...

Гіркий той мед, а дні – неначе соти,
 поети руські, пращури мої!
 Ви з кобзами ішли в людські рої
 подалі від пишнот і позолоти.

Ви йшли, хоч і ставали вам напроти
 убивці в ликах вовка чи змії,
 хоч і цькували ситі холуї,
 ви промовляли правду до народу.

І ось тепер у рідній стороні
 сказати слово випало й мені
 в рішучу мить всевітньої незгоди,

і горло палять звуки запальні –
 не схибити б, не впасти б у красоти!
 Чи ви не сон, о, київські висоти!?

Чи ви не сон, о, київські висоти?!
 Чи тільки мить, щаслива наша мить,
 яку ми вже безсилі зупинить,
 підновлюючи давні позолоти?

– То хто ж ми, хто? – запитую усоте. –
 Чого так сонно вогнище димить?
 Чи ми вже встигли душі натомить,
 напившись браги – давньої скорботи?

Вглядаюся в завощений сувій,
 шукаю в ньому ключ моїх надій,
 ще доки не здолала тьми навала.

О краю мій, очистити зумій
свої живі замулені начала!
Яка зоря світанок наш вінчала!

15. МАГІСТРАЛЬНИЙ

Яка зоря світанок наш вінчала!
Чи знову так осяє білий світ?
О, недарма варяг відважний зблід,
як Русь над Бористеном розквітала!

Напевно, мудру думу загадала –
чого не знав ясновельможний Рим.
Про що князь Кий в задумі говорив –
колись гуло від перса і до галла.

Та поминув її великий час
серед народів гордо панувати,
нерукотворні храми мурувати,
святе письмо глаголити до нас.

Гіркий той мед, а дні – неначе соти...
Чи ви не сон, о, київські висоти!?

1980 р.,
Черкаси

КОМУНІСТИЧНИЙ ХРЕСТ

(Поема-репортаж)

Літераторам Черкащини присвячую

СВИСТ

Щомісяця партзбори,
а також партнавчання
а ще гучні наради,
і з'їзди, з'їзди, з'їзди...
Вся паровозна пара – у свисток!

КЕРІВНИЙ КРИК

Я не люблю, коли кричать –
люблю, коли будують.
Коли будують, не кричать –
кричать, коли руйнують.

СТРАХ

Хто звикнув бути підневільним,
той і вві сні буває пильним,
не скаже правди і кумі...
Мабуть, так само і в тюрмі?

НА КУХНІ

Вода на кухні крап та крап:
"Ти, хлопе, раб! Ти, хлопе, раб!"
А я не раб, не раб, не раб,
бо вже із горла вирвав кляп!

СЕКРЕТАРСЬКИЙ ХРЕСТ

ЦК, обком, міськком, райком –
всі шлють до Спілки* строгі постанови:
"Посилити, зміцнити, підтягти!"
Я їх читаю, наче піп, на зборах
і в сейфі силосую, як бур'ян.

МІЙ ПАРТІЙНИЙ ОСЕРЕДОК

П'ятеро партійців – письменники,
і стільки ж – книголюби-службовці,
серед яких і відставний полковник КДБ,
і відставний райкомівець з-під Львова,
і... кожне слово сказане січуть.

ЗЛОВРЕДНИЙ РУШНИК

Рушник над портретом Шевченка
в службовій моїй кімнаті
так непокоїв пильних служак,
що зняти його зайшов
сам секретар обкому ...
Дожилися!

ХЛІБ НАСУЩНИЙ

Я куштував і хліб службовця
і годувався хлібом педагога,
але найважчий хліб літературний,
і найсолодший – теж.

*Спілка – місцева письменницька організація.

НАЧАЛЬНИЦЬКИЙ ВІЗИТ

Приїхав до Черкас земляк Левада
підняти тут тираж свого чотиритомника,
а заодно – й казковий гонорар.
Його ще й частували в ресторані
ми на свої останні копійки.

РОЗДАЧА ЗЕМЛІ

Гостям поетичного свята
"В сім'ї вольній, новій"
начальство дарує пакунки землі
з Тарасової могили.
Священну нашу землю роздає!

У ШЕВЧЕНКОВОМУ

У селі, де виростав наш геній,
чиновники відкрили божевільню
для недорозвинених дітей.
І гуманно начебто. Так само
тут могли б відкрити і тюрму.

ПРО ВІРУ

На всі Черкаси –
одна жалюгідна церковця.
Здається, Ленін замінив Христа...
А на Великдень біля церкви –
погляньте! – рій людський!

КОЗАЦЬКА ЦЕРКВА

Коли у Шелепухах руйнували
іще міцну давньокозацьку церкву,
збудовану із дуба і сосни,

то люди нишком винесли ікони.
Одна із них стоїть у мене в домі.

НЕБЕЗПЕЧНА ПІСНЯ

Коли я на вечірці у селі
почав співати: "Гей, гук, мати, гук!",
то голосне застілля враз замовкло.
За пісню цю у пам'ятні тридцяті,
бувало, відправляли у Сибір.

ТРАГІЧНА ЗВІСТКА

Телефонує із села Максим Гаптар:
"Загинув Івасюк... І ти, Василю, стережися!"
А як уберегтися, не сказав.
А хто це скаже?
Смерть завжди підступна.

ПОШЕПКИ...

Відвідуючи студію
імені Василя Симоненка,
я дивувався, а спитати ні в кого:
"Чого про нього тут
усі говорять пошепки?"

ПІДСТУПНИЙ "ДРУГ"

Скандал! Аврал! Чинovníк із обкому КПУ
розклеював листівки зловорожі,
підписуючись: "Друзі Симоненка".
А на суді сказав, що це він так
боровся з націоналізмом.

НА ДОПИТІ

Кадебістів все бере "цікавість":
як це я, партієць як не як,
а дружу із націоналістом –
із Хименком*, все ще недобитим?
Їм цікаво, а мені тривожно.

Жити, зважуючи кроки,
щоб не сталося мороки –
значить, жити без душі.
Це ж тюрма, товариші!

"ВІЧНИЙ ПАРТИЗАН"

Негода – колишній юний партизан,
тепер – мій керівник, хвалився:
якби під час війни зустрів Хименка,
то як бандерівця застрелив би на місці.
Я маю, значить, також стерегтися?

ТОЛОКА

На зведення моєї дачі – шість на сім –
зійшлася майже вся моя літбратія.
Немолодий Хименко теж прийшов,
під свіжою стіною він сказав:
"Так і державу можна збудувати!"

*Андрій Хименко – письменник, довгорічний політв'язень.

ВЕЛЕЛЮБНІ

Дивуюсь, як це київські маестро
навчилися любити одночасно
компартію і неньку Україну.
Я пробував –
огидно на душі!

НАВЧАННЯ

Щомісяця проводжу я літстудії
із початківцями.
І з ними сам учусь.

ІДЕЙНИЙ РЕП'ЯХ

Директор музшколи Силкін
все кличе мене на виступ
в музейчику "Ленін і музика".
Я відмовляюсь, мабуть, вже вдесьяте...
Який безсоромний реп'ях!

ТИХИЙ СТРАЙК

Змушують хвалити твори Брежнева –
політ-брéхні, писані не ним.
Як же це відбитися від виступів
на гучних чиновницьких зібраннях?
Зранку йду до лікаря – і баста!

НА ПАРТЗБОРАХ

Зібралися розправитись із Линовицьким,
аби довіку він носив тавро,
бо дуже вже розвів сімейні чвари.
Хоч із Петром не дружні ми тепер,
та екзакуторам сказав я: "Не дозволяю!"*

ГІРКА ПАМ'ЯТЬ

Пишу не для шухляди навіть,
а для схрону:
все пам'ятаю, що батька
саме в моєму віці
згноїли на каторзі десь.

ПРО МОВУ

Є Моринці, Холодний Яр і Канів,
і героїчний Корсунь, і Кумейки,
а в центрі краю, у самих Черкасах,
козацьку нашу мову затовкли.

САМОСПАЛЕННЯ

Із Канева чутка дійшла,
що на могилі Шевченка
спалив себе чоловік,
не маючи сил нести
невільницького хреста.

ПРО ГЕРОЙСТВО

Демонстративне самоспалення – це крок,
звичайно, героїчний. А хіба
щоденне самоспалення в труді
в ім'я Вітчизни –
шлях не героїчний?

*Не дозволяю! (поль).

НАШ БОГ

Хоч герої в нас є і будуть –
всяка доблесть короткочасна.
Одностайність – оце наш Бог!

ЗА КОРДОНОМ

Я із туристами поїхав до Болгарії.
(Це – тридцять культпрацівників плюс два сексоти).
Всі перейшли одразу на російську:
"Мы за границей все теперь – советские!"
Аж соромно за наш козацький край!

"И ДЫМ ОТЕЧЕСТВА НАМ СЛАДОК..."

Поїду в Донецьк – наче тут закордон,
в Черкаси вернусь – як додому.
Вертаюсь частіше усе з похорон.
"Вітчизну люби!" – всім відомий закон,
мені ж невідомий одному.

КОРСУНЬСЬКІ БАТАЛІЇ

Хмельницький тут колись розбив поляків,
і Сталін згодом німців тут громив,
а днями тут моя підбурена дружина,
від ревнощів охоплена безумством,
упала бомбою в літературний гурт,
щоб викрити мою подружню зраду...
Хай посміється той,
хто Корсуня не знав!

НАКЛЕП

Не так мені допекло
постійне стеження КДБ,
як вдарив наклеп недруга-лукавця
в ревниве серце подруги моєї
і рикошетом – у моє.

УМАНЬСЬКІ ОКАЗІЇ

1

Виступаю в Умані. Знайомий
пропонує нанести візит
Суровцевій, цькованій гебістами.
Піти не гріх.
А нас вона не сприйме теж за них?

2

З Тального заявивсь іще один знайомий
і повідомив: "Чорновіл Славко
прибув з тюрми (!) на похорон рідні.
Село неподалік – чи не заїхать!?"
Із Ч... я не знайомий. Казна що!

НАЛЯКАНІ

Письменницьким гуртом були в Звенигородці.
Вертаючись, в яру біля криниці
спинилися перекусить.
У мене вирвалось: "Нещасна Україна!.."
Всі злякано поставили чарки.

У ШАРГОРОДІ

Виступаю в Шаргороді на заводі,
де раніш містилась синагога.
У містечку діє ще й костел.
Йду попід домами з рундуками –
наче бачу історичний сон.

ПОКАЗУХА

В селі під Жашковом відвідали ми стан,
де ланковим – маяк славетний Парубок*,
а техніка під небом, під дощем
стоїть в багнюці й мокне... Ну й картина!
Як можна величатись у багні?

ХОЛОДНОЯРСЬКІ РЕЛІКВІЇ

1

В Холодному Яру, збираючи гриби,
знайшов я геть іржавий ніж.
Козацький? Гайдамацький?..
Чий би не був, а нагадав мені,
для чого він святився.

2

Неподалік Мотронівської церкви
в колючих чагарях і бур'янах
ховалось гайдамацьке кладовище.
І ось тепер Обком "навів" порядок:
зрівняв усі могили й розорав.

*Омелян Парубок – політик із керівного кола Компартії України.

ПРО НАШУ ЛІТЕРАТУРУ

Серед нас видатних – одиниці,
відомих – трохи більше,
переважають вічні учні.
Усіх небагато. Та в нас
народний вкорінений дух!

НЕПОСТУПЛИВІСТЬ

Чому мене і досі ще трясуть
за книжку Дзюбину, яку я множив,
адже і автор вже її на волі?..
"Сознайся тільки – и беды не будет!"
А зрадити друзів – це що?!

ЯК БУТИ?

Соромно писати про Леніна,
соромно писати і про партію...
А спробуй книжку видати без них!

МАЙЖЕ ОДНОКАМЕРНИК

Після сімейного конфлікту
перебиваюся-живу в одній кімнатці
із самотнім літнім чоловіком –
колишнім вчителем, бандерівцем і в'язнем*.
Такий і я – щоправда, не сидів.

*Йдеться про волиняка Степана Чернеця, після відсидки – мешканця Черкас.

ПРО БОРОТЬБУ УПА

Питаю старого повстанця,
що років п'ятнадцять відсидів:
– Чи варто було боротись,
коли уже й німець зламався?
– Народ – не гнила колода,
з якою що хочеш роби!

КОЗАЦЬКА ДУША

Допотопний дідусь із Кумейок
все ходить в козацькій шапці.
Як родич, йому я порадив:
– В мороз ви носили б вушанку!
– До скону не вдіну совецьку!

ПОРІЗНО

Сьогодні я ночую на дачі,
син після вечірки – у друзів,
дружина – вдома.
Чи може нам приснитись
один щасливий сон?

ХТО ПРО ЩО

Моїм однокашникам

Шукають хлопці, пишуть хто про що:
ось Прус – про дівчину із острова Кіото,
Жарков – про херувимів, що хропуть,
Шпак – про війну, якої і не нюхав,
а я – про себе, важко, а пишу.

"ГЕРОЙ" НАШОГО ЧАСУ

Він був таким героєм – ого-го! –
аж поки не потрапив у тюрму.
А там отямився,
покаявся в гріхах –
і на свободі б'є вже по своїх.

У ГЛИБИНІ

І до неволі звикають,
як до нелюбої жінки.
Тільки в душі невсипно
магма гаряча клекоче
і розбухає вулкан.

1979-1984 р. р.,
Черкаси

ШЛЮБНИЙ ЧОВЕН

(Вінок сонетів)

"Пливе човен, води повен
та й накритий листом..."
(Із народної пісні)

1

Коли між нами злагода і мир,
тоді ніхто із нас не має тіні,
бо тінню кожний з нас стає віднині
для другого, неначе поводитир.

І не потрібний нам обом буксир –
обоє пливемо за течією,
від нігтя до брови стаєш моєю,
як я твоїм, коли між нами мир.

Та раптом набіжать свинцеві хмари,
і в сутінках ти губиш звичні чари,
і гостре "я", мов блискавка, січе,

і грім погроз гримить над головою,
але в пільмі знайду твоє плече –
знов дні біжать безжурною юрбою.

2

А дні біжать безжурною юрбою,
немов зі школи жваві школярі,
однакові, як в місті ліхтарі,
і ти стаєш покірною рабою.

Хоч їдуть вже в ракетах – не гарбою,
космічні мандри нині на порі,
тобі потрібні тільки якорі,
які єднали б лиш мене з тобою.

Та прийде час – захочу злету я –
і прощавай, буденщино моя!
Мій дух запрагне волі і спокою.

Лечу, спаливши за собою міст,
минулі дні – комети довгий хвіст –
я з висоти люблюся тобою.

3

Я з висоти люблюся тобою,
з тієї, котру досвідом зовуть,
бо в почуттях осіла каламуть,
нав'язана юнацькою гульбою.

Ще бачити я рад перед собою
в тобі дівочі риси весняні,
не збронзовілі ще, не кам'яні –
з грайливими вустами і бровою.

Але тепер я маю помічати,
що ти вже мати, і її печать
окреслює твої ще юні риси.

Хоч в них ще помічає пильний зір
то еротичний лиск кіноактриси,
то дерево, задивлене у вир.

Як дерево, задивлене у вир,
не бачить у воді свого відбитку,
так і мені себе тоді не видко,
коли в чуттевий поринаю вир.

Людина вже давно-давно не звір,
та більше звіра в світі чинить збитку,
у всьому прагне більшого наїдку,
мечі кує із думкою про мир.

У мене захист є наготові
для критика, що скаже: "Дивина!
Ти войовничість тулиш до любові".

– Так, так! – скажу. – Ця фея чарівна,
якій підвладні слава і струна,
буває ще нестримніша за повінь.

Буваєш ти нестримніша за повінь,
моя уяво, каторго моя,
коли сичиш, гнучка, немов змія:
– Ти – сторож при украденій любові.

Обоє ви давно в злочинній змові:
вона – для іншого, а ти їх обікрав,
і добровільно сам собі обрав
сімейний віз, призначений воліві.

– Мовчи, уяво! Знай собі своє –
для творчості у тебе простір є.
Вогонь життя в очах мого дитяти

із небуття явила світла мати –
нас над усе єднає спільний плід,
любов'ю розтопивши вічний лід.

6

Любов'ю розтопивши вічний лід,
наш рід росте ще від часів рубила.
(Історія сліди ті загубила,
чи то, як пес, бере ще тільки слід).

Ми, любя, кладовище всіх тих бід,
що громом падали на плечі роду,
і одночасно всю красу народу
ми несемо в собі, як первоцвіт.

Так важко нам і так бентежно жити,
як пагону, що рве бетонні плити,
в передчутті всесвітньо-людських бід.

Кріпись! Якщо призначено судьбою
вціліти в світі тільки нам з тобою –
заповнимо собою цілий світ.

7

– **З**аповнимо собою цілий світ! –
вже не один волав і рвався з цепу,
і не один вже влазив у халепу,
ламав хребет або ховався, мов кріт.

Я вже збагнув: аніж топтати світ,
то краще увібрати його у себе,
до серця прижививши, як прищепу –
тоді він буде твій, як твій же плід.

О подруго, мій світе незабгненний,
веду в собі за тебе бій священний!
Всі "я" твої до купи як звести,
на сумнівах поставивши хрести?

Чи без жалю скажу тобі, любове:
– Ти вся моя, бо я тобою повен!?

8

"**Т**и вся моя, бо я тобою повен!" –
гукнув у сім'янинові поет,
гукнув красиво, тільки ось секрет:
куди пливе у парі шлюбний човен?

Як у Ковчезі, повно в нім диковин,
а весла різні: в неї – ставкове,
у нього – і по морю попливе, –
та не туди пливе сімейний човен.

Стоїть, заякорився за поріг,
об якір тільки гості чистять ноги...
Хто без вагань канат рубати міг –

і вільним козаком через пороги –
галасвіта, без друга, без керма!?.
Тісний наш світ – а іншого нема.

9

Тісний наш світ – а іншого нема.
Любов ми розгубили у дорозі.
Отак, бува, сінце везе на возі
господар ледаченький і дріма,

прокинеться – аж гульк! – його катма,
лиш бачить на сидінні під собою
мізерний жмут, що був колись копою –
а вже позаду хукає зима.

Усе, що ми взяли на шлюбний поїзд:
повагу, співчуття, дзеркальну совість –
так само розтрусилось крадькома.

Оглянешся – а що іще зосталось
на станції, за котрою вже старість?
Посвітить сонце – знов панує тьма.

10

Посвітить сонце – знов панує тьма.
Коли не честь, а страх перед очима,
коли не друг, а ворог за плечима –
нічого в світі гіршого нема.

Отак і космонавта тисне тьма,
немов курча в тоненькій шкаралуці,
чи світлячка у непролазній пущі,
коли йому попутника нема.

Та гіршої, як в парі, самоти,
хоч світ увесь обійдеш, не знайти.
Зазнав і я. Та доля справедлива:

мене живила думка потайна,
що зникне самотинності мана,
немов коханка жадібна і хтива.

Ні, не коханка жадібна і хтива
розвіє вже тепер мені журу –
я кличу жінку, схожу на сестру,
на матір схожу, строгу і дбайливу.

Отак моряк в годину нещасливу
у морі штормовому серед скель
все вигляда надійний корабель,
а не кокетку-яхту пустотливу.

Хоч приклад, може, вибрано невлад,
бо потопаючий і соломинці рад,
дарма що сподіванка ця зрадлива,

та вірячи, що шлюб і серед гроз
гармонію несе, а не хаос,
чекаю я в житті нового дива.

Чекаю я в житті нового дива.
І раптом не вві сні, а наяву
мені шепоче жінка: "Я щаслива,
бо знаю, задля кого я живу!"

Не так, напевно, благодатна злива
враз освіжає зелень степову,
як наша перша зустріч полохлива
вдихнула в мене віру: оживу!

Якщо всі дні у тижні – тільки будні,
одна печаль, що в травні, що у грудні –
лиш недруга цим щастям наділю.

Мое ж прийшло, грайливе наче мавка,
сміливе, як Маруся Богуславка –
закреслюю минуле без жалю.

13

Закреслюю минуле без жалю.
Коли приходять сум не знати звідки,
і ревності – усе частіші свідки,
це значить: почуття вже на нулю.

Ні віщі сни, ні мудра ворожба
дарма йому нову готують клітку.
Женитись в юні роки – йти в розвідку,
у зрілості одруження – судьба.

Здавалося б: вже стільки пережито,
тримай в руці синицю діловито –
чого услід дивитись журавлю?

Та вдруге розцвітаючи під осінь,
я втрати не боюся вже, як досі,
я знову відчуваю, що люблю.

14

Я знову відчуваю, що люблю,
відходжу, як примерзла взимку гілка,
і дорога стає мені домівка,
як порт приписки милий кораблю.

Хоч всі бруньки в душі не оживлю
і згадки не спалю, немов копірку,
та ніжність, ніби сховану в копилку,
я нині віддаю, а не коплю.

А чоловіку треба небагато,
коли є мудра жінка – справжнє свято
і полюбовна згода – міра з мір.

Поєднані, мов у вінку сонети,
ми схожі на міжзоряні ракети,
коли між нами злагода і мир.

15. МАГІСТРАЛЬНИЙ

Коли між нами злагода і мир,
а дні біжать безжурною юрбою,
я з висоти люблюся тобою,
як дерево, задивлене у вир.

Буваєш ти нестримніша за повінь,
любов'ю розтопивши вічний лід,
заповнюєш собою цілий світ –
ти вся моя, і я тобою повен.

Тісний наш світ, а іншого нема.
Посвітить сонце – знов панує тьма,
немов коханка жадібна і хтива,
і від життя я жду нового дива.

Закреслюю минуле без жалю:
я знову відчуваю, що люблю!

1982-85 рр.,
Черкаси

ЗЕЛЕНИЙ КИЛИМ БАБИНОГО ЯРУ

(Етюдна поема)

1

Де тут лежать українці?
А де євреї?
Над усіма – зелений теплий килим.

2

У світі богообраних нема –
і за надмірну велич
жде розплата.

3

О смерч війни!
Загнав в одну могилу і героїв,
і тих, хто навіть Богом гендлював.

4

Ще перед тим, як німці у Яру
стріляли неєвреїв і євреїв,
чиї то комісари двадцять літ
встеляли землю українським трупом?

5

У тридцять-голодному році
вся Україна була
схожа на Бабин яр.

6

Хоч глибоко в землі
порозумійтесь між собою,
несхожі людські черепа!

7

Дерева обнімаються гілками,
а корені зчепилися в землі
не на життя – на смерть!

8

Мабуть, у попередньому житті
ви не були лукавими людьми,
стрункі тополі!

9

ЗГАДУЮЧИ ОЛЕНУ ТЕЛІГУ

О, не топчіть, не топчіть
яскраві ці квіти в росі!
Можливо, це очі Олени...

10

На перетині вулиць Олени Теліги
та Олега Ольжича подумалось мені:

Перед героями безсила навіть смерть,
бо їхній дух
живе у наших душах!

11

Усім, усім полеглим у Яру
хай буде спокій!
А героям слава!

12

О, як тут ясно видно, що планета –
наш спільний дім,
могила спільна теж!

13

З ПРИВОДУ ПОМИНАЛЬНИХ УРОЧИСТОСТЕЙ

Оратори, не торохтіть словами,
немов кістками,
що лежать в землі!

14

ЗВЕРНЕННЯ ДО ІНТУРИСТІВ

Ви поклонились бронзовій Мінорі.
А чом хрестам не поклонились,
заїжджі гордії?!

15

Я розумію, чому
чорне гілля похилив
дуб – очевидець війни.

16

Невже і тут вигулюють собак?!
Ні, не пускав би я сюди вівчарок!
Нагадують ці звірі про конвой.

17

ПАМ'ЯТІ РОЗСТРІЛЯНИХ "ДИНАМІВЦІВ"

Гей, хлопчачки!
Не гупайте так голосно м'ячем
на черепах колишніх футболістів!

18

Ви хочете знати,
скільки людей тут забито?
Тоді у гаю полічіть
листя зелених дерев!

19

Щовечора спалахує над Яром
найвища телевежа,
як свіча!

20

Здавалося б – простий дубовий хрест!
А перед ним і сонце
зняло свій бриль!

1997-2002 р. р.,
Київ

ГЛАДІАТОРИ ДОБИ

(Сонетна поема)

Присвячую Віталію і Володимиру Кличкам і не тільки...

1

Мені байдужі всі очки,
що виграються у футболі,
де м'яч гуртом ганяють в полі,
але коли брати Клички,

як гладіатори, виходять
на ринг тісний і сам на сам
юрбі голодній кров'ю годять –
я лиш молюся небесам!

Поет також на рингу сам
воює з вічністю як може,
і хто в цій битві переможе,
відомо тільки небесам.

Брова розсічена Кличкова
жертв вимагає і від слова.

2

Сонет і бокс – такі далекі речі,
бо вірш – тонка поетова душа,
боксер же покладається на плечі,
але борня обом їм не чужа.

Не всім борцям до ніг лягають квіти,
немало їх конає на кону.
Я теж лежав, нема де правди діти,
і ледве виринав із туману.

Я бій люблю справдешній, як на рингу,
хоч і старий, а вчуся у Кличків.
Слова мої, не йдїть на балачки –
вкладайтесь, як удари, в кожду книгу!

Про славу скаже кожний чемпіон:
вона минає скоро, наче сон.

3

Минає слава скоро, наче сон,
та не минає поклик перемоги.
Хто за життя лиш пише некрологи,
не вартий слави – просто епігон.

Спартак був на арені чемпіон,
та рабська слава – то іще не воля.
Він не забув, з якого виріс поля,
за волю вмерти – ось людський закон!

Тому мені не дивно, що Кличко,
на цілий світ відомий гладіатор,
у казино не ріжеться в очко,
в банкетах час не спалює затято.

Звільнити Київ від хозарських лап
лиш вільний лицар зможе, а не раб.

4

Хто для Вітчизни стане Спартаком?
Ні, не пани-банкїри-ліберали,
які народ до нитки обїбрали
і бавлять нас словесним гопаком!

Повірю швидше тим, хто кулаком
навчився захищати власні груди.
За лицарем скучають спраглі люди,
як ринг уже скучає за Кличком.

Пів-України нині за кордоном
шукає долі, наче козаки.
Роз'їхались і хлопці, і жінки –
не кожний з них повернеться з мільйоном.

Та тільки із такого козака
ми діждемось нарешті Спартака!

5

Ми діждемось, звичайно, Спартака,
якого не підкуплять за мільйони.
А за кордоном наші батальйони
так важко заробляють п'ятака.

Кому вони виборюють свободу?
Не там, а тут потрібна їх рука:
уже земля від Заходу до Сходу
стомилася чекати Спартака.

А воїн і один у полі – воїн,
якщо такий він воїн, як Кличко,
який влучати звук не в молочко
і розпочав свою найбільшу з воєн,

і Київ – це його найбільший ринг –
набридли в ньому оргії бариг!

Чого я про Кличків та про Кличків?
 Невже героїв інших в нас немає?
 Та що ви?! Що! Хай Бог мене скарає –
 героїв тих, як влітку світлячків!

У Раді он геройствує Могильський,
 що з кодром заковтнув увесь Донбас,
 і наш Поет там рикає весь час,
 неначе лев, але занадто свійський.

Що є такі герої – що нема...
 А справжні леви тільки на підході,
 вони вже дозрівають у народі,
 ось тільки повивальників чортма.

У повивальницях сьогодні – лжегерої.
 А без героїв – начебто без зброї.

В моїх сонетах лірики нема,
 бо схожі більше на боксерські джеби1,
 які рятують радше від халепи,
 і ними бій не виграєш дарма.

Хтось із трибун словами б'є, як хуком
 (цей образ вперше вжив Борис Ілліч –
 отож, йому від мене могорич!).

Лиш захистом тут ради не даси.
 Погляньте, як Клички носи ламають –
 і славу, і до слави дещо мають.
 Ми ж під пахву ховаємо носи.

Коли із нами бій ведуть без правил
і хочуть нас зрубати, наче явір –
забудьмо про сопливий етикет –
нехай не в нас, не в нас тріщить хребет!

P.S.

Я цей сонет розширив понад норму,
старий уже – утратив добру форму.
І все ж я невинуватий оптиміст,
бо форма не важливіша за зміст!

8

А ви скажіть мені, шановні браття,
навіщо Бог дає таке завзяття,
як дав мені у ці святкові дні,
щоб не сидів, як пень, в самотині?

Навіщо вивів раптом на арену
зі звірами, але без глядачів?
Це значить – дух ще в нас не зледачів,
раз і мені старому дав знамено!

А будь я повносилий, як боксер,
та не простий, а з розмахом Кличковим –
я б запалив вас духом гарячковим,
що від часів Богданових завмер.

Як потрясти ще треба наші душі
такі слухняні і такі байдужі!

Слухняні йдуть, звичайно, в козачки,
туди, де бенкетують бусурмени,
слухняним і не сняться ті арени,
де левами розгулюють Клички.

Їм, тихим, сняться ніжні балички,
бо не смакує, бачте, наше сало.
Слухняні вже й самі пообростали
свинячим жиром – хоч на шашлички!

Бог не скупий – сповняє вільним духом
усяку плоть – і сильну, і слабу.
А хто холуйським вражений недугом,
той, як хробак, і за життя – в гробу.

У нас другого вибору нема:
або ми – Божий храм, або тюрма.

Не нами це придумано, не нами,
що гладіатори завжди були рабами,
свободу мали тільки у бою.
А ми де здобуваемо свою?

Всіма земними благами багаті,
ми ладу не дамо у рідній хаті.
Он Святослав ходив аж за Дунай –
а печеніг випалював наш край.

І ті, що нині світом володіють –
своїм нащадкам раю не посіють.
І раковій пухлині є межа,
коли доходить справа до ножа.

Та не біжіть в крамниці по ножі –
хай у душі виблискують, в душі!

P.S.

І цей мій вірш попахе памфлетом.
Нічого! Ще порадує сонетом.
І нащо я обрав складну цю форму?
Ще вилають колеги за реформу!

11

Нікого не цікавить, скільки поту
пролле боксер до рокових змагань.
Трибуни люблять лиш його роботу –
і хоч помри, а бийся і тарань!

Ніхто не бачить і моїх старань
за чесне слово і за Україну,
бо читачеві дай лиш філігрань
добірних слів – не просто писанину.

Мене не всякий сприйме інтурист,
Кличків не сприйме, може, хтось на Кубі,
але в мистецтва є великий зміст –

ладнати між людьми надійний міст.
Борімося, мої братове любі, –
перемагає тільки оптиміст!

12

Нехай ми – гладіатори доби,
хай для чужих розваг ми на арені –
та в нас бунтують корені недремні
і не дають заснути від ганьби.

Які уже імперії пропали –
а ми ще стоїмо – ану зігни!
Хай для Європи ми – провінціали,
та в наших душах пахнуть полини.

А звідки наші браття Аполлони? –
хотів би я спитати ворогів. –
Хіба не із козацьких берегів?
Авжеж не з Риму і не з Барселони.

Панове, в світі правда лиш одна:
свій Бог, свій дух і рідна сторона!

13

Ми не такі гартовані, як німці,
серед яких жили-були Клички,
а Україні кланялись, як тітці,
що кликала в село на шашлички.

Не до лиця красиві балачки,
коли уже за обрієм Вітчизна.
Та у Кличків, хоч і рука залізна,
не вирости у душах колючки.

І не пишу я солодко і слізно,
що українці рідні всі украй
і хоч усіх до серця пригортай –

але усім нам рано або пізно
наскучить чи Канада, чи Алтай –
і серце полетить у рідний край.

В минуле оглядаючись, я знаю:
 моя хатина не стояла скраю,
 у ній за більшовицької доби
 тулились розкуркулені раби.

Весь рід мій бився в шахтному забої,
 немов боксер спітнілий у двобої.
 (- Знов не сонет?! – кольне мене естет,
 і справедливо, бо пишу памфлет).

Пишу – грішу – пишу, бо добре знаю,
 що Україна не стояла скраю.
 А ще хтось сумнівається хіба?
 Вона була і нині є раба.

Із добрими селянськими руками
 стоїть серед Європи вже віками,
 несе туди і хліб, і сталь, і мед –
 і тільки поглядає на бенкет,

і тільки поглядає... А завзяті
 хозари порядкують в нашій хаті
 і хитро потирають кулачки.
 До них ще не добралися Клички!

Поет і гладіатор – як брати
 (їх мало, але можна ще зустріти),
 їм на арену мужньо треба йти,
 "але про це не треба говорити" –

слова Костенко Ліни повторю,
пригадуючи їх не випадково,
бо дороге мені бійцівське слово.
А бій за волю я боготворю!

Люблю я східну й західну зорю,
Донецький кряж і голубі Карпати.
Яким їх словом можна об'єднати?
Лиш словом "в о л я" – твердо повторю!

Моя земля одвіку – поле бою –
вже час із бою вийти не рабую!

16

Європа ще показує нам дулю,
і ми від неї сховані у тінь,
їй не до наших жалібних квилінь,
бо ми граблями знов набили гулю.

Чи можна нам покластися на Юлю
без українських видимих корінь,
яка жадає долі героїнь,
не боячись, що в серце всадять кулю?!

Ви кажете: "Немає таємниць –
вона про славу думає, про гроші..."
А, може, читачі мої хороші,
земля ще нам народжує орлиць?

Чи недруг стане підставляти спину,
йдучи із нами в бій за Україну?!

Сонет скінчивсь, а запитань ще тьма.
Ось відповіді певної нема.

Земля подарувала нам орлиць –
сестер по духу, рідних і чужинок –
прекрасних Чураївен, Українок
й Олен Теліг – безсмертних наших птиць.

Чого ж ми, хлопці, хилимося ниць?
Орлів у нас, можливо, малувато?
Так, так, було їх вибито багато,
але ж орли походять від орлиць.

Орлице Україно, випрям крила!
Нових орлят ти знову народила.
Зігрій їх, мати, випести й доглянь,
не викидай з гнізда в чужинську твань!

Вони, злетівши високо у небо,
зі славою вертаються до тебе.

1-7 січня 2008 р.,
Київ

ДРУГ МІЙ САД

(Поема із пелюсток)

1

Три дні я вдома,
три – на дачі,
Мов між коханками,
ревнивими до того ж,
моє поділено життя.

2

Не сподіваючись на райський,
я сад земний собі зростив,
як Хтось зростив для себе Всесвіт.

3

Якщо існує рай небесний,
то він нагадує мій сад,
хоча й без ангелів і гурій*.

4

Навіть мій скромний будинок
серед квітучого саду –
палац!

5

Над хвiрткою звисає
сливова гiлка низько.
Вклоняюсь – не зрiзаю!

*Вічно юна райська дiва.

6

Я роздивляюся кругом:
ну хто до пари їй,
такій розквітлій вишні?!

7

Невже так само божевільно
мій сад цвістиме і тоді,
коли мене не стане?!

8

А хто б дививсь
на цю дуплисту грушу –
але цвіте, і як цвіте!

9

Хай що б там не було,
а вмерти я не зможу
в травневому саду!

10

Навіть злодій нічний
не наважиться вдертись на дачу
при світлі квітучих дерев!

11

Ну, що за яблуня?!
Роками вже не родить.
В дружини теж безпліддя доброти.
З останніх сил стараюсь догоджати –
не легко теж позбутися обох.

12

Десь вечорами чуються пісні,
десь допізна дзвенять дитячі крики.
Зі мною тільки місяць і зірки...

13

Як я в саду
живу без допомоги,
так Україна
на своїй землі
сама собі давати має раду.

14

Мовчазні мої дерева,
вас я краще розумію,
аніж київський Парнас.

15

Мабуть, на дачі я
нагадую ченця.
Але сповідую бунтарство!

16

Що це за дика мода?!
Зранку горланять на дачах,
наче граки, гучномовці.

17

Гай-гай! І ви, шпаки,
за довгу зиму розучились
по-українськи розмовлять?

18

Як збідніло українське небо –
жодного птаха високого лету!
Всі по кущах.

19

Так довго я не заявлявся на дачу,
що ящірка, колись не боязка,
тікає вже від мене стрімголов.

20

Полюючи на ящірок,
в мій сад забігла білогруда ласка,
немов манюній тигр.
Я ж, мабуть, здався їй ведмедем,
а місяцем – мій бриль.

21

Коли я в хату серед саду
заніс букет трійзілля,
затанцював на стелі павучок,
бо теж відчув:
сьогодні – Трійця!

22

Сходило сонце –
я низько йому поклонився
і знову розправив плечі:
хтось і від мене чекає
сонячних справ!

23

Лиш під вечір слухаю новини:
хай за день підросте Україна,
наче сад молодий!

24

Я вже старий,
а сад ще молодий.
Це не біда.
Один до одного
ми тягнемось, як друзі!

25

Верхівка літа –
вогнище купальське.
Та полум'ям мій погляд не горить:
життя верхівка –
в попелі сивин.

26

Про причину моєї смерті
можете говорити:
"Він помер від любові!"
Не питайте: "До кого?"
До всього і всіх!

27

Дві смаковиті шовковиці
на дачі я завів:
в саду – для себе,
на вулиці – таку ж –
для перехожих.

28

Ура! Черешні патичок
прийнявся і росте!
Ще б до плодів дожити.

29

Хіба я посадив би коло дому
кизил у найтеплішому кутку,
якби колись не рвав його
у горах Криму?!

30

Кругом такі жоржини зацвіли!
А ви, джмелі, чого обсіли так
ехінацею – гостю із Америки?

31

Обсіла вершечки черешні,
спотворила листя на сливі
і сік із калини п'є
інтернаціональна тля...
Як схожа на людей!

32

Я із безжальною любов'ю
облагороджую дерева у саду.
Перещепити б ще
здичавілі гілки
на дереві України!

33

Старого ви питаєте мене,
навіщо вірші я пишу,
навіщо сад новий саджу?
То заодно уже спитайте:
а нащо в світі я живу?

34

Аще я посаджу
і кущик бузини:
зроблю колись сопілку!

35

Молодий посадивши сад,
я ходжу як закоханий
в юну жінку!

36

Ще вишня не одквітла,
а яблуна вже біла,
весна ще не минула,
а я по ній жалкую,
за юність неначе.

37

Гроші – спокуса,
жінки – спокуса.
А без них життя – не життя!

38

А на схилі віку закохатись –
значить накликати бурю
на свій постарілий сад.

39

Себе я почуваю гультьям,
коли дивлюся, як щодня
свої вилизують городи
старенькі дачниці –
колишні вчительки.

40

Я тим і сим
продовжую життя
деревам у саду.
Можливо, це вони
продовжують моє?

41

У шпаківниці я зробив мале віконечко,
щоб оселилась якнайменша пташка,
бо їй найважче в світі виживать!

42

Гей, вуже, що живеш
у заростях малини,
стережися!
Вона поспіла –
ми йдемо збирати!

211

43

Усі сусіди борються з кротоми,
лиш я дивлюсь щоранку невороже
на свіжі кротовини-терикони
і мимоволі згадую Донбас.

44

Місяць тому
мій брат помер у Донецьку –
а гілка черешні в саду
під Києвом
в мене засохла.

45

Холодному покійнику на руку
безжурно сів метелик-одноденка.
Попереду у нього – півжиття!

46

А перед вікнами на дачі
я сині півники найперше посадив –
мого дитинства квіти.

47

Кого ми любимо –
найбільш нам ятрить душу,
як ця смородина –
не родить, коверзує.
У кого тут вона набралась примх?

48

Моя дружина знов
не приїжджає довго так на дачу –
бур'ян, і той,
уже засумував!

49

Сапаючи город,
я обминаю кущик лободи:
допомагала вижити в дитинстві.

50

Такий плечистий вимахав будяк –
немов козак стоїть серед городу –
ну як я підніму на нього серп?!

51

І сивенький полин,
наче долю чиюсь,
сапаючи, я також обминаю,
бо обминає і мене
з косою Час.

52

Хух! Нарешті на городі
покінчив я з бур'янами.
От би ще на Україні
так вчинити з ворогами!

53

Годжу горіхові,
як вередливій жінці.
Рости не хоче,
наче вивіряє
мою довго терплячу доброту.

54

Гірше хвороби легень і печінки
ревності жінки, збляклої жінки.
Квітка без цвіту, без аромату
тільки в шипах вже знаходить розраду.

55

Я заздрю зів'ялій троянді:
із пелюстками в неї пропав і аромат.
А нащо Бог в моїй душі оставив
весняний дух бажань і сподівань?
Забрав би й це, раз молодість забрав!

56

Щось рано відспівалися зозулі.
Чи соромно їм стало заявляти,
що по чужинах кинули дітей?
І українська поетична знать
дітей повідправляла за кордони.

57

Я знаю, ти брешеш, зозуле,
віщуючи віку без ліку,
а слухати все ж приємно!

58

За літо краще тільки літо.
Теплом, як медом, все залито.
І кожна віть спішить сповна
напитись сонця, як вина!

59

Невже в цю спеку ходять в гастрономи?
Мені в саду й амброзії не треба,
коли є хліб, цибуля і кисляк!

60

Господи, поспіли абрикоси!
Скільки одразу сонць
просяться з неба упасти!

61

Хай у сливи цвіт бліденький –
а які плоди медові
і наливка, як нектар!

62

Нарешті перші персики вродили.
Рум'яні, пишні, як дівочі щоки –
аж зривати жаль!

63

Ми задоволені обое,
мій друже винограде:
ти – гронами тугими,
я – думками!

64

Як рясно нині груша плодоносить!
Так само рясно віршами моїми
усіяв у Криму свою газету
мій щедрий друг
Данило Кононенко.

65

Бувають восени
такі ласкаві дні,
як очі люблячої жінки!

66

Таємний в'язень є в моїм підвалі –
усе ніяк не вирветься на волю
трирічне мною зроблене вино.
Ми з ним удвох
стомились ждати друзів.

67

Я так немилосердно
обрізаю лозу виноградну,
наче правлю
свій довгий вчорашній вірш!

68

Вибачай – прощавай, винограде старий!
Ріжу стовбур – як роги оленя.
Наді мною також ніж заносить кривий
невблаганна година оновлення.

69

Яка вдалась розкішна обліпиха!
Стоїть руда від ягід,
як лисиця.

70

Не всі червоні кетяги, не всі
я восени зрізаю на калині.
А чим тоді поласують узимку
червоногруді снігурі?!

71

Кого я не люблю – так це мишей!
І все ж качанчик кукурудзи на городі
на зиму я поганцям залишив.

72

Як журавлі неохоче
звивають прощальний вінок
в осінньому небі!

73

Листопаду услід
розвели дерева голі руки:
отак знову ні з чим
треба у зиму йти!

74

Обережно, із ваганням
обрізаю кущ троянди,
наче синові своєму
я стрижу юнацький чуб.

217

75

Старенька грушо-сестро,
ти вже засинаєш?
Дай, Боже, нам зустрітись навесні!

76

Вдень і вночі
мимо дачі
пролітають кудись електрички,
як хвилини мого життя.

77

На безлюднім пероні
хтось доганяє очима
швидкі вагони.
Колись не встигну і я
на потяг життя.

78

Я в юності оспівував жінок,
тепер же сад квітучий величаю.
Чи встигну ще звеличить чорну землю,
яка навіки вже мене обійме,
як обіймали в юності жінки?

79

Мій сад постарів.
Найближчі люди змінились.
Кохання в душі відцвіло.
І тільки любов до поезії
ясніє в мені, як раніш.

80

Не зважають на іній –
цвітуть безстрашні хризантеми.
Вчися, душе моя!

81

Я тепер – одиноке яблуко
на вершечку вже голого дерева.
А тому, мабуть, довго не падаю,
що удень я закоханий в сонце,
а вночі розмовляю із зорями.

82

За стіною снігопаду
видно тільки, як на гілці
грак дрімає в білій шапці.

83

О молодість!
Стоїть калина-юнка на морозі
і вітрові радіє, і снігам.

84

Який мінливий сад!
То він квітчає землю,
то сніг – його.
Щодня я мимо йду,
минаю разом з ним.

2005-2007 р.,
станція Новотроянда, Київ

Поєми з книги "Романтика пізньої осені"

МЕТЕЛИК НА РУЦІ

І далека солдатська юність,
і тюремно-армійські дні
так надовго в мені замкнулись,
наче рідні були мені.
Та не душну казарму згадаю,
не начальство бездушне, як дуб,
а згадаю я дівчину Раю,
що на танці приходила в клуб.

Танці, танці в солдатських чоботях!
Під Мічурінськом аеродром.
Танцмайданчик. За потягом потяг
гуркотів мимо нас на Тамбов.
Із містечка і ближніх далей
мов на крилах летіли сюди
і дівчатка, і кралі бувалі,
аби пару собі знайти.

О мічурінські садівниці
(тут, як джунглі, кругом сади),
я забув ваші світлі лиця,
лиш одне пам'ятаю завжди.
Рая, Рая – русява чолка,
сік вишневий по всій щоці,
ще у Раї синіла наколка,
як метелик, на правій руці –
синій-синій метелик у лузі,
над яким зеленіли бори...
Я чекати закохано мусив,
коли скаже вона: "Бери!"

Видно, Рая бувала в бувальцях
у свої вісімнадцять літ.
З нею легко було на танцях,
а в обіймах морочився світ...
Рая виросла в дитбудинку,
бо рідню погромила війна,
доля гнула додолу билинку,
та до сонця тяглася вона.
Як береза зросла білокора
і косу розпустила в маю,
і дивилась на мене з докором
за хлопчачу цнотливість мою.

Після танців у дружній розмові
женихом я не бачив себе,
худорлявого, в чунях керзових,
в настовбурченому хебе...
Як дівчата вертались додому,
довго чулося в тиші нічній,
як співається молодому
серцю, повному сили і мрій.

Там і Рая ішла серед них,
серед співу того гіркуватого:
*"Парней так много холостых,
а я люблю женатого..."*
А жартівливий гурт дівчат
співав десь там на інший лад:
*"А я хожу, а я хожу, а я хожу к татарину.
А за что к нему хожу? За картошку жарену!"*

І сміх, і гріх. А ми, солдати,
брели в казарму на "відбій",
до ранку нам би погуляти,

та шикуватись слід у стрій.
Нас офіцер всіх перелічить
і в ліжка строго укладе.
Душа вві сні лиш закигиче,
застогне серце молоде.

...Раз із хлопцями на гулянку
запросила нас зграйка дівчат,
чаювали ми з ними до ранку –
рідко вільність така у солдат.
Я, звичайно, крутивсь біля Раї,
та минулося не без химер,
бо прибився до нашої зграї
як шуліка, один офіцер.

Хизувався своїми зірками,
цілував без розбору дівчат,
пив горілку також без тями
і до Раї вчепився, мов кат:
"Ах, Семёновна, баба русская,
в плечах широкая, а снизу – узкая!.."
Хоч я хлопець і худорлявий,
без зірок золотих, а все ж
ліхтарів йому добрих наставив –
і солдатську хай знає честь!

Так гулянка скінчилась боем,
як заведено на Русі,
нас осталося із Раєю двоє,
ну, а друзі розбіглися всі.
Ніч коротка була, хоч ночі
не було аж до білого дня,
бо не спали ціловані очі,
бо тоді став мужчиною я.

Став мужчиною, та не мужем.
Що за муж молодий солдат?
Знав, що мати в Донбасі тужить,
а солдатчина – що за сват?
А ще трохи я був поетом –
а з поета який жених?!
Уявляв я себе студентом,
серед вчених людей і книг.

Тільки як до тієї компанії
я потраплю, безбатченко теж!?
Легше, мабуть, дійти до Іспанії –
та бажанню немає меж!
Дехто з хлопців оставсь під Тамбовом,
поєдналися долі чийсь...
Я лиш згадував райдуги-брови,
коли в Києві вже учивсь.

Юне серце і юно любило,
і стогнала в мені весна,
і дівоче березове тіло
вальсувало ще довго у снах.
Раптом звістка з Тамбова лезом
по душі полоснула мені:
Раю порснув, як в лузі березу,
офіцер той на п'яній гульні.

Раю, Раю, смертельно-біле
я цілую твоє лице.
Жаль, що був я такий несмілий,
не сказав заповітне слівце.
Я також напивався на фінку,
до вина був охочий, до втіх.

Але жінку, убити жінку
за найважчий вважаю гріх...

Коротенька, ви кажете, повість.
Що ж, і юність коротка була.
Я не дуже хвалю свою совість,
та не вмру від надмірного зла.
Серце й досі ще ніжать нишком
не солдатські холодні рубці,
а дівоча вишнева усмішка
і метелик на правій руці.

21-23.06. 2013 р.

ЧУКЧА

"Будь проклята ты, Колыма,
что названа чудом планеты!"
(Із каторжанської пісні)

У нашу Мар'їнку шахтарську
з тюрми з'явився мій сусід.
Не раз сидів, не раз вертався,
а це був зник на уйму літ.
Що тут гадати – знов попався,
писав щось матері з тюрми.
І ось не сам уже припхався –
привіз і жінку з Колими.

Стара побачила невістку –
і сплюнула через плече!
Що дивуватись?! Чукчів, звісно,
вона не бачила іще.
Жила сама собі в хатині
та доглядала свій город,
раділа кожній картоплині,
синочка ждала все... І от!

І нам, сусідам, теж незвична
нова сусідочка була.
"А що? Нічого молодичка! –
моя вже мати прорекла. –
Ну, вузькоока, ну, маленька,
і кіска віником стирчить,
а з виду наче розумненька.
На жаль, із чортом буде жить!"

А чорт – це наш новоприбулець –
був чоловік – хоч сядь, хоч стій!
Ми матюків уже начулись,
бо він одразу – у запій.
Ну, не людинка, а картинка –
в наколках весь, як у броні:
там і змія, і гола жінка,
і навіть Ленін на спині.

Стара Камчатника (це мати)
тихенько повіла бабам:
"А ця невісточка шмарката
допомогла Володьці *там*.

Вона бухгалтером робила
там-там ото на Колимі
і трохи сина підкормила,
а то би здох у тій зимі.

Вже так вона його просила
остатись там (от суча блядь!),
навіть собак йому купила,
щоб їздив з нею полювать.
І до батьків її він їздив
на тих собаках в дальню путь –
в своїх хатках, де ніде й сісти,
вони там оленів пасуть.

Пожив він з нею пару років,
став попивати, як і щас,
і так сказав він косоокій:
– Як хочеш – їду на Донбас!
Вона попродала манатки
і ось до мене: "Зрасте вам!"

А в мене що? Які достатки?
Вже їсти нічого й котам!

А син все п'є, вона те саме.
Уже у неї – ні гроша...
Біда, біда мені з синами!
Недобре чула щось душа.
А зараз трохи вже владналось.
Володька в шахту знов поліз,
вона також прилаштувалась
ото в конторочці якійсь.

Їм би завести вже дитятко,
хай вузькооке там яке,
та п'ють обоє без оглядки.
Гірке життя таки, гірке!
Що з сином діється, не знаю.
Сидів не раз – то споважній!
Не віз би цю з чужого краю...
За що молитись, Боже мій!?"

Що Бог порадив, я не знаю –
постригли в армію якраз.
Як у тюрмі, в чужому краї
я тільки згадував Донбас.
Я згадував стареньку матір,
яка писати не могла...
В своїй неволі і проклятті
сусідів згадував без зла.

Яке тут зло? Замри! Принишкни!
Твоя свобода на замку.
Ну, правда, я тягнувсь до книжки –
найбільша радість на віку!

(Моя сестричка, пам'ятаю,
Єсеніна прислала том,
все перечитував без краю –
а то потрапив би в дурдом).

А чим в тісній казармі лучче,
аніж за ґратами в тюрмі?
Ті ж офіцери, ті ж онучі,
все те ж, що й десь на Колимі...
В своїй біді чужу не видно,
чуже – ніщо, своє – огром.
Ні, не минулися безслідно
колючий дріт, аеродром.

Були і радощів осколки,
був і один святковий стіл
і теплі погляди монголки –
із росіянкою навпіл.
Вона поїхала б зі мною,
як та чукчанка, на Донбас.
Героя з себе я не строю,
та душу маю про запас.

Могло все бути. Тільки сталось,
як мало статись. І тоді
не жив я наче, а здавалось,
що гроблю літа молоді.
Просякнутий невільним духом,
я так додому повернувсь
аж за три роки. Тихо. Глухо.
І важко дихати чомусь.

І все ж одразу про сусідів
я рідну матір запитав.

"Нема, нема обох на світі...
(Я похитнувся, ледь не впав).
Його торік у шахті вбито,
і з ним ще трьох накрив завал.
Вона проплакала все літо,
і зникла десь. Чи Бог забрав?

Чи іншу десь знайшла роботу,
бо у свекрухи був не рай.
Чи подалася на Чукотку,
хоч Колима – а рідний край.
Казали люди із Ворстрою*,
що утопилась там одна,
на неї схожа... Бог з тобою!
Чи плачеш? Хто тобі вона?"

І справді, хто вона хлопчині
іще в солдатському хебе?
Чому мені, старому нині,
їх жалко й досі, як себе?
Вмирили також добрі й гарні –
чому жалкую не по них?
Чому сусіди незугарні
і досі в спогадах моїх?

Можливо, що і сам нещасний.
Можливо, просто я дивак.
Ну, із щасливими все ясно.
А з нами як?

08.07.2013 р.

*Ворстрой – шахтарська окраїна Донецька.

ГАЛЯ

"Їхали бурлаки із Дону додому,
підманули Галю – забрали з собою".
(Із народної пісні)

Хто не знає буфетниці Галі,
що над балкою в неї дім!?
Ми в дитинстві там часто гуляли.
Про побачене я й розповім.

Балка справді у нас знаменита –
ділить шахтне містечко навпіл –
дощовою водою прорита,
пропускає всі зливи з полів.
Валуни на дні балки світять,
і кущі, одне слово – яр,
а із нього найкращий у світі
осокір зеленіє до хмар.

Хто здиравсь на його верхівку –
пів-Донбасу він бачив звідсіль,
а під вечір тут мали домівку
всі навколишні горобці.
Цінь-цвірінь заливало всю балку,
аж до шахти пливло, за копер...
Осокір ми любили змалку,
він гукає мене і тепер.

Я про нього пишу, бо стоїть він,
де кінчається Галин город.
Тут ми терлися, звісно, шкодливі,
як усякий хлопчачий народ.

Але більше уваги цій жінці,
бо вона неповторна у нас!
...Почнемо ще з війни, коли німці
гнали "красних" до Волги якраз.

Звісно, важко жилось, підневільно,
молодь брали у *фатерлянд**,
спершу кликали добровільно –
тільки хто тій Германії рад?
Ну, а Галя сказала: "Поїду –
хоч Європу побачу!" Отак.
Присилала додому привіти,
фотографії слала. Однак

очі в неї були невеселі.
Гарна дівчина. Довга коса.
Написала, що служить в готелі.
Їсти вдосталь – є сир, ковбаса...
Ми то відали, звідки те бралось,
бо у нас – ні свиней, ні корів,
навіть курки в дворі не осталось.
Звісно, це я пізніш зрозумів.

Був малям ще. Але у пам'яті
про той час не багато добра –
все ховалися "од Германії"
у степу мої брат і сестра.
Десь у балці чи в кукурудзі
пересидять тайком кілька днів,
доки бранців на поїзд погрузять,
як тих самих свиней чи корів.

*Батьківщина (нім.).

На кутку в нас служив поліцаєм
непоганим один чоловік:
про облаву, було, сповіщає –
то й Германії дехто уник.

...По війні вже, уже після голоду
повернулася Галя "з гостей" –
і така – ні к селу, ні к городу –
кругловида, таких грудей
тут в жінок не було – як відра,
безтурботна – хі-хі та ха-ха,
балакуча і дуже хитра,
і готова завжди до гріха.

То з одним пожила, то з другим –
тільки хто той рахунок вів?
Потім наче постійного друга
підшукала в гурті шахтарів.
Та коли на кутку в нас крики,
гвалт такий, що аж пил встає –
значить, Галя сварить чоловіка,
і притому, звичайно, б'є...

Біля шахти відкрили пивничку –
Галя стала там пан і король –
приструнить будь-якого п'яничку,
їй до серця була ця роль.
Як богиня, стоїть за прилавком,
груди виснуть над ним, як бочки...
А жінкам тільки дай погавкати –
і про Галю пішли балачки:

що у неї діла не веселі,
що ніколи не буде дітей,
бо служила в німецькім борделі,
там їй зроблено як його, цей...
Що було там, осталося секретом,
але Галя була на виду,
як то кажуть – авторитетом.
А раз так, я на крок відійду.

Пив і я в неї кухоль пива
у компанії юних друзяк,
але доля моя мінлива
до наук подала мені знак.
Я надовго поїхав з Донбасу,
а навідувався вряди-годи,
та в пивничку заходив щоразу,
аби випити... склянку води.

Галя мало не цілувала:
"Бач, який! Європеець, прям!
Я Європи також скуштувала –
тільки юність згубила там".
Чув я, Галю, твоє бідування!
Бідували ми всі на війні...
Україну, як хвойду останню,
вже століттями топчуть в багні,

топчуть, топчуть не тільки тіло,
і душа в неї ледве димить.
Тільки нащо дітей наплодила,
щоб страждали від лихоліть?
Вічні бранці і вічні вигнанці,

неприкаяні журавлі,
і коли уже ми, блукальці,
станем твердо на рідній землі?!

...Я давно вже не був у містечку,
що розрізане ярком навпіл:
час накинув на мене вуздечку,
всадовив за письмовий стіл.
Світ, як яблуко, перед очима –
лиш напружуй, поете, зір,
і життя немале за плечима
пригадавши, виводь на папір!

Хай роки оживають тернові –
бідна юність, шахтарська корчма.
А оце в телефонній розмові
я про Галю почув: нема...
Віддала чужим дітям статок.
Опустів біля балки двір.
Я мовчав. Лиш спитав наостанок:
"А стоїть там іще осокір?"

28.07.2013 р.

ШАХТАРКА

Так і звать її в нас – Шахтарка,
і давно так у селищі звать.
Хоч ім'я в неї справжнє – Наталка,
тільки перше нам ближче, мабуть,
бо і робу в нас звать шахтаркою,
і бензинову лампу також,
так і долю клянуть за чаркою.
В мене й мати – шахтарка. Отож...

Я згадав тут про лампу-бензинку,
яка важить зо два кіло,
бо якраз через неї жінку
наше селище так нарекло.
Та про це розкажу я згодом,
щоб інтрига була якась.
Сам я виріс з тутешнім народом,
на якому стоїть Донбас.

А Наталка зросла на Поділлі,
(Шепетівку ви чули? То там.)
аж допоки колгоспні артілі
не вчинили в селі тарарам.
Батько мав тільки дві десятини,
ще коня мав, корову, овець...
А в колгосп не пішов. Як скотину,
його вигнали з хати – капець!

На Кавказ у вагоні телячим
всю сім'ю – хоч живи, хоч здихай –
жінку й доньку, рабів неначе,
привезли в осетинський край.

Ще Наталці – п'ятнадцять років,
а вже сватань було та було
від тутешніх джигітських наскоків.
Але згодом прийшло письмо.

Однокласник писав із Донбасу,
куди вигнало теж не добро:
"Ідь, Наталю, до мене з Кавказу!
Із шахтарським привітом. Петро."
І поїхала з-під Казбеку,
з осетинських зелених гір
на Донеччину ту далеку,
де вугілля видовбують з нір.

Одружились, прибудні обоє,
без весільних пісень, без вінка.
Він трудивсь до знемоги в забої,
а вона народила синка.
Біля шахти зліпили хатину.
Але тут накопилась війна.
Не вернувся Петро, загинув...
І полізла у шахту вона –
в ту воєнну голодну розруху
заробляти шахтарський пайок,
щоб без хліба самій не опухнуть,
щоб не висох на щепку синок.

Плитовою була. Вагонетки
по залізних тягала листах –
ну, а це – не смоктати конфетки,
не жіночий, здається, фах.

А Наталка тягла ці упряжки*,
щоб росло і училось дитя,
нароблялась до смерті важко,
та її не зламало життя.

На щоці в неї цвів рум'янець,
тонкостанна була, міцна,
хлопці часом було залицялись –
та жила по-чернечи вона.
Йшла із шахти упевненим кроком,
вечорами і лампу несла,
щоб синок повивчав уроки.
Та й без світла які діла?
Бо електрика прийде потім,
коли з'явиться хліб на столі.
Мало світла було на роботі
і не більше у хатній імлі.

Вже Миколці було чотирнадцять,
худорлявим, бліденьким ріс.
І то ж треба такому статись:
він із шахти вугілля ніс...
Це була тоді звична справа,
що шахтар щось із шахти тяг,
і ніхто не робив облави
на обвуглених роботяг.
Хлопчик ніс на плечі ту грудку,
а якраз тут начальник ішов
і Миколку вхопив за грудки,
та у вухо! – аж з носа кров.

*Шахтарська назва робочої зміни.

Полежав хлопчина у шахтній пилюці
і мляво додому подавсь.
А мати уже у робочій куртці
на зміну збиралась якраз.
"О Боже, чого у крові сорочка –
чорнюща, мов з лави явивсь!?"
Обмила, уклала у постіль синочка...
А шахта тут близько, близько...

І до начальника в гості без стуку –
сидить, попиваючи чай...
"За що ти дитину скривавив, суко?!"
"Та я не хотів, вибачай!
Хлопчина твій просто грабіжник,
вугілля краде на очах..."
І мати із серця зняла запобіжник –
по лисині лампою – трах!

І в шахту на зміну уже не полізла,
на чортові ті плита.
Будь проклята, каторго ти залізна,
що з'їла найкращі літа!
До сина вернулась, борщу підігріла,
город обійшла і сад...
А тут і міліція підоспіла –
не скоро відпустить назад.

Начальничок шахти валявсь по лікарнях,
як вийшов, то вже – інвалід,
а жінку судили (розбійницю карну)
і припаяли п'ять літ.

А що таке славна радянська в'язниця,
напевно, ми знаємо всі.
На каторзі в шахті була вже вдовиця –
побуде на ній і в тайзі.

Курортів таких я не спробував, звісно,
та рід мій насмакувавсь,
і знав я: сидітиму рано чи пізно,
погроза висіла весь час.
Який же за мною, питаєте, злочин?
Державний. Правдиві вірші.
Бо сищики знали мій чесний почерк
і що на душі.

Не тільки за писане слово,
а й сказане десь у гурті,
було КДБ готове
поставити хрест на житті.
Коронний був час для сексотів*!
Щось бовкнеш на людях – і вмить
вони вже змагаються, вроді:
хто швидше донести примчить.

Я лекцій читать не беруся,
та правда не любить меж.
Згадаймо про долю Стуса,
до речі, донбасівця теж.
І я не втішаюсь даремно,
що тюрем не знав у житті,
бо й зараз кайлую недремно
на каторзі почуттів,

*Донощик, нишпірка. Скорочено від російського секретний сотрудник.

натомлюю душу, як плечі
натомлюють в шахтній норі,
звичайно, це різні речі –
звиняйте, брати-шахтарі!

А що із Миколкою-сином
в такий горезвісний час?
Поїхав, як мати просила,
до діда, на той Кавказ.
Із дідом робив на заводі,
де цинк виплавляють з руди.
Недовго тут маявся, вроді,
а час уже в армію йти.

Постригли його під нулівку:
"Исполни священный долг!"
Навчили тримати гвинтівку –
і в охоронний полк,
ну, себто, послали на зону
засуджених стерегти,
на вищці нести охорону,
щоб не змогли втекти.

Попав у жіночий табір,
що ліс у Сибіру валив,
листа написав він мамі –
отримав – і аж остовпів!
Та він же в тій самій зоні,
де мама вже п'ятий рік!
Принишк і зчорнів він зовні,
і головою поник.

Щодня оглядав із вишки
зимовий тюремний двір.
Жінок виганяли пішки
в тайгу, де змерзав і звір.
Микола усе приглядався
до постатей у куфайках...
Якраз тут буран розгулявся,
засипав бараки і шлях.

Всіх вигнали чистити зону.
Гребуться жінки дотемна...
Із вишки він постать знайому
побачив близенько – вона!
І видихнув хлопець: "Мамо!"
Вона ж осіnilась хрестом
і мало не впала без тями,
і, чистячи сніг під постом,
все слухала синові речі:
щоб разом втекти звідсіля,
що харч він збере для втечі,
як треба, то всіх постріля,
хто стане у них на дорозі –
хай тільки спаде сніговій...

Розпрямилась мати в тривозі:
"Тихіше, синочку мій!
Почують – обом буде гірше,
ще гірше, ніж тепер.
Куди втечемо ми, грішні?
Кругом же, кругом СССР!
Я скоро вже вийду з тюрюги,
а ти вже своє відслужи.
Не треба тут, синку, відваги!

Язык за зубами держи!
Хоч будемо бачитись нишком..." –
і залилась слізьми,
і стогін почувся із вишки
серед нічної пітьми...

Та вже не судилось зустрітись їм знову,
бо хтось таки хитрий підслухав розмову,
і сина хотіли судити за змову,
та шуму начлаг* не схотів підіймать:
"Судить его надо... но всё-таки мать..."
Понюхав Микола лише гауптвахти,
де світло доходить також через ґрати,
затим відіслали його не в тюрму –
а строк свій дослужувать на Колиму.

За рік повернулась Шахтарка додому,
а згодом і син скинув теж уніформу.
Трудилася мати тепер в ламповій*,
Микола ж поліз кайлувати в забій.
А хата у них – під самим териконом,
порода вже в сад долітає з розгону,
ще трохи – і груддя бомбитиме хату,
начальству однак на біду цю начхати.

Гримлять вагонетки і вдень і вночі,
під небо породу уже везучи.
Димить терикон, що аж дихати нічим,
а шахта качає, качає добичу.

*Скорочено від російського начальника лагерь.

* Місце заправки і видачі шахтарських ламп

Шахтарці хоч знов бери лампу до рук,
аби схаменувся начальник-дундук,
аби не мотав, наче кінь, головою –
та знов доведеться зустрітись з тюрмою.

Зліпити хатину вдові хоч яку
сусіди зібралися на толоку.
Із шахти стягли стояків і розпилів,
жінки із соломою круг замісили,
піднявши до стегон подоли спідниць,
аж стидно поглянуть на молодиць.

А діти (і я не ловив з ними гави)
солону із поля носили до ями.
На пустці безживній, де тирлище кіз,
будинок не днями – годинами ріс.
Кріпильники з дранок поставили стіни,
жінки їх набили вальками із глини.

За тиждень над хаткою виріс дашок,
і толем покрили поверху дощок.
У дворику збили ще стіл із обаполів,
і вдови кружком заспівали-заплакали:
"Ой, ти місяцю, а я зоря ясна!
Ой, ти парубче, а я дівка красная!.."

І падали зорі, як сльози, вгорі,
чуючи співи на пустирі.
Тут вже назавжди Шахтарка осіла –
хай там росте терикон, як могила!
Перехотілося бідній вдові
бити начальство по голові.

Син оженився, і в злагоді-мирі
вже у новій розкошує квартирі –
з газом та з ванною – ач, запанів!
Взяти до себе і матір хотів,
тільки Шахтарка відмовилась зразу,
а перевезла батьків із Кавказу,
їм все одно, що Кавказ, що Донбас,
рідне Поділля снилось весь час.

Як там не є, а Донбас – Україна,
в мазанці знову зібралась родина.

Біля хатини вже виріс садок,
виріс і мазанок цілий гурток,
мовби гриби дощової погоди,
зазеленіли сади і городи.

З шахти струмок прокрадається тут,
правда, чорнющий, наче мазут,
і вагонетки на естакаді
все салютують, немов на параді.

Ну, а в колодязях добра вода,
мукає в когось корова руда,
навіть дивак є, що гра на бандурі,
думи козацькі співає в зажурі,
і самогону тут гостю наллють,
чорно працюють – чорно і п'ють.

Хай самовільний, не визнаний наче,
виселок виріс і зветься Шахтарчин.

Вуличка, правда, така завузька,
що не пропустить сюди воронка*.
Ну, а кого тут посадиш за ґрати?
Вже якщо треба, то всіх треба брати.

Всі тут злочинці, і не малі,
бо незаконно живуть на землі,
котру вони називають своєю –
це пустирище з каміння і глею.
В них своя правда, і Бог, і закон.
Марно обкурює їх терикон.

Люди вже звикли. Наче ті бджоли,
трудяться в шахті. Діти до школи
йдуть кілометрів, мабуть, із п'ять.
Словом – комуна. Що ще додати?
Нині Шахтарка вже геть постаріла,
у сивині, як та яблуня біла,

все сновигає в своєму садку,
що найбагатший у нас на кутку:
в ньому, крім вишень і абрикос,
мабуть, росте ще банан чи кокос,
бо недарма всі малі шмаркачі
лазять до неї в садок уночі.

Звуть її в очі – бабуся Наталка,
ну, а позаочі – баба Шахтарка.
Тільки за це не гнівиться вона:
доля-шахтарка у всіх тут одна.

*Міліцейський спецавтомобіль (народне).

Все! Час у повісті ставити крапку,
я розказав вам усе, що зумів.
Просто я зняв у повазі шапку
перед минулим. А ви вже самі
трохи домисліть, бо мало тут свята,
і не усе я зладнав до пуття,
розповідь вийшла якась кострубата,
як і саме життя.

Ось я відвідаю знов батьківщину,
там же рідня живе.
Може, утну ще одну повістину –
щось веселіше й нове.

09-10. 2013 р.,
Київ, Коктебель

СРІБНИЙ БРАСЛЕТ

"Мой костёр в тумане светит,
искры гаснут на ветру..."

Яків Полонський

Ой, рознещасна доля моя!
Вийшла циганка за шахтаря.

В школі з ним вчилась, добрим він ріс,
тільки – бездольний – в шахту поліз.

Он за садками димить терикон,
гуркає там за вагоном вагон.

А починалося все якнайкраще,
школу кінчали ми, сповнені мрій.
В шахту пішли до науки ледаці.
– Тільки учитись! – так сказав мій
теж однокласник і – перше кохання,
тільки приховане в серці на дні.
В Київ подався він на навчання
і лиш у снах усміхався мені.

Мій же обранець в шахтарській роботі
негром вилазив щодня із нори.
Заміж все кликав. Що тут поробиш?
Якось крізь сльози сказала: "Бери!"
Влітку в саду і весілля згуляли:
грала гармонь, веселив самогон,
зорі, як діти, у сад заглядали,
оком червоним дививсь терикон.

Другого дня, коли всі були кволі,
раптом з'явився мій милий студент,
випив гранчак, кривлячись, як від болю,
і одягнув мені цей ось презент –
срібний браслетик у формі кайдана:
"Це для руки, а душа хай літа,
ти ж бо циганка. Будь же кохана,
будь така ж гарна і молода!"

З тим і подавсь на свою Україну.
Звісно, у кожного свій політ.
Я полетіла б за ним, як пір'їна,
тільки уже зав'язала світ.
Стала марніти в буденній турботі,
і чоловік вже не той чоловік,
сили усі залишав на роботі,
так ми жили вже четвертий рік.

В нас тут над балкою гарно під вечір,
ще коли й місяць з-за кучі* плыве,
і прохолода лягає на плечі,
пісня дівоча аж серце рве.
"Ніч яка, Господи, місячна, зоряна,
видно хоч голки збирай!
Вийди, кохана, працю зморена,
хоч на хвилиночку в гай!"

Я ж молода, а чого мені сумно?
З хлопцями в карти грає і мій.
Господи-Боже, як нерозумно
облаштував ти світ наш тісний!

*Місцева назва терикону.

...Ген там мигає космічний супутник,
десь мій коханий в столиці гуля...
Як мені жити? Як мені бути?
Човничок місяця лиш звеселя.

Ні, це не місяць, а ніж наш циганський!
Бачила взимку я бійку циган.
Зазимував їхній табір бідняцький
тут по хатах, та розтав, як туман.
Рвали за полу мене за собою:
"Ти ж не собака на повідку!
Йди та махлюй – ризикуй головою!"
Ні, я забула дорогу таку!

Рома старенька мені на прощання
ножик дала: "Із собою носи!
Ти така ніжна. Гнида остання
може образити із-за краси".
Нащо взяла я складану цю штучку?
Нащо носила під пояском?
День не минає без жодної тучки,
долю свою не об'їдеш візком.

Якось під вечір, що цвів жоржиною,
йду я по вулиці – пил та штахет,
чую сигналізувати мені за спиною
дзвоником велосипед.
Боже, студент мій у білій сорочці
сяє зубами: "Сідай підвезу!"
Ну, то вези на край світу, як хочеш!
В полі мені вже він витер сльозу.

Ось вона, Боже, наша свобода!
Тиша, солома і зорі вгорі...
Шкода, що ночі короткі, шкода!
Вдома дитина, муж у дворі...
Він запідозрив. Ревниве око
бачить, буває, даліше орла.
Що було далі? Я одинока...
Ех, розкажу вам, була не була!

Милий студентик мій знову під вечір
задзеленчав солов'єм під вікном.
Я не вагалась, кофту – на плечі!
Спіте, домашні, праведним сном!
Їхали полем. Я спиною чула,
як його груди гріють теплом,
тільки не чула, наче заснула:
їде за нами і муж мій слідком.

Ось вже біліє наша копичка,
славна копичка. Зорі – як мак.
Найщасливіша ждала нас нічка.
Перед нещастям завжди воно так...
Муж повалив мого хлопця на землю –
чую: нещасний під ним вже хрипить...
Я вже нічого у світі не тямлю –
тільки у спині мій ніж стримить!

З ним і тепер я пригадую мужа.
Друг мій поїхав. А я тут сама.
Різне все плещуть. Мені байдуже.
Просто на серці одна зима.
Навіть улітку, коли косовиця,
не відчуваю в собі тепла.

Світ – як примара, начебто сниться,
наче я зілля циганське пила.

Шахта димить. А синок підростає.
Ніж мій роменський в міліції зник.
Мужа хто вбив, так ніхто і не знає.
Та не зав'яжеш людям язик.
Що язики? Що та справа слідча?
Що все минуле? Що майбуття?
Є серед поля світла копичка
краща свободи, краща життя.

Ще на руці ось у мене браслетик –
чи то кайдан мій, чи талісман,
наче його дарував не студентик,
а вечоровий срібний туман.

10.07.2013 р.

ПРОКЛЯТІ ГРОШІ

Я люблю степову нашу річку,
і коли приїжджаю в село,
бережком протиняюсь до нічки,
чи в заплавах було-не-було
покуняю з вербовою вудкою –
чи впіймається щось, чи ні,
та думки над водою розплутаю,
що заплуталися в мені.

І сьогодні, посидівши в хаті,
бо годиться з дороги так,
я подався до річки впіймати
хоч якогось хвоста для кота.
Кіт же сірий за мною, мов песик,
у кущах прокрадався слідком...
Я присів задля інтересу
поряд з іншим сільським рибакком.

У брилі, у старій сорочині,
сивоусий, уже в літах,
руки геть від наколок сині –
я подумав: залітний птах.
"Що! Ніяк не впізнаєш, Василю?" –
він до мене. А я аж закликаю,
упізнавши таки через силу:
це ж мій давній товариш... Отак!

Ми не бачились прірву часу,
думав: зник, вже легендою став,
коли тут він колгоспну касу
ще у юності пограбував.

"Ну, здоров був! А я ще живий, бач,
повернувся, як пес, до села
помирати. Димлю я – вибач!"
І розмова у нас потекла.

"Так, води утекло немало
навіть в нашій маленькій ріці.
Поносило мене, потріпало,
все життя хоч вивчай по руці.
Ось прибув, а побачитись ні з ким –
ті роз'їхались, інші в землі,
і не стало моєї Раїски,
що ославив колись на селі..."

– Як же так воно вийшло, Толю?! –
я питаю його. – Як же так?
Ви любились, як риба з водою,
не один тобі заздрич юнак.
"Ех, згубила, як фраера, жадність!
Бідним ріс – та ми всі, як горох.
І єдину в житті мав радість,
коли з Раєю був удвох.

Я – водій. Був до грошей ласий.
А платня у колгоспі – гузир.
Рая вчилась в десятому класі,
і була вже колгоспний касир.
Вчилась, правда, в вечірній школі,
а закінчить, гадали ми,
то й одружимося. Тільки долі
захотілось для мене тюрми.

Ти, напевно, щось чув про пригоду,
але, точно, ти знаєш не все.
Вийшов я вже давно на свободу,
але совість за Раю гризе.
Юність згадую – наче вигадку:
на руках я кохану носив
до одного проклятого випадку,
ні, немає для нього слів!

...Якось Раю чекав я з роботи,
ждав до ночі – халепа якась!
І вона про свої турботи
розказала, коли діждавсь.
Привезли їй до каси сто тисяч –
то річна для людей зарплатня...
Аж ударила кров у обличчя –
запалився тоді так я!

– Чуєш, Раю, давай із грошима
втечемо, адже в тебе ключі!
Як у Бога, вважай, за плечима
будем жити, адже багаті!
Біля моря десь купимо хату,
потім човен, а потім авто,
і ніхто нас не буде знати,
вдалині не зачепить ніхто.

– Що ти, Толю, дурне говориш?!
Це ж крадіжка, розбій, тюрма!
І в конторі чергує сторож,
хоч старенький, але не дріма...
Цілувалися ми до півночі,
а у мене на думці ключі –

аби Рая стулила очі,
на моєму заснула плечі.

Так і сталось. У сумочці Раї
взяв ключі, а поклав свої,
що гаражні... Збудив свою кралю
і востаннє провів її.
Що зі мною було? Мабуть, хворий.
Ну, ти знаєш, як далі було:
виніс гроші усі із контори
і навіки покинув село.

Дурнем був. Із такими грошима
жити важче, аніж без них.
Гріх недовго носив за плечима –
здався владі й надовго зник.
Зник надовго в сибірських тюрмах –
біографія вся – на руках.
Вже додому вертатись не думав,
бо для всіх я – злочинець і враг.

А від Раї один лиш листочок
я отримав, як вирок: "Не жду!"
Не один я чекав годочок,
що зустріну її. На біду
вже зустрів на старім кладовищі...
Отакі мої, друже, діла!
Я вже чую: вона мене кличе.
Не піду вже нікуди з села.

Всі свої грошенята на школу
я віддав для чужих дітей,
бо своїх я не мав ніколи –
хай хоч діти ростуть у людей!

Ну, а я вже давно не людина –
півлюдини, бо жив без сім'ї.
Світ на Раї зійшовся клином –
сам за гроші продав її.

Ох, ці гроші, прокляті гроші!
Хто їх вигадав? Хто їх гребе?
Загубив я любов хорошу,
загубив через них і себе.
У селі всі всього не знають,
та й всього не розказую всім,
лиш тобі усе виклав про Раю,
адже друга дитинства зустрів.

Ти іще не заснув, друже?
Щось сьогодні у нас не клює.
Може, сходимо на кладовище?
Пом'янем там юнацтво своє.
Кажуть, став ти відомим поетом,
у газеті я дещо читав,
та не видно з твоїх куплетів,
що прожив ти щасливі літа".

Розказав би я давньому другу,
як було мені в світі пливти,
як любив я тут дівчину Любу –
гіркоти лиш додам до біди.
А стривай! Де подівся котик,
що зі мною сюди ішов?
О! На пагорбку, що навпроти,
грає з кішечкою в любов.

Ми спинилися біля могили,
де написано "Рая" було,
сиві голови похилили,
задивились на дерен, як в скло.
І мені є кого пом'янути,
біля скромних хрестатих могил,
полиновими снами дихнути
тих, кого я також любив.

По життю хтось проніс кохання,
як вогонь, що в негоду грів.
А для когось воно – страждання,
від якого і я дурів.
Я свою розказав би повість,
та романтики мало в ній.
Розкажу іншим разом. Натомість
зупинюся лише на одній.

04.07.2013 р.

ДІВОЧА ПОМСТА

"Я із сестрою вже давно
не бачився. Живу в Канаді,
там син і внуки. Все одно
я там чужий. І ось до Каті
прибув я в гості у село,
яке хоч значиться вже містом,
а все у ньому, як було,
лиш дим заводу густо висне,
ну, ще висоток, правда, ряд
з'явився в центрі, та асфальт.
А так містечко – наче сад,
під кожним домом – палісад..." –

розповідав мені в купе
попутник мій, знайомий, вроді.
В вікні – то небо голубе,
то кучерявий дим заводів –
донецький звичний краєвид.
А поїзд гуркотів на Київ.
Здружити всіх дорога вміє –
отож продовжував сусід:

"Коли я жив тут, безнадія
точила серце – темінь, бруд,
а за кордоном ностальгія
стискає часом, наче спрут...
Сестра слабка вже, ледве диба:
– Я скоро, братику, гай-гай...
Хоч попрощаємось. Спасибі,
що завітав. Відпочивай!

А я зладнаю ось картоплі.
Дочка мені приносить все. –
Розговорилися поволі,
рідню згадали, те та се.
Кажу: "В Канаді все в порядку –
живуть там – і не дмуть у вус.
А я щодня роблю зарядку
і бджіл заводити берусь.
У сина вдома три машини,
і внук сідає вже за руль,
а в мене друг є – гарна псіна,
ти, може, чула – звуть "пітбуль".

"І в нас купити можна їсти –
було б за що... А люди мруть –
і стало більше вже за місто
у нас кладовище, мабуть.
А ще у нас на шахтній кучі –
он, бачиш, видно із вікна! –
вже кілька викопали трупів,
а хто і звідки – таїна...

То конкурентів, кажуть, гроблять
донецькі іроди якісь.
Вони, що хочуть, те і роблять,
як німці у війну колись.
Послав же Бог таку годину! –
сестра за голову взялась. –
Я вбила теж колись людину –
але мовчати заклалась.

Про це ніхто не знає досі.
Був час – усі боялись всіх.

Тобі не змовчу – смерть на носі,
зніму з душі невірний гріх.
...В війну було. Вже гнали німців.
До нас вселився поважний Ганс,
все обливався біля криниці,
не збиткувався наче з нас.

Тобі якраз було три рочки –
і шоколадку дасть, було.
Все на губній він грав гармошці.
...Зібралась мама на село
на хліб одержу обміняти,
бо ані крихти. Старший брат
також із нею – помагати
тягнути тачку. "Ми назад –
за пару днів! А ти дивися
за нашим меншеньким. Вночі
йдіть ночувати до сусідки,
Ганс буде лізти – то кричи!
Він наче офіцер спокійний..."

Спокійні всі, коли вві сні.
Ганс біля нас крутивсь, як рідний,
віддав годинника мені,
все про Німеччину торочив,
що забере туди й мене,
що в мене дуже гарні очі...
Та я дівча вже не дурне.

Вже стільки молоді забрали
у той проклятий фатерлянд*!

*Батьківщина (нім).

Я теж ховалась від облати
у забур'ячених полях...
Везли машиною, бувало,
як скот, і хлопців, і дівчат
помимо білих наших хат –
вони ж у кузові співали:

"Їхав козак на війноньку.
– Прощай! – сказав, – дівчинонько!
Прощай, дівчино чорнобрівонька –
їду в чужу сторононьку!"
(А наш педтехнікум горить...
Я там училася два роки –
прощайте, друзі і уроки!..)
А Ганс стоїть, і руки в боки:
"Ти будеш там зі мною жить!"

А ще він дав смачну консерву –
їси – аж тане, наче мед.
Я лиш піддакувала, стерво, –
тікати слід було у степ!
Ми спали вдома в кімнатині –
ти біля мене під бочком.
За це клянусь тебе і нині –
не треба бути простачком!

Ганс серед ночі вліз в кімнату
і сонній рота затулив,
поніс до себе гад проклятий,
і що хотів, те і робив...
Вже третій день немає мами.
Під вечір Ганс мене повів
у наш гайок понад ставками,
аби послухать солов'їв.

А ти остався у сусідки –
ще й дальня родичка якась,
сама вона була бездітна,
а милостивою вдалась.
"Пішли гуляти, люба фройлян*!"
А де подінешся – іду.
Іду. А сором!.. Наче проблядь.
Іду і мало не впаду.

А він високий, при нагані,
і сивуватий, наче дід,
а я в синенькім сарафані,
худя, бліда – сімнадцять літ.
Минули вулицю нарешті,
лужок минули і місток,
що загубився в очереті –
і перед нами вже ставок.

Ставок я змалечку любила,
як першотравень – то й заплив!
Та з ним купатись через силу
я не схотіла. Він поплив,
пірнав, мов кінь, іржав і фиркав,
до себе кликав: "Катя, ком*!"
І так мені зробилось гірко:
хто я? Хто ти? Якийсь дурдом!

Я тут співала в хороводі,
пускала в річечку вінок.
А хто тепер? Рабиня, вроді.

*Дівчина (нім.).

* Іди (нім.).

І ти для мене – не дружок.
Мій друг десь із такими б'ється.
Я – не повія! Де наган?
Знайшла під одягом. Сміється,
з води виходить капітан –
ні, чорт! Вчорашній гвалтівник.
Стріляти я навчилась в школі.
"Я йду до тебе, мила фройлян!.."
З води не вийшов – там і зник.

І одяг – к бісовій матусі
шпурнула теж. І в поле – пурх!
Перетрусилась в кукурудзі...
Неподалік був шахтний шурф,
куди ми дітьми ще спускались,
перебула там кілька днів,
вночі до хати раз прокралась,
а щоб зайти, боялась – ні!

А тут і наші вже гармати
б'ють по селу, і німці – век*!
"Де ти пропала?" – плаче мати.
– Ховалась, мамо... Ось і все.
Нікому більше ані слова.
Почнуть: ти вбила? а за що?
Гуляла, значить? Знов і знову.
Йди докажи, що ти не чорт!

І, мабуть, правильно вчинила.
...А друг мій не прийшов з війни.

* Іди геть (нім).

Десь під Варшавою могила,
в бою загинув без вини.
Зійшлась я, знаєш, з інвалідом
і з ним промаялась весь вік.
Піду за ним вже скоро слідом...
А ти чом, братику, поник?"

Я прихилився головою –
дві сивини в одну злились.
Якесь прокляття над судьбою,
над нашим родом! Обнялись...
Оце, мабуть, найбільша втіха
в житті моєму. А воно
продиктувало: час вже їхать!
І їду ось..." Вже у вікно
дивилась ніч, а потяг ніс нас –
мене й супутника. "Ось так! –

сказав він. – Наче купу сіна,
вам слів накидав я, дивак,
бо що болить, про те і мова...
Ось проминаємо Донбас –
а чи сюди вернуся знову?
Мотає світом доля нас.

Ми вранці в Києві вже будем –
я до Канади – на літак!
Живуть там теж хороші люди,
та з ними щось мені не так.
Хай у Донбасі зла доволі –
злочинство, темінь в голові,
та я тут ріс, блукав у полі,

і терикони-вартові
в моїх думках усе маячать
і манять, наче ятері.
Я вже подумав, чи не краще
було б остатись при сестрі..."

Задумавсь сивий мій супутник.
А що я мудре відкажу?
Я лиш слухач, я лиш попутник –
ну, може, вірша напишу.
Я теж донецький, теж не юний.
А раз оказія така,
то ми і чарки не минули,
і проводжав я земляка.
Йому махнув я на прощання:
"Летіть щасливо! А сестра...
Ви передайте їй вітання,
скажіть: від хлопця із Дніпра!"

15-16.07.2013 р.

ТРИВОЖНА ПРИГОДА

У середині дев'яностих
я їду в поїзді. Маршрут –
Київ – Одеса. Їду просто –
плацкартом. І заходить тут
в напівкупе кремезний дядько,
точніш, дебелий чоловік
із пильним поглядом. Цю хватку
я вивчив вже за довгий вік:
спортивні хлопці із очима,
колючими, немов ножі,
була в них влада за плечима –
так, він із тих товаришів!

Я добре знав їх по Черкасах,
де був на допитах не раз
і все відгавкувавсь щоразу,
а то б телят з Макаром пас.
Що за проява? Сів навпроти,
підняв до ліктів рукави...
Міркую: з цим мордоротом
позбутись можу голови.

За мить ці руки волосаті
дістануть горла – і кінець!
В вагоні порожньо, як в хаті.
Що, знову допит? Що за грець!
Журнал гортаючи, відмітки
роблю собі у голові:
а він, здається, напідпитку,
а ще б узнать, що на умі...

Але він сам почав розмову,
немов знайомий я йому:
"Ось прусь в відрядження я знову –
крім мене їхати кому?
Салаг набрали в опервідділ –
ані квартир, ані платні,
і мусять в Києві сидіти,
а віддувайсь за всіх мені.

Немає коштів на поїздки,
то я, начальник, мушу сам...
Так не було при комуністах...
А президентик наш – це срам!
Чи є десь президент руденький?!
А всі мовчать, як та вода..."
І в мене здогад зразу тенькнув:
"Це ж провокація! Біда!"

І бачу, що мене він знає –
а як і звідки? Довгий вік.
І я розмову повертаю,
як тільки можу, в інший бік.
А тут якраз і провідник
приніс нам чаю. Більш нікого.
Почав він сьорбать. Слава Богу,
чайок "от дела" відволік!

Почав і я, мов із окопу,
тепер обстрілювать особу:
"Ви ось киянин – я з Черкас,
мені незвично чорноробу..."
А він: "Помовчте, знаю вас!
Я там робив і вашу справу

гортав... А ви ще молодець!
Іще статура наче справна,
і чуб густий, як гребінець.

А в мене чуб уже зносився,
робота, бачте, не з легких:
то все з бандерами возився,
то із попами – маю гріх.
Був кожний попик під прицілом,
робили все, що я просив,
бо знали: хочеш бути цілим,
то обережно хрест неси.
"Ах, попы, попы, попы,
что вы наделали, попы?
Завели кобылу в лес –
первым батюшка полез..."

...Тепер ця хвора незалежність
життя зламала, наче міст.
Я звик робити все належно,
тепер же п'ю, як песиміст.
(Ні, щось не видно, що п'яниця,
ще вид здорового бика.
Але чому він так відкрився?
Що за оказія така?!)

Ех, потрудився б на державу,
бо вже розлазиться по швах!
За паханами плачуть справи,
та влада в їхніх же руках..."
А потяг ніс нас в дьоготь ночі,
крім нас, нікого ні душі.
І тільки очі, пильні очі
напроти мене, як ножі.

"Ну, ось ми з вами – черкащани.
Я вів там справу не одну.
А ви про цю ще не чували?
Розплутав я, таки складну...
За це підвищення одержав,
а не дають так просто звань.
За поліцаями я стежив,
щоб не втекли від покарань.

Ну, майже всі уже сиділи,
а хто, відсидівши, прийшов.
Трудивсь багато я і вміло –
сліди знав кожних підошов.
А слід один був загубився,
і зайцем бути мав би дід...
Я і в архівах попорився,
весь світ промацав – зник той слід.

В селі, умовно, в Шелепухах,
ізвідки родом мій втікач,
були у мене очі й вуха,
коротше, не один стукач.
Знав кожен крок його дружини,
сестер, братів і всіх кумів,
знав їхні хати і стежини –
і дещо викопати зміг.

А по війні вже тридцять років,
закрити б справу цю – і край!
Та злочин, бач, не має строків –
рознюхай, вистеж – покарай!
Як став я аналізувати,
деталь відкрилася одна:

що їсть щось хліба забагато
його вдова, чи то жона.

Бере щоразу у крамниці
одну хлібину на два дні,
ані кози, ані телиці –
живе стара в самотині.
А далі вже технічна справа:
зі схрону витягли дідка –
худенький, смирний, аж ласкавий,
а борода, як у цапка.

І в комітеті, і в обкомі
гадали, що із ним робить?
Відсидів дід в своєму домі –
ніхто вже стільки не сидить.
Хай не вбивав, не дуже лаявсь,
але вчинив державне зло –
і присудили, щоб покаявсь
перед усім своїм селом.

А він на сходці перед людом
лиш головою похиливсь,
дивились люди, як на чудо,
а дехто потайки хрестивсь.
Я все те бачив, в мене око,
казали хлопці – діамант...
Тепер мені так одиноко –
вже не потрібний мій талант.

І вам я міг, скажу відверто,
як двічі два, пришить дільце,
бо ви конячка дуже вперта –

аж поважали вас за це.
І батько ваш – я знаю, знаю! –
боровсь-боровсь, та напоровсь...
Любив я Леніна без краю –
а що із того? Вийшло щось?

А що я кляв нову цю владу,
то знав: не видасте, хоча...
Нема мені з собою зладу,
за мною пенсія скуча.
А ще б добряче потрудився
не на панів, а на народ,
бо геть поник він, похилився,
знесилів од нових заброд.

Ех, ви зібрали б добрих хлопців –
в пригоді стали б вам і ми!
Страшній сьогоднішній мороці
не словом треба, не слізми...
Стривайте!! От же я макуха!
Та це вже Вінниця... Пока!
Я звик, звичайно, інших слухать,
а перед вами язика
сам розпустив. Та то пусте.
А ви хоч руку подасте?!

З перону ще махнув полковник –
нарешті перевів я дух,
подумав: "Що це? Перший дзвоник?
Колишній недруг вже як друг?"
Хоча у Вінниці народу
набилось повно у купе,
відчув вільніше я себе
і став обдумувать пригоду.

Ну, щось таки у ній не так!
Невипадкова випадковість?
Повівсь полковник, як простака?
Чи допекло і простакові?
Так, у державі в нас хаос.
Невже такі безсилі хлопці,
які гнітили, як мороз,
усе живе на кожному кроці?

Ні, не один той чоловік –
хай небезгрішний – жив у схроні.
Увесь народ увесь свій вік
сидить у схроні, як в полоні.
Невже зайшли ми в темний ліс,
де ні провітку, ні стежини?..
І я заснув під гул коліс
у тьмі нічної України.

09.07.2013 р.

ШЛЯХ ПІЛІГРИМА

Я йшов пустелею із сонцем за плечима,
пісок і марево пливли перед очима,
гаряча мла барханами пливла –
пісок та сонце, сонце та імла...

І раптом за барханом вдалині
зелений гай привидівся мені,
під пальмами вода заголубіла,
і дівчина в тіні мене зустріла.

Я зняв тягар з плечей, сандалі зняв
і райської тут розкоші зазнав:
кумис, вино і прохолодна річка,
і не одна в палких обіймах нічка.

Ясніше зір мені світили очі
моєї гурії, красуні-поторочі,
яка мене лозою обвила,
як виноград, від ніг і до чола.

І ніжачись під золотим наметом,
я вже забув, що народивсь поетом,
серед троянд і пишностистих пальм
забулися і мрії, і печаль.

Аж знемагати став я від безділля,
мені уже наскучили застілля,
і руки, як форелі золоті,
і перса, наче яблука тверді.

Мені набридли пальми-парасолі,
і почали вже снитися тополі,
став маритись далекий рідний край,
де в синіх росах сяє небокрай,

де вся земля – оаза понад морем,
що зелене степом неозорим,
де хлібні хвилі котяться по полю,
де люди мріють про священну волю.

Але мені, відлюднику, туди
ще треба йти пустелею та йти...
І я одного разу на світанку,
поцілувавши подумки коханку,

яка в постелі додивлялась сні,
з шатра пішов без каяття-вини,
пішов, як журавель, в піщані далі,
озувши знову стоптані сандалі

і знов завдавши сонце на плече,
яке мене до сажі обпече,
всі соки вип'є, наче із билини,
та я уже не гаяв ні хвилини...

Ще довго пальми маяли мені,
білів намет, як хустка, вдалині,
назад гукало видиво зелене,
та я пірнув у пекло полуденне,

в піски пішов, що з маревом злились,
де знемагати буду, як колись,
дружити стану тільки з саксаулом,
сумуючи ночами за минулим.

Хоч до мети я, знаю, не дійду
і десь у дюнах втомлено впаду,
засну навік, але в останні миті
благословлю все кинуте у світі:

і пальмовий гайочок, і шатро,
і річку, що нагадує Дніпро,
і теплоту жіночих пліч і стегон,
і божевільних вуст жагучий стогін –

все промайне в мою останню мить,
і серце радісно востаннє защемить,
і я востаннє подивлюсь із сумом
у далину, задимлену самумом*...

І скоро наді мною, мов курган,
піщана буря намете бархан,
а саксаул, пустелі вірний житель,
корінням проросте в мою обитель

і обплете мій череп і кістяк,
як обплітала ще недавно так
мене, живого, гурія вродлива,
яка зі мною теж була щаслива!

А був я пілігримом між людьми,
який в пустелі мріяв про громи,
про благодатні зливи над полями...
Та я ще йду, пісками йду без тям,
і тільки п'ю очима міражі,
бо йти і йти – покликання душі.

27.12.2010 р.

*Сильний гарячий вітер.

ЛЮБОВНА ОМАНА

Я красива була, доки ще не сиділа,
а відсиділа десять із гаком літ.
А за що? Молода і дурна полюбила
кров циганську, як білий світ.

Це я зараз в селі, а раніше в Черкасах
в самім центрі жила, там де фотозавод,
і робота у мене була там прекрасна,
наче лікар, у білім халаті ходила, от.

І зустрівся щастя моє розпрокляте –
чорні кучері й очі, як у жеребця.
Циган був. Полюбив і одразу посватав.
Гарна пара була. Я також не вівця.

І весілля було тут у нас, в Шелепухах,
в хаті маминій, там за ставком.
Півсела прибуло. І цигани, як мухи,
налетіли також гуртом.

Зажили ми з Петром, як із качкою качур:
куди я, туди й він, куди він, туди я.
Скоро мама померла. І хата за дачу
стала нам. Бідна хато моя!

Дід, здавалось, навіки зладнав її з дуба,
і калина під ганком, як юність моя, цвіла.
і стояв сіновал – літня схованка люба.
Все було – та згоріло до тла.

Що той дім, що та люба повітка!?
Від самого життя – тільки дим...
І без мене зросли мої дитки,
і мій циган згорів молодим...

Наче й добре жили між собою
до одного нещасного дня,
доки муж не мотнув головою:
"То не циган, якщо без коня!"

І пішло, і поїхало, наче
підмінив хто Петра на коні.
Став ганяти автом на дачу,
то до друзів, а то до рідні.

А кума раз шепнула мені на вухо:
"Ти все дома, все біля дітей,
а Петро твій гуля в Шелепухах,
ваша хата гуде від гостей.

І не сам він гуля, а з такою,
як і сам – кучерява, ставна.
Що? Не віриш? Клянусь головою!
Буде й завтра, напевно, вона...".

Завтра, завтра, бодай ти пропало!
Хай би краще тебе не було!
Як Петра знов під вечір не стало,
я автобусом – теж на село.

І приїхала. Стала на ганку.
Заглядаю, як ніч, у вікно.
В хаті гості. З Петром – циганка.
Веселяться і п'ють вино.

А вона вся у золоті – серги, браслети,
як змія вигиналась під акордеон,
на Петра все пускала димок сигарети,
він очима її пожирав, як пітон.

"Я цыганка, а ты цыган,
выходи гулять на выгон!..
Цыганочка Аза, Аза,
цыганочка черноглаза,
цыганочка чёрная, погадай!"

Я зрослася з кущем калини.
Жду, що далі? За північ, мабуть,
як гостей повезли машини,
мій з тією в повітку ідуть.

"Ось і наша циганська кибитка!" –
він – до неї, а п'яна вона:
"Із тобою – із сіном повітка –
райський дім!"
А кругом тишина.

Тільки чути у двері відкриті
шурхіт сіна, і стогін, і сміх.
Боже, ось моє пекло у світі!
Покарай же зі мною і їх!

Сірники і бензин – під рукою –
палахнуло стовпом золотим...
Я дивилась уже за рікою,
як горів і мій рідний дім.

А сама до Черкасів пішки.
Аж під ранок в квартиру зайшла...
Не жалію і зараз ні трішки,
хоч не маю колишнього зла.

Лиш дітей своїх бідних жалію,
без батьків довелося зростать.
Маю, грішна, одну надію,
що поставлять мені хреста.

Тільки рідко мої циганчата
навіщають, для них я – ганьба.
Так, ганьба, але все ж таки – мати,
і вже зовсім тепер слаба.

Будуть рити мені могилу –
хай поближче б до праху Петра.
Я безбожно його любила,
і тепер – як безумна мара.

Кладовище оно у лісочку,
і Петро, і рідня моя там...
Вибачайте, що довго морочу –
постривайте, ось яблучок дам!

25.06.2013 р.

ОСТАННІЙ ПОЛІТ

"Рождённый жить – летать не должен"
(Прислів'я льотчиків)

Я літун. В снах і досі літаю,
та обрізали крила мені,
не сягав я небесного раю
і його не досяг на землі.

А колись був військовим пілотом,
облетів я півсвіту тоді,
та витримують цю роботу
сильно дужі та молоді.

Підкачало у мене здоров'я,
нижчим став мій небесний шлях,
і літати я став Подніпров'ям,
шкідників труячи на полях.

Не така вже й робота цікава,
"кукурузник" – який це літак!?
Все ж літати – велика справа,
землю бачити, наче коршак.

Облітав я містечка і села –
і в одному дружині зустрів.
Що красива була, що весела!
У колгоспі доїла корів.

І село було гарне – Поляна,
під самими Черкасами враз,
і щоразу вітала Оксана,
коли я підлітав до Черкас.

Біля хати стоїть в голубому,
маком-хусткою в небо маха.
І вертав я щасливий додому,
аж допоки не сталося гріха.

Наче в казці, в страхітливій казці
з нами трапилось лихо із лих.
Зараз, бачите, я у колясці,
без обісінських рук і ніг.

А Оксани і зовсім немає,
перейшла за життєву межу...
Розказав би, так серце крає
чорна згадка. А все ж розкажу!

Може, легше на серці стане.
Ви людина у нас тут нова...
Я по тижнях літав, а в Оксану
закохався сільський голова.

Сам рум'яний, і зростом високий,
як воронячі крила – чуб.
І в жінок на селі, як сокіл,
ніжне пір'ячко весело скуб.

І моя вже на мене скося
поглядала, а то і кольне:
"Ось тебе все у небі носить –
не боїшся, що вкрадуть мене!?"

Вкрасти можуть, я злодія знаю.
Але трапилось гірше за те...
З тиждень вдома не був. Прилітаю –
біля хати Оксана не жде.

Розвернувся над хатою круто,
понад фермою теж розвернувся –
бачу в полі... Не може бути –
може, сон я страшний дивлюсь!?

Серед поля на свіжій соломі
червоніє хустина, як мак,
і спідниця лежить, і знайомі
ноги наче вітають літак.

А відомий отой баболюбець
голим тілом її накрив.
Хто тут розуму не загубить!?
Я згубив.

І на них свій літак направив...
А отямивсь без рук, без ніг,
по лікарнях валявся роками,
а померти ніхто не поміг.

Лікарів я благав і синочка
(жалісливе у мене дитя)
принести щось снодійне – і точка!
Зберегли розпрокляте життя...

Потім довго судили заочно.
Що суди-пересуди мені!?
Сам себе розстріляв би – це точно,
а суди оправдали, дурні.

Пожаліли такого каліку.
Та яка мене прийме тюрма?!
Якщо вбив без вини чоловіка,
оправдання нема.

А Оксана – хіба вона винна?
Винен Бог, бо створив так світ,
бо немає такої рослини,
як людина, що нищить свій цвіт.

О! Мій внучок іде зі школи –
я цукерку йому припас.
Ви, як гість, ма'ть, не чули ніколи
цю бувальщину біля Черкас?

27.06.2013 р.

ГРІХ ЮНОСТІ

Моя доня пішла за старого.
І молив, і сварив – затялась, мов коза.
"Глянь на мене – молодший за нього,
не дивись, що багач!" – я казав.
Не послухалась. Свадьбу гучну відгуляли,
і не так щоб гучну, а що пишну, то да!
При погонах сиділи якісь генерали,
і міністра якогось назвав тамада.

Пожили вони з рік. То курорти, то дача –
як жирують теперішні багачі.
А прийшла моя доня учора і плаче:
"І як мені жити далі? Тату, навчіть!
Муж ночами хропе, наковтавшись пігулок,
ну, а я порнофільми до ранку дивлюсь.
Щоб дітей своїх мати – про це ми забули.
Тату, тату, так жити я вже боюсь!

Що мені той басейн серед двору!?
Що золочений унітаз!?
Жити я хочу так, як учора,
щоб і друзів любити, і бачити Вас".
Що їй порадити, звісно, я знаю,
знав і раніше, знав і казав.
Грішниці, бач, розхотілося раю –
мабуть, у батька вдалася, коза.

Бідна, схилилась, як в полі билина,
градом прибита у зелен маю...
"Ось ти послухай, – кажу я, – дитино,
дещо страшненьке про юність мою!

Був я колись дуже бідним студентом,
жив на квартирі в старій вдови.
Щоб виживати, вагони з цементом
я розвантажувати ходив.

Прийдеш зі станції, змиєш пилюку,
і вже не чуєш ні рук, ні ніг...
Зранку одначе спішив до науки –
лекцій ніяк пропустити не міг.
В нас було строго в медінституті,
наче армійський мали статут.
Нині студенти якісь баламутні...
Я відволікся, не в тому суть.

Суть же у тім, що моя хазяйка
стала як мати, чи старша сестра:
вранці готує то кашу, то яйка,
і на столі то м'ясце, то ікра.
Ніяковів я, бо не маленький,
до дармового в житті не звик.
"Їж, підготовуйся! Щось ти худенький,
а вже не хлопчик – справжній мужик!"

Часом я чув від Калинівни стогін:
"Ох – ох! Послухай, лікарю мій!"
Бюст свій оголить до самих стегон –
груди їй слухаю та серцебій,
хворість у неї знайти стараюсь,
але здорова – як молода.
"Бачиш, мій хлопчику, ще не стара я,
ось тільки мужа не маю – біда!"

Справді, у неї ще груди не обвисла,
і не така ще вона товста.
Випишу ліки якісь, щоб не кисла,
тільки хвороба була не проста.
Якось приходжу після занять я –
ломиться стіл від їди і питва...
Сяє Калинівна в білому платті:
"Нині, мій друже, мені двадцять два!"

Дивиться ласо в мої круглі очі:
"А ти привітай, та скажи хоч слівце!
Я дещо тобі показати хочу –
ось у шкатулці поглянь на це!"
Дивлюсь: золотяться браслети, обручки,
виблискують гарні якісь камінці...
"А ось придивися, мій хлопчику, лучче –
брильянтик який у моїй руці!"

Це мами моєї покійної спадок.
Багатим був батько і рід весь мій.
Студентів я брала не задля плати,
а щоб не лячно було самій.
Таке у житті ти побачиш не часто,
за ціле життя не заробиш собі.
Полюбиш мене – спільним буде багатство,
машину, як вивчишся, купим тобі!"

Було трохи лячно і дивно, незвично,
а ще від вина попливла голова...
Випив тоді я, двадцятирічний,
за Калинівни двадцять два.
Ніч була п'яна. Після гулянки
вранці я встав без голови.

І попросила мене коханка:
"Вже мене, котику, Нікою зви!"
Так ось Калинівна стала Нікою –
стала на цноті хрестом золотим.
Юність моя обернулась калікою,
ще не горіла, а вже йшов дим.
Була в мене дівчина – покинув,
вечорами глушив вино,
їв у сметані свіжу малину,
водив часом Ніку в нічне кіно.

Ще із півроку в диму минуло –
вчинив над собою я праведний суд.
Коли Ніка моє "прощавай" почула,
то вразив її раптовий інсульт.
У лікарні десь днів за чотири
померла вона. І в годину таку
я вибрався тихо з її квартири,
не зачепивши скарб в тайнику.

Звісно, була немала спокуса
все прихопити, але не зміг.
Я не боявсь ні тюрми, ні Ісуса –
суд іще вищий мене застеріг.
Потім зустрів я справжню кохану,
маму твою, а мій самоцвіт.
Ох, який жаль, що вона так рано
оставила нам цей білий світ!

Про юнацьку свою пригоду
я мовчав їй усе життя.
Чисто все, мов дивився у воду,
я тобі розповів, дитя.

Бачиш, доню, життя яка штука!
Озирнуся – немов не мое.
Найцінніша у світі шкатулка
щастя справжнього не дає".

В доні вогник в очах пробився –
до моєї припала руки:
"Та нехай вони йдуть до біса –
ці спокусливі шкатулки!"
Більше я не сказав нічого
просвітлілій своїй дочці,
лиш подумав: "Ну, слава Богу,
не потоне в життєвій ріці!"

02.07.2013 р.

ЗИМОВА ЧИТАЛЬНЯ

Розжену я кров ледачу
і змотаюся на дачу,
бо настали холоди,
завірюхи так і жди –
а тоді вже треба лижі,
щоб добратися до хижі.
Кусень хліба, сала шмат –
і вперед – *але парад**!

Хоч робоча електричка
вже тісна, як рукавичка,
все ж я втиснусь, наче клин,
у бетонну браму спин –
серед лисин і сивин,
серед возиків, торбин,
серед жартів і новин.

Хай мені тут за годину
натовчуть боки і спину
і придавлять аж-аж-аж! –
хоч шепчи вже "отченаш",
а як вийду на платформі –
світить сонце! Все у нормі!

Здрастуй, дачо, втіхо літ –
табір праці, скромний скит! –
де знайомі кожна гілка,
молоток, лопата, пилка,
де в обіймах самоти
думав спокій я знайти
від міської шарпаніни,

*Театрально-циркова команда: "Вперед!"

від зятятої дружини,
що шпиняє без вини.
Дача – втеча від війни.

Ось вона, вже захолола,
у саду стоїть, як гола,
рожевіє на вітрах,
наче хустка – білий дах.
І деревам серед снігу
теж на вітрі не до сміху –
всі безлисті, почорнілі,
як баби, стоять похилі,
лиш рум'яна, мов дівча,
тут калина зустріча,
і від неї стіни дому
теж теплішають при тому.

Слава Богу, всі замки
цілі й справні, і шибки
теж всі цілі, як і ґрати –
про безпеку треба дбати!
В хаті темно, як в труні.
Є електрика, чи ні?
На столі вже лід у склянці,
і від льоду дно у банці
довгу тріщину дало:
лопне й сталь, не тільки скло,
бо у хаті – мінус десять.
Що робити нам належить?

Розколю я два поліна,
мов чиїсь тугі коліна,
що нарізав ще в маю
у березовім гаю.

Хай вогонь оближе губи
і зігріє груди груби –
і в хатині загуде,
як подружжя молоде!

За вікном вже запітнілим
завірюха пухом білим
заміта мій свіжий слід
від зачинених воріт.
Добре, що добрався вчасно!
Піч гуде вже любовою.
Що робити? Пити чай!
Не лінуйся – йди вламай
брость червоної калини,
кілька прутиків малини,
і смородини, і вишні,
і сливові теж не лишні.

Хух! Набився в чобіт сніг,
і за комір дме, як міх,
чорт якийсь, чи завірюха,
прямо в душу снігом дмуха.
А вже піч моя пашить,
чайник збуджено дрижить,
видає веселі трелі,
аж павук ожив на стелі.

Ну, а в чаю райський смак,
і під тріскіт поліняк
буду літепло ковтати
і книжки перегортати.
Я сюди їх перевіз
не один, напевно, віз.

Вдома теж є книг запас,
перечитаних не раз –
наші класики і дальні,
що в моїй ютяться спальні,
та найбільше серед них
довідкових різних книг,
незамінних у роботі,
як для їжі зуби в роті.

А у дачній цій глуші –
найсолодше – для душі.
Я в саду-бібліотеці
дух лікую, як в аптеці:
то читаю, як вві сні,
з Югославії пісні,
то гортаю у задумі
історичні наші думи,
а ліричних всіх пісень
не проглянеш і за день.

І поети тут не збоку:
і Лі Бо, і Такубоку,
і Єсенін тут, і Бернс,
і Хайям – співучий перс,
є тут Блок аж восьмитомний,
і Бодлера томик скромний,
і Ахматова-Горенко,
і Антонич, і Костенко
(всі давніші збірки Ліни),
і аж два томи Марини,
ну, Цветаєвої, так!

Є Сосюра, Пастернак...
І моїх тут зо дві книжки
біля класиків припишкли –
а для кого? Для гостей!
Діло, бачите, просте.

Ці та інші книги, звісно,
звіз для себе. В місті тісно
їм було, тут – саме враз.
І тепер в зимовий час
так за ними я вже скучив,
що в хурделицю прискочив
(рима, скажете, не та?).
Чай же вдався – смакота!
Та ще з медом, та із м'ятою –
аромат гуляе хатою...
Ну, підкину ще дровець,
чаюванню все – кінець!

А тепер закублюсь в ліжку
і за книжку, і за книжку...
Лампа світить. Гріє піч.
За вікном лютує ніч,
наче відьми всього світу
гру ведуть несамовиту,
а закохані чорти
то нявчать, немов коти,
то з людськими голосами
в шиби стукають носами,
і гримлять серед юрби –
що це? Цинкові гроби?!

Прямо гоголівські жахи!
(Всі томи його у шафі,
поряд – Ніцше і Монтень,
їх беру я тільки вдень –
не нічне для мене читиво,
бо вразливий я, можливо).

Та мене не мучить страх,
бо надійний маю дах,
і надійне товариство
біля мене встало тісно.
Краще воїнство століть
тут за мене постоїть!
Що для нас зимові хуги?
Що для нас нечисті духи!?
Вище всіх земних потуг –
поетичний світлий дух!

Хай гуля відьомська тічка –
а зі мною книги й пічка,
і лежать в кутку поліна,
що нагадують коліна,
олівець є і папір,
і в чернетці – даний твір,
і приймач біля постелі
видає радіо-трелі
з Бухареста, чи з Афін,
чи з південніших країн...

Аж за північ сон у сажі
вийде з грубки і помаже
очі медом. У пільмі
щезнуть вже в моїм умі

і зима, і буйний вечір,
і чиїсь ревниві речі,
а присниться білий сад
і півоній пишний ряд,
і зозулине кування,
і зоря вечірня рання,
у полях далекий грім...
І обірвемось на тім!

07.05.2010 р.,
станція Новотроянда

БУФЕТНА ІСТОРІЯ

І весела була Наталка,
і робота була не сумна:
наливала весь день за прилавком
то горілки комусь, то вина.
А сама не пила, бо діток
мала двійко та матір стару.
Чоловік же повіявсь, як вітер,
полюбивши картярську гру.

Щоб його вже не бачили очі,
як заходив побути з дітьми!
То заявиться голий із Сочі,
то з Одеси – страшніший чуми.
Садонула б ножем у груди,
щоб дітей не паскудив малих,
та без мами що з ними буде?
Та й скотину зарізати гріх.

Гріх, то гріх, та не всім і страшний він,
не страшний був для картяра.
Раз Наталку зустрів він, паршивий,
у печері глухого двора.
"Не гулятимеш більше, суко!" –
лиш почула вона в ту ніч...
Впала навznak без крику, без муки
при світінні небесних свіч.

На суді опирався він слабо –
ось усе, що про вбивцю скажу.
Підрастають хлоп'ята у баби,
я гостинці їм часом ношу.
Поговорим, як горе з бідною.
"У приют я дітей не віддам!

Доки й виростуть, будуть зі мною,
як раніше не буду там".

По дорозі зайду до буфету,
де Наталка цвіла, як мак,
наливала чарчину поету,
бо іще й залицявся дивак.
Що дивак, то дивак, їй-богу!
Ще поглядаю на молодих,
хоч пора вже в загробну дорогу
запрягати своїх вороних.

Жінка кинула – я застарий вже,
хоч самій вже за шістдесят.
Хай дуріє, сама себе лиже!
Жаль, що виростив гарний сад.
Не цікаво там поратись стало,
хоч раніш пропадав у саду,
діти-хлопці повиростали,
мають сім'ї – а ні гу-гу!

Дивно, дивно воно виходить,
все дивуєшся, доки живий:
он і дерево плодові годить,
а дозріє той плід – як чужий.
Тож заходжу, бува, до буфету,
перемовлюся з тим, то з тим,
вистачає й чарчини поету,
щоб відчути себе молодим.

Над чужою бідною потужиш,
бо приймаєш її за свою,
пом'янеш всі знайомі душі –
ті, що в пеклі, і ті, що в раю.

23.06.2013 р.

ЛІАНА

(Поема-балада на гуцульський мотив)

"Ніхто не заплаче: ні отець, ні матка,
лем за мнов заплаче три дівчатка..."
(Із народної пісні)

1

Гой, на морі вітер синій
колисає хвилі.
Я зустрів серед гліциній
оченята милі.

Ой, ви очі-поторочі,
бодай не заснули,
зчарували проти ночі
ви мене, гуцула!

Я сходив усі Карпати,
всі стежини-плаї,
мене знали всі дівчата
у нашому краї.

Та гліцинії-ліани
заплели дорогу.
Крім очей отих коханих,
не бачу нічого.

В мене волі ніц немає,
а думи веселі.
Море хвилі розбиває
об високі скелі.

2

Цілу ніч мене дорана
обплітала Ліліана –
молода грайлива панна,
ніжнорука, тонкостанна,
обплітала, як ліана
обвиває стан платана,
що підняв зелену крону
вище нашого балкона.
Із платаном ми братани:
обплітають нас ліани.

3

Врадості безліч назв,
в мене є теж для свята:
сонце в zenіті – екстаз,
з видом на море кімната.

Край кипарисів, ліан,
і восени тут літо...
Смаглої плоті дурман,
наче парфуми, розлито.

Як прибережний платан,
я у полоні гліциній,
у почуттях гурман –
зовсім я ще не осінній.

Пройдено шлях немалий,
та зупиняйтесь рано.
Сонця мені ще підлий
в келих душі, ліано!

Дух мій злітає в zenіт
вище житейської прози.
Падають зорі на світ,
як поетичні сльози.

4

Біля моря, біля скелі
під чаїний перегук
ми зустрілися веселі,
переплівши віти рук.

Ти сказала, що готова
поєднатися навік.
Придивися, чорноброва:
я вже сивий чоловік.

Я любив бої без правил,
ну, звичайно, без ножа,
в мене погляд не лукавий,
та розхристана душа.

По світах мене носило,
і морями я пропах,
а тепер душі вітрило
обтріпалось на вітрах.

Розлюбив я вже халепи
і до штормів охолов.
Ти ж сказала, що для тебе
шторм на морі – як любов.

І тому, мабуть, дівчино,
наші руки розплелись.
Я люблю тебе очима,
а не кров'ю, як колись.

5

Ой, ліанко, ой, панянку,
плетиво зелене,
повилась ти вчора зранку
змійкою від мене.

Повилась до старця-дуба,
ще міцного з виду.
Нам було з тобою любо,
а тепер – ні сліду.

Якби ти знайшла, кобіто*,
мужа – не коханця,
я не став би серцем тліти,
що маєш обранця.

Тепер буду зимувати
один-самотою,
і не буде вже розмови,
як була з тобою.

Ой, ти любко-перелюбко,
невірняя панно,
була звечора ти жінка,
а зранку – ліана.

*Кобіта (полонізм) – легковажна жінка.

Ой, не хочу обвивати
тонкого кленочка,
обніму міцного дуба,
наче рідна дочка.

Молодий ураз покине,
натішившись вволю,
а старіший берегтима,
як щасливу долю.

Молоденька яворина
іще й насміється,
а старенька дубовина
пригріє до серця.

Хоч як гріє, хоч як тішить,
а тягнуться руки
до нової пригодоньки,
до нової муки.

Отак мені роковано
невірно любитись:
від одного коханого
до другого витись.

Ой, яка я, Боже, вільна –
як над морем чайка!
Ой, яка я божевільна,
нешасна гультяйка!

Повний штиль на морі. Тиша незвичайна.
 Все під сонцем мліє, ніжиться кругом.
 Тільки в'ється-стогне одинока чайка.
 Все когось шукає. А кого? Кого?

Чи у неї люди одібрали діток?
 Чи своєї пари не знайде повік?
 Що для неї сонце? Що для неї літо?
 Неспокійно в'ється. Неспокійний крик.

Аж терзають душу зойки мимовільні,
 наче світ весь ходить задом наперед.
 Всі поети, звісно, трохи божевільні,
 і шалена чайка, мабуть, теж поет.

"Як прийшла ми карта..."
 (З народної пісні)

Ех, і карта впала
 від судьби-циганки:
 вже не маю жінки,
 не буде й коханки.

А що сива жінка
 супилась грозою,
 молода коханка
 гнулася лозою.

Жінка все бісилась,
 ревнощами п'яна,
 а коханка з іншим
 в'ється, як ліана.

Як не зміг я файно
у родині жити,
то якої правди
ждати від кобіти?

Що ж мені робити
вже не молодому?
Ех, найперше, мабуть,
вип'ю склянку рому!

Із лівиці скину
перстень обручальний
і закину в море,
як талан печальний.

9

Платане-братане в приморському парку,
давай на дорогу підніmemo чарку!
З тобою я випити радий і квартиру,
щоб швидше забути цей берег і Ялту.

Я часто дививсь на схвильоване море,
не думав, що й сам хвилюватимусь скоро.
Ти бачив, платане, зі мною тут жінку –
моєї любові останню сторінку.

Я всю прочитав її: очі, і руки,
і трепетні рухи, і лагідні звуки.
Нас ніч обвивала, як довга ліана,
як чорна пантера, бажаннями п'яна.

Ти, друже мій, бачив, як шторм-ураган
наскочив раптово, сповивши в туман

і сонце, і море, і лагідну жінку –
моєї любові останню сторінку.

Як зранену чайку, її понесло,
назад не вернуло безсиле крило.
Не так тая буря їй зранила крила,
як вітром порвала душевні вітрила.

Гай-гай, урагани у душах людських
страшніші стократ ураганів морських!
Негода на морі замре, прошумить,
а бідна душа все штормить і штормить.

Обняв би тебе на прощання, платане,
та вже обняла тебе міцно ліана,
так схожа на ту, що ласкала мене, –
і сон той не скоро, не скоро мине.

10

І море, і гори – усе вже позаду,
попереду – потяг, купе.
Лиш степ пожовтілий – єдина розрада
та небо над ним голубе.

І чайка невпинно летить за вагоном.
Куди вона так поспіша?
Аж мало у вікна не б'ється з розгону
чиясь божевільна душа.

За ким ти женешся, закохана душе?
Куди його потяг везе?
Мабуть, про кохання, крилатий мій друже,
і досі я знаю не все.

Я гнався так само в любовному шалі
і крилами бивсь у вікно,
і сонце сідало, як зараз, в печалі...
Це вчора було – і давно.

Спинись, не безумствуй, душа невблаганна!
Чи вартий любові твій друг?
Вже захід горить, наче довга ліана,
а сонячний промінь потух.

Ліана, ліана у серці озвалась
і стисла його... Я мовчу.
Це, може, не чайка із сил вибивалась,
а я все за кимось лечу?

20-24.09.2011 р.,
Ялта

ПІЗНІЙ РОМАН

Він бив її (я чув) в готелі,
тут біля моря, у Криму.
Та скоро стихло. Я в постелі
крутився, наче у диму.
Раніш я бачив їх. Собою
він був, неначе кипарис,
вона ж – як пальма. Головою
над нею він, мов хмара, вис.

Він ще здавався контрабасом,
вона ж, немов віолончель,
він щось гудів до неї басом,
вона дзвеніла гаряче.
А що між ними? Невідомо.
Воно ж курорт. Можливо – флірт...
Та я відчалував додому
і призабув про той конфлікт.

Аж в Сімферополі, в вагоні,
коли сховав я чемодан –
заходить з усмішкою доли
знайома вже мені мадам.
Я уклонився їй. Полицю
їй нижню запропонував.
Як не уступиш молодиці!?
Галантність личить і дідам.

Хоч не вважав себе я дідом
у шістдесят із гаком літ.
Та це пусте... І ось ми їдем
із краєвиду в краєвид.

До нас підсядуть у Джанкої,
отож ми їдемо удвох.
Святково, любо. Тільки в скроні
щось солов'їно – тьох та тьох!

Ну, ясно: я вже закохався,
ще в Ялті, мабуть, закохавсь...
Вона назвалась тихо: "Настя",
а я й по-батькові назвавсь.
"Так саме батька мого звали,
відомим рапіристом був
і виборов таких медалей!..
А муж мій служить в СБУ.
Побув у мене небагато,
немов ревізію зробив..."

– Так, чув я бас його в кімнаті, –
обмовивсь я, хоч знав, що й бив.
В дорозі ми частіш відверті,
випадок зводить лиш на час,
і часом хочеться до смерті
когось впустити в свій палац.
І хай палац не дуже світлий,
не зовсім прибраний, але
коли немає з ким зігритись –
впусти когось – не буде зле.

Ми їдемо. Я щось торочив
їй романтичне, щось читав...
Але у Насті чисті очі
все ж повивав легкий туман –
такий буває над Ай-Петрі,
коли ідеться на грозу.

І я в її душевних нетрях
передчував уже сльозу.

Я бачив: хоче щось повідать
попутниця неговірка.
Та вже Джанкой – нові сусіди –
і обстановка не така!
Спокійно чаю напивися,
хоч я дістав був і коньяк...
Супутники вже на полиці
вляглись дрімати. А раз так –
з купе ми вийшли. Наш фірмовий
мчав без зупинок. Із вікна
темніла ніч. І знов розмова.

"Ну що ж!.." – продовжила вона,
Настуся, приязна і люба
не наяву, у думці лиш.
"Повівся він зі мною грубо,
бо я сказала: "Геть! Облиш!"
Я вже давно терплю цю муку,
бо почалося все раніш.
Він піднімав на мене руку –
я за кухонний бралась ніж.
Такі тепер інтелігенти:
він юридичний закінчив,
а я співачка, і концерти
мої шанують слухачі..."

– О, чув я ваш чудовий голос –
звучав по радіо не раз!
На жаль, по телеку ніколи,
бо я давно до нього – "пас".

Живлюся більше Інтернетом,
цікаве що – те і дивлюсь.
З таким ось, бачите, естетом
звела вас доля, – я сміюсь. –
Я пам'ятаю, ви про Гриця
співали так, аж струмом б'є,
щоб не ходив на вечорниці,
бо чарівниченька там є...

"Ні, я не вмію чарувати,
аби милий мій подох..
Прошу розлучення хоч дати,
коли не дав нам щастя Бог.
Дитину дав – і ту не бачу,
в його батьків мій хлопчик, там.
Вже і прошу його і плачу..
"Нізащо хлопця не віддам!
Він буде в мене футболістом!
Шевченком буде, чи Пеле..
А ти не можеш навіть їсти
зварити смачно..." Так! Але
він не дає мені розводу,
аби квартиру не ділить,
бо генеральська, бачте. Зроду
не зазіхала... Хай згорить
квартира дідова багата
і весь той допотопний крам!

Він не пускає до дитяти –
одне торочить: "Не віддам!"
Я, звісно, часто на гастролях.
Проклятий побут дістає.
Та зараз я не граю ролі –

я перед вами вся, як є.
Медалі батьківські він клянчить,
аби авто за них купить..."

Замовкла Настя. Тихо плаче...
"Ну, де подітись? Підкажіть!"
– Запропонував би вам кімнату
в своїй квартирі – сам, хоч вий!
Та молодій вам буде складно.
І я ще начебто живий.
Напівживий тепер, одначе,
буває, що приходять мить...

О, я ще маю скромну дачу –
там задовільно можна жити!
Лиш п'ять зупинок електрички
від Києва і від метра.
І газ є там, є і водичка.
Мені немає лиш добра.
Колись було – дружина, діти...
Та нащо вам це?! Йдіть живіть!
Лиш поливайте часом квіти,
а сад... і так буде родить.

Співачка пильно подивилась,
хотіла щось сказати ще,
та тільки вдячно прихилилась,
а я погладив їй плече.
– Отож спокійно витріть слізки –
з житлом ми вирішили – все!
З вокзалу ваші всі валізки
на дачу зразу завезем...

І ось я вже орендодавець,
і грав, як міг, спокійно роль.
І Настя дачі все трималась,
хоч за гастролями – гастроль.
Включав частіш я телевизор –
чи там Настуся не співа?
Душа відкрила всі завіси,
але була ще й голова...

Аж ось весною, на мій подив,
у Насті появилвся страх:
"Мій чоловік оце приходив
і причепився, як реп'ях:
– Впусти, мовляв, бо гірше буде!
Бач, винюхав, де я живу.
А я сказала: "Вон отсюда!" –
так зрозуміліше йому".

І в телефоні Настя плаче:
"Ще спалить гад в недобрий час!
Я ж полюбила вашу дачу...
і вас!"
– Не плач! – кажу. – Нову збудуем,
бо наша доля не без свят!
А щоб відлякувать нехлюя,
куплю калашник-автомат...

А через місяць ще дзвінок
тривожний, тихий, ледве чути,
неначе взято на замок:
"Приїдьте – лихо може бути!
Ввірвався в хату, обдузив,
сказав: привіз тобі дитину...

Мене в їдальні зачинив –
віконце з кухнею єдине.
Я чую, як шипить там газ.
Хоч щось зробіть, благаю вас!
Щось голова, ох, голова...
не можу вже піднятись-сісти...
в віконце спробую пролізти..."

Я до міліції – благаю.
– Це битовуха – підождіть!
Чекав, чекав – терпцю немає –
ловлю таксі: "Ану, прижміть!
Нам дорога найменша мить!"
Примчали хутко. Дім горить –
до неба звів палкі долоні –
і жінка в білому лежить
в червоних зблисках на газоні.

– Настусю рідна, ти жива?
– Ой, голова... Ох, голова...
Коли приїхала "Пожежна",
а з нею "Скора", дах упав...
Повезли Настю обережно –
лежить безмовна і сліпа,
і губи сині, тільки зуби
білили снігом у рядок.
Живи, видужуй, жінко люба,
тебе чекає твій синок!

Мабуть, за тиждень, ще кволенька
вона повідала мені,
як у вікно те помаленьку
пролізла... двері вже вхідні
відкрила ледве, попри втому...

і чує: він іде по дому,
з мансарди тупає униз –
в очах у неї раптом – блись! –
і вибух викинув із дому...
і дім згорів, і все у ньому.

Настя із місяць лежала в лікарні –
втратила слух, а ще й очі спекла.
...Осінь надворі. День такий гарний.
Їду до неї – черга прийшла.
Сина везу їй... і одяг при тому.
Вийшла з лікарні: "А їхать куди?"
– Люба Настусю, їдьмо додому!
Жде там кімната твоя назавжди...

Міг я на цьому поставити крапку,
тільки ви скажете: "Що за кінець?!"
Так, для кінця воно справді слабко.
Ще кілька речень – майте терпець!
Насточку я бережу, як дитину,
а береженого Бог береже.
В домі я маю чудову дружину –
з нею двох хлопчиків маємо вже.
Настя від вибуху вже не співає,
та не присяде у домі й на мить.
Скільки я житиму – Бог один знає –
добре б ще хлопців – всіх трьох – поженить!

11.07.2013 р.

ПРОСВІТЛІННЯ

Я сидів за Єгови і довго сидів,
і Христа визнавав лиш за Свідка Єгови.
Відцурався батьків, і сестер, і братів –
возлюбив лиш біблійне слово.
Плюнув я на село, на колгоспний рай
і пішов до братів і сестер по вірі.
Ми чекали, що світові скоро – край!
Хто не з нами – ті просто звірі.

Ми не прагнули раю на небесах –
він на землю зійде, як Єгова потопить
всіх невірних у їхніх сльозах,
укладе їх в палаючі копи.
А в общину до нас прилучилось дівча
зі святого народу, євреєчка, значить –
темноока, тонка, як церковна свіча,
із первісного раю наче...

Мабуть, Єву в раю не любив так Адам,
як любив я, крім Бога, іще свою Люду.
Не свою, не свою – із жалем я додам,
і ніколи моєю не буде.
Я на неї моливсь, хоч великий це гріх,
і в Єгови просив покаяння.
Він докупи звів нас молодих, запальних –
це від Бога було кохання.

Ми кохали в душі. Це небесна любов.
Тільки очі цвіли поцілунком гарячим,
і торкалися руки, бува, за столом
крадькома, щоб пресвітер не бачив.

Він побачив – бо як приховаєш вогонь? –
і сказав нам, насупивши брови:
"Ви – Єговині діти – найперше його
полюбіть до пожертви, до крові!

"Брате-отче, за Бога життя я віддам!
А без Люди, скажіть, як жити?
Народив нас такими грішний Адам..."
"Ви Єговині діти – повторюю вам!
Ми живем в сатанинському світі.
Ви тут раю схотіли? Ха-ха! Я подам!
Не страждали ще ви, щоб любити..."

І як наче наврочив наставник наш –
всю общину накрило нещастя:
хтось із наших повісивсь. Бісівський шабаш
учинили над нами власті.
Це, мовляв, наше братство вчинило суд –
самосуд над своїм же братом.
Ми і так незаконні були. А тут...
Нас по одному стали ламати.

"Відречись! – мені слідчий казав не раз. –
Ти ж юнак. Мав би йти вже служити
в нашій армії. Дурять вас
із нью-йоркського центру гниди!"
"Зброї я у руках не тримав –
і тепер не візьму! А віру
в мене Бог удихнув. І вам,
хоч і злим, я бажаю миру".

"Ну, то світить тобі тюрма.
Там заплачеш – та пізно буде..."
Потім суд був над нами всіма,
показовий. Зібралося люду
в кіноклуб, аж була тіснота.
Знову допити. Бас прокурора.
Хтось із наших печально стулив вуста,
хтось, як виклик, сприймав спільне горе.

Постраждати за Бога – то наша честь –
випадає лиш обраним, кращим.
Із бідкою я стрівся не потім, не десь –
тут чекала мене найтяжча...
Ось до Люди дійшла вже черга
перед суддями відповідати.
Моя дівчино дорога,
рад за всіх я піти за ґрати!

Не пригадую, хто що сказав –
прокурор, чи суддя, чи захист...
Я завмер – тільки руки навхрест,
бо вже Люда була у сльозах...
І вона на весь зал заридала:
"Люди добрі, причому тут я?!"
Про Єгову я змалечку знала –
Ягве любить вся наша сім'я.
Я пішла у це братство з цікавості:
чому голям* він ще миліш?
Не було в мене з ними радості..."
Ці слова – в мое серце ніж!

*Неєврей.

Ані тюрми, ані пересилки
вже його не дістали так.
Йшли мені від вірян посилки.
У молитві я просто заляк:
"Я – піщинка твоя, Єгово,
воруши у піску, як хоч!"
Я до Люди писав – ані слова,
і нарешті – холодний дощ:
"Не пиши, бо мені не до тебе,
я із дітьми вожуся весь час.
Чоловік мій – поважний ребе*,
знає більше за всіх за вас".

Я не здавсь, адже Бог був зі мною,
і по тюрмах, і зараз є.
Боже, Боже, якою ціною
я купив просвітління своє!
Строк один я відбув – і не здався,
жив з Єговою в серці. А ще
і в неволі я теж намагався
Боже слово нести до нікчем.

Я напам'ять всю Біблію знаю –
хто, кого і за що убив...
Свідок Ягве – я право маю
нести слово в чужі лоби.
В'язні слухали слово Боже –
і сміялись мені услід.
І подумав я вперше: "А може,
застарів уже *Ветхий Завіт*?
Все не йде щось *Апокаліпсис*,
хоч пророчили наші святі.

*Рабин, іудейський священик.

І мені він уже не снився –
був щодня у моєму житті.

...Ось бандерівці тут за дротами
вірять в себе та в рідний край,
і вважають себе братами,
і не вірять ні в пекло, ні в рай.
Вірять тільки в свою Україну –
це їх доля, і світ, і Бог..
Став я згадувать власну родину,
більше слухав, а сам замовк.

Здався наче. А тут і свобода –
себто, йди хоч під три чорти!
Почвалав я в село до роду,
де жили мої сестри й брати.
Прийняли, як останню каліку,
обігріли, дали куток.
Тут вже я доживатиму віку,
бо, як бачите, зовсім дідок.

Може, ви є любителем меду,
то попали до мене якраз,
я тут з бджолами маю секрети,
їх не знає ніхто, крім нас.
Перший з них: дбай найперше про вулик!
Друге правило: мед носи!
Якщо мало того, що почули,
то і третє скажу: не проси!

Не проси у людей нічого –
мають дати і так, якщо є.
Задля себе не клянчи і в Бога –

в нього також усе не своє.
Все, що має Він – також і наше,
ми – Його, Він же – наш, як і ми...
Заварив я, ви кажете, кашу?
Так! Тепер я – людина з людьми.

Після каторг, колючого дроту,
після втрат, спотикань і бід
зрозумів я, що Бог – не істота,
Бог – це весь неосяжний світ.
Може, трохи я примітивно –
бо ходив лиш в десятій клас.
Бог – з таких, як усі ми, частинок,
не було б і його без нас.

...Я колись був подумав про себе:
от побачити б Люду хоч раз
і її дуже мудрого ребе:
що ж він більшого знає за нас?
Може, й знає він книжного Бога –
та чи знає він Бога життя:
коли ти вже дожив до знемоги,
до безтямності, до виття –
а в тобі невідома сила
по душі твоїй прутом – цьвох! –
рано, рано ще йти до могили!
Ось ця сила і зветься Бог!

Научили мене гонитви,
підучила мене тюрма:
не допоможуть ніякі молитви,
коли Бога в душі нема.
Ось і бджоли мої, напевно,

теж за Бога вважають мене,
бо на пасіці я недремний –
жодна бджілка не обмине.

А подумати: хто я і що я?
Я піщинка така, як і Бог.
Ні, я з себе не корчу героя...
І чого б то? Ми з вами удвох.
Ач, як липи облито цвітом!
Бджолам ніколи – всі у труді.
То й кажу вам: втішайтеся світом,
доки дужі, а ще й молоді!

25.07.2013 р.

БОЛОТО КОХАННЯ

В гаражах я давно сторожую,
тут робота моя і дім.
Якщо хочете, то розкажу я,
як прибився сюди. А втім
тут стояла й моя машина,
був колись я – козирний туз,
мав і сина, і добру дружину,
та в болоті кохання загруз.

Полюбив молоденьку єврейку
із порядної досить сім'ї,
я навідував цю сімейку
і нагледів, мов зірку, її.
Ми збирались пограти в карти
у колеги мого по ЦеКа,
і вином забавлялись – це фактик,
подавала нам каву дочка.

Що розумна, а що вродлива –
райська гурія, та і все!
Я на Елу дививсь, як на диво –
від кохання ніщо не спасе.
Закохавсь по самісінькі вуха.
І від неї почув я "так".
І ні розуму не послухав,
ні людей не послухав, дивак.

Мав я досить високу посаду,
і світило вже місце в Москві.
Що розмови про владу, про зраду?!

Лиш кохання цвіло в голові!
Світ для мене зійшовся на Елі,
тільки зустрічей прагнув нових,
ми щезали із нею в готелях
від родин, від людей, від усіх.

Я любив кожний Елин пальчик
і в очах її східних тонув,
не зважав, що дружина плаче,
наче йшов я щодня на війну.
Справді скоро звірочий профіль
показала мені війна:
син загинув у катастрофі,
обезумівши, вмерла жона.

І по службі пішли чортовини,
опинивсь на самому дні...
Елу взяти хотів за дружину,
а почув тільки: "Ні – і – ні!"
На колінах благав, та марно.
В батька теж було слово тверде:
"Раював ти з дочкою шикарно –
дякуй Богові вже за те!
В неї, юної, інша дорога
у новій молодій сім'ї.
Повторяю ще раз: дякуй Богу
за Елюню, за ласку її!"

Всі до Бога ідуть у нещасті,
я також намагавсь... Та мовчу!
В ближню церкву заходжу не часто,
а зайду, то поставлю свічу
по родині своїй, по любові,
по всьому, що розтало, як дим...

Хух, рознюнявся я у розмові!
Важко, важко лишатись твердим.

Ви ось, бачу, свою машину,
мов коханку бережете.
Рідко так доглядають дружину...
Вибачайте, мелю пuste!

03.07.2013 р.

БУЛЬДОГ

(Повчальна історія)

Гуляючи Сирецьким гаєм,
я стрів знайому – ах та ох! –
довгенько ходимо, гуляєм
із нею... втрюх.

На повідку вона собаку
вела – породиста, не зла.
Йдучи над річкою байраком,
розмову жінка завела:

"Я тут гуляла ще дівчиськом,
і все тут знаю на Сирці.
Бувало, забреду неблизько,
огляну всі його кінці.
Там дуб стоїть, як запорожець,
в озерці плавають качки,
там глід цвіте, там – дикі рожі,
десь дятел дзьобає сучки..."

Ідеш над річкою-потоком,
а гай стіною нависа.
Я не боялася, нівроку –
така тут тиша і краса!
Питали вдома: "Поетесо,
що написала? Прочитай!"
Була я просто неотеса,
блаженна простота – і край!

І край прийшов. Яюсь під вечір
я забрела – ані душі –
аж раптом хтось вхопив за плечі –

потяг в кущі і придушив.
Не задушив – вчинив наругу –
булькати очі, плоский ніс...
Та я ні матері, ні другу
не розказала. Час проніс

і страх, і сором. Тільки довго
я ще жахалась по ночах
оскалу хижого бульдога
і блиску хижого в очах.
Пройшло з роками. Час лікує.
Тепер я в лаві поетес,
та й досі я – скажу не всує –
із тих блаженних неотес.

І все ж я – поетеса, любі!
І що про мене не кажіть:
і незугарна я у шлюбі
нормально теж не можу жить...
Був шлюб один, минув і другий,
а я така, як і була.
Від самоти знайшла я друга:
щеня знайома віддала.

І виросла ця гарна сучка –
бульдог, слухняна – і мені
в мандрівках стала нерозлучна...
А ви так само все одні?
До столу ви прикуті, знаю,
як до галери давній раб.
Собака-друг не був би зайвий,
я вам щеня колись дала б...

Ви живете один під дахом,
то мали б доброго дружка.
Та завели б хоч черепаха –
і то самотність не така.
Я теж, дурна, пишу щось людям,
байдужим до ліричних снів.
Пишу, а що із того буде?
Тепер же світ немов здурів.

Подай вина, подай видовищ –
хіба нове у світі це?
Частіше йде до книгосховищ
мое задумливе слівце.
Одне втішає: світлі Музи
щасливі миті нам несуть!
І ми, поети грішні, мусим
крізь біль писати про красу.

Непереможне це бажання,
як Ладі-сучці раз на рік
(я вибачаюся зарання!)
потрібен пес, як чоловік.
Така я, бачте, поетеса,
не молода – під сорок літ,
все теж дівчисько – без прогресу...
А ви – ще зовсім юний дід,
і вам би знов женитись слід!

А я іще не всю пригоду
вам розказала – ви ж мовчіть!
Ми, бачте, з Ладію все ходим
в гай прогулятись і вночі.
Ні люду, ні собак немає –

шурхоче біля ніг потік...
Аж раз із нетрів виринає
до нас, як привид, чоловік

і ліхтарем ув очі світить –
а Лада рветься з повідка.
"О, я стару знайому стрітив!
Тепер красуня ти яка!"
Впізнала я лупаті очі
і ніс плескатий, і руді...
"А я тебе ще більше хочу,
аніж малявочку, тоді!"

І наближається... все ближче...
Я гладжу Ладу – ось твій час!
А він осліплює обличчя...
І я волаю Ладі: "Фас!"
Сама пішла. Як лід холодна.
Холоне й зараз мій язик.
Позаду чулось неприродне
воляння... і все слабший крик".

Скуйовдила сріблисту косу
моя знайома: "Ви ж мовчіть!
Що там було – не знаю й досі.
Дурна пригода уночі...
Минуле – а на серці рана –
такий немилосердний світ!
І знаю: пізно або рано
її розворушити слід.

Хоч для науки слід би людям
це розказать, але я – пас.
Терзати ран своїх не буду –
перекладаю це на вас.
Вам, новелісту, саме впору
в життя заглянути мое.
Я не боюся поговору,
адже за ним щось більше є..."

Я не одразу теж у руки
взяв ручку – зледачів украй.
Все ж написав цю вірну штуку
комусь, і справді для науки,
бо й сам ходжу під вечір в гай.
Але не сам тепер – з бульдогом –
щеня завбільшки із гарбуз,
раніш побоювався трохи –
тепер і чорта не боюсь!

14.07.2013 р.

ОСКАРЖЕННЯ ДОН ЖУАНА

(Поема-монолог)

"І ось ви судите мене,
старого, сивого, слабого.
Хто хоче, тут мене кляне,
що у душі не маю Бога.
А ви – святі, мої коханки?
Вас тут зійшлося десятків з п'ять.
Хіба комусь я клявся палко
одну довіку лиш кохатъ?"

Ви капелюшками, хустками
свою прикрили сивину,
і очі, вицвілі з роками,
давно забули про весну.
Одна лише сидить у залі,
як маврітанка, у вуалі.
У нас таємний, правда, суд,
чужих не може бути тут.

Ви свідки й судді одночасно.
Яка вас сила тут звела?
Усі слова мої, це ясно,
у вас не викличуть тепла.
На нього сподіватись марно.
Коханка кинута – як рись,
загризти здатна. Справа карна.
Ви всі ждете, щоб я схилився?

Когось із вас я пам'ятаю
у ті давно минулі дні,
коли усім хотілось раю –

і вам, красуням, і мені.
Так, я закохувався часто,
любив і жодній не брехав.
Та не знаходив з вами щастя,
холонув, кидав, знов шукав.

А хто з вас дуже побивався
за мною? Мовчите, мадам?!
Я на любові, правда, знався.
Та цур їй! Від любовних драм
страждав найбільше я, повірте:
усе не та, не та, не та...
Життя було запійним фліртом,
але ж любов – це річ свята.

Свята любов була і в мене
у юні ще мої роки,
вона і досі ще зелена...
Ну, ось ви загули, жінки,
питаючи: "Із ким? До кого?"
Нема її тут серед нас.
Не ображайтесь, ради Бога,
що хтось дорожчий є за вас!

Я всіх любив вас, милі судді,
та з вами все було не те.
Лиш у травневому прелюдії
несамовито сад цвіте.
Лиш раз кохав я до нестями
і безнадійно, хоч сказисьь.
Її ім'я вам треба, дами?
Для вас вона хай зветься Ікс.

Із цим Іксом була задача,
що розв'язати я не зміг,
і кинувсь у життя бродяче,
не розбираючи доріг.
Гукав-манив мене за обр'їй
коханий образ, мов мана.
Я гарцював по всій Європі.
То хто ж, питаєте, вона?

Була вона жоною друга –
співуча, гарна, молода.
В її очах з'являлась туга,
коли я довго пропадав.
Ми разом грали на роялі,
Шекспіра знали назубок.
Очима ніжились. А далі...
я не зробив рішучий крок.

Я знав: вона єдина жінка,
яку любитиму весь вік,
вона й мене любила б тільки...
Та був між нами чоловік,
був друг, мені дорожчий брата,
бо спас мене він на війні.
Ми з ним дали криваву клятву
в незламній дружбі, як броні.

"Мій друже, – Ікс мене благала, –
удвох покиньмо цей Мадрід
і десь новий відкріймо світ,
де б жодна нас душа не знала!"
Я ж сам Іспанію покинув,
втік від любові, від біди.

Вона із мужем в Аргентину
теж подалася назавжди.

З тих пір моє життя, мов камінь,
з гори котилося униз,
я поміж іншими жінками
шукав утрачену вже Ікс.
Розповідати все не буду –
моє ви знаєте життя.
Мабуть, цікавіше для суду,
чи в серці маю каяття.

І ось я чую спільний вирок:
що я давно – ходячий гріх,
що маю я забути всіх,
за все розкаятися щиро,
забути маю і єдину
останню мрію – милу Ікс,
яку люблю, як і колись, –
тоді нарешті відпочину,
тоді земну закінчу путь,
у тиші, в мирі, у покої...
Ні, судді, ладен я забудь
усіх на світі, крім одної!

Як зірка у нічній імлі,
мене живить одна надія:
десь жінка на краю землі
живе із іменем Марія.
Мої коханки давніх днів,
чом загули ви? З чим не згодні?
Ну, коли так – одне мені
лишилось: вмерти вже сьогодні.

Все! Прощайте! Злий ваш суд!
Я вже стомився жити далі...
"Не поспішай! Я тут, я тут!" –
мені почувся голос в залі.
Дивлюсь: ВОНА! Зняла вуаль,
іде до мене – сон чи мрія –
дівочий стан вгортає шаль,
іде мій Ікс – моя Марія.
Іде, всміхається здаля,
до суду владно тягне руки:
"Ваш вирок вірний, але я
беру Хуана на поруки!"

У залі знявся гвалт – ну й ну! –
були обурення і сльози,
були зітхання і погрози,
і хтось когось вже брав за коси..."
Тут я прокинувся від сну –
чи сон, чи ява – не збагну.
Бувають же метаморфози!

07.03.2015 р.

ВОГОНЬ НЕВСИТИМИЙ

(Поема з мініатюр)

"Все про кохання, все про любов..."
(Із народної пісні)

Ніхто не знає,
що таке любов,
навіть впустивши в серце.

Сонце – вогонь.
Любов – вогонь.
О вогонь невоситимий!

Любов, як і життя,
загадковий має початок
і печальний завжди кінець.

Кохання – це коротка увертюра
до драми чи трагедії життя.
Комічним не буває.

Кохання – це чаша з моєю кров'ю.
Чи вип'єш ти її, чи виллєш –
залежить щастя моє.

Мільярдами свіч сяє зоряна ніч –
а на землі темно.
В твоїх очах тільки двійко свіч –
а мені так тепло.

Упавши у прірву кохання,
хто неушкодженим
із неї вибирався?

Частіш вмирають
не від любові,
а без любові.

Від однією дружини
можна настраждатися більше,
ніж від сотні коханок.

З лукавиною

В житейськiм морі відшукавши жінку,
довіку виколисуй в ній перлинку.
А ні – то мушля стисне губи-стулки –
і втратиш ключ до цінної шкатулки.

Коли мариш новою любов'ю,
то готовий їй здатись без бою.
Часом битва буває дарма,
бо чекає любовна тюрма.

Я не лічив перемог
і не лічив поразок,
тільки любовний Бог
пальцем сварив щоразу.

Один хитається від чарки,
хтось від хвороби-яничарки...
Я не сприймаю ці хитання.
Хитатись краще від кохання!

Любов – це те,
чого захочу я
і перед смертю.

Що я люблю у жінках?
О, цих достоїнств без ліку!
Та серед всіх переваг
в жінці я бачив жінку.

Я доторкався до влади,
до слави і до грошей...
А обіймав жінок.

Хтось все життя цілувався
з літературною славою.
А я цілувався з життям.

Довгий любовний роман
не вартий одного слова,
першого слова "люблю!"

Сад я ростив для сім'ї,
синів для Вітчизни ростив,
а пожинаю плоди самотності.

Я не женився до двадцяти восьми.
Що змушує тепер –
в сімдесят п'ять?

Найщасливіша мить у житті –
від кохання.
Найнещасніша – теж від нього.

338

Гірше хвороби легень чи печінки
ревності жінки, збляклої жінки.
Квітка без блиску, без аромату
тільки в шипах вже знаходить розраду.

Із глибоких любовних драм
я виходив
з оновленим серцем.

Ти боїшся втонути в любовному морі?!
Тоді на березі втонеш
у побутовому смітті.

Очікувати приходу кохання –
все́дно, що на пероні чекати поїзда,
не знаючи звідки й куди.

Любов налітає раптово,
наче буря,
що зриває дах.

Прорахувати можна все,
окрім кохання.
Розрахуватись також важко з ним.

Як відправлений поїзд,
не можна спинити кохання.
Навіть тілом своїм.

Не став чорний камінь
на дорозі перед закоханими,
щоб він могильним тобі не став.

Юність чекає кохання,
старість чекає смерті.
А я ще не визначивсь, ще...

10-17. 09. 2013 р., 2017 р.

Поєми з різних книг

НА ПОЛІ ВІЧНОЇ ПЕЧАЛІ

1

За крок від курного Донецька
сивіє містечко моє.
Кругом далина половецька
спочити очам не дає.

Отут на долонях рівнини,
де йдуть чередою горби,
колись давньоруські дружини
зазнали страшної ганьби*.

Здаля виглядає із балки
тополя, як зламаний спис.
Загачене річище Калки
нагадує озеро сліз...

О степе, на теплій долоні
зрости б і мені колоском!
Нехай шоломи териконів
синіють за дальнім ліском.

Хай довгі дими над заводом
летять, наче кінські хвости.
Мені із пшеничним народом
до жнив треба думу нести.

*Йдеться про першу битву руських князів із ордами Чингізхана біля річки Калки в 1223 році.

Звелися тонкими списками
хліба від Дунаю по Дін,
і птаство всіма голосами
в єдиний зливається дзвін.

І сонячна злива золотить
колоссям усіяну твердь.
Пора жнивування підходить,
і смерть серед степу – не смерть.

2

І цей струмок – осколок Калки,
і придорожні валуни,
і ковила на схилі балки –
все диха духом давнини.

І чорний ворон – внук поганий
щось чув, напевно, про бенкет,
коли хмільні монгольські хани
ламали русичам хребет.

О дике поле! Рабський спадок.
Рубець довічний на душі.
Чи не тому вали посадок –
як оборонні рубежі?

Кого ховають тут кургани,
низькі нахмуривши лоби?
Чому дими, немов аркани,
летять із міста на степи?

А це знамено запорожців,
а чи заграва зацвіла?
Я поклонюся, як ворожці,
старій тополі край села.

І чиста правда, як молитва,
прошелестить мені в імлі:
у світі йде одвічна битва
за кожную грудочку землі.

3

Закривавилось небо загравою.
Палять стерні. Я довго дивлюсь.
Розминулась колись зі славою
у степах цих шоломна Русь.

Повели її десь на аркані,
і за Доном згубився слід.
Переможні пожарища ханів
спопелили наш ранішній світ.

Що з тобою, сьогоднішній степе?!
На тобі ні лица, ні хреста.
Із вугіллям і душу із тебе
вириває сучасна орда.

Я, Донбасе, не гість безшабашний,
не турист у твоїй стороні:
цей задимлений людний мурашник
дав життя тут колись і мені.

Мир вам, білі саманні оселі!
Вічний мир тобі, шахто стара!
Солов'їної юності трелі
заміняв мені гуркіт копра.

У погоні за мрією-павою
я навіки покинув степи.

Розминувся і я зі славою
на розбитих дорогах доби.

Не тужу, що догнати вже пізно,
що згоряю на стернях і я.
Полинова моя Вітчизно,
гіркотливе твоє ім'я!

4

Я жив, як міг. Був сонцю рад.
Любив іти все далі й далі.
Та повертався я назад
до поля вічної печалі.

Це тут мій степ, це тут мій світ
було розтоптано ордою,
і вісім сотень чорних літ
моя земля була рабою.

Ми виживали, як могли,
чужій корилися навалі.
Самотні падали орли
над полем вічної печалі.

Ніхто не знав, коли і як
над рідним краєм зійде воля,
та я не ріс, немов будяк,
на тілі згорбленого поля.

Наш день іде! Глухі степи
вже чують сурми небувалі.
Дасть Бог, розігнуться раби
на полі давньої печалі!

Пожнив'я. Пожив я. Спочинути час.
Притихла душа – наче зорана нива.
Над нею громи прокотились не раз,
не раз шаленіла розхристана злива.

Знайомий мені непроглядний туман,
знайома неволя, знайомі чужинці.
А це листопад, чи новий Чінгісхан
збирати іде черепи і червінці?

Усе я віддав. Вже безлистий стою.
І місяць поволі здіймає шаблюку.
Що хоче беріть! Тільки землю мою
я вам не віддам на розправу, на муку!

Герої за неї всю кров віддали.
Хитріші у ній познаходили нори.
А я залишу тільки жменю золи –
єдиний дарунок для рідної флори.

А ще, може, слів моїх плинний косяк
комусь прокурличе в осінньому полі.
Нехай у неволі – а був я козак!
І це вже мені подарунок від долі.

1999-2001 р.р.,
Одеса

МАР'ІНСЬКА ГАЛЕРЕЯ

(Поема із портретів)

НОВОРІЧНЕ ПОСЛАННЯ

(Як передмова)

Що сталося в нашенській окрузі?
Неначе там спинився час:
чогось замовкли давні друзі
і занімів увесь Донбас.

Невже моє злякало слово?
Чи зачепив чиюсь я честь?
Ні, хлопці, чесність — не обнова,
всім до лиця, у кого єсть!

Невже усі ми стали гірші
і духом стали вже старі?
З душі я рву останні вірші,
як ті листки в календарі.

На зло московському морозу,
на зло цим гіпсовим снігам
я розучивсь писати прозу
і уклоняйтесь ворогам!

У хворобливу цю погоду
я календар новий купив.
За долю нашого народу
святкову чарку п'ю, як пив.

Через пільму лівобережну,
нічні вогні і гул копра

я подаю вам, друзі, клешню
з крутого берега Дніпра!

1. ШИБАЙ-ГОЛОВА

Ну що із Сашка можна взяти?
Не хлопець – шибай-голова!
А стежку до нашої хати
він топче, аж сохне трава.

Сама вже я сохнути стала,
та виду йому не подам.
Чи довго йому дати драла,
коли согрішить, як Адам?

Ех, нащо я милим крутила?!
Настала година тяжка,
бо шахта, як чорна могила,
в забої накрила Сашка.

Я ледве впізнала в лікарні
ту мумію в білих бинтах...
А де ж його кучері гарні?
Лежить, відлітався мій птах!

Підходжу близенько до нього
і світу не бачу від сліз...
А мрець уже звівся на ноги
і враз обніматись поліз!

Ну що із Сашка можна взяти?
Безсилі мої всі слова.
Ви, мамо, вже звійть його зятем!
Я також шибай-голова!

2.ПРИЙМАК

Я шахтар, двадцять два тільки маю,
та не стану на стежку криву.
Маю милу дружиноньку Раю
і у неї у приймах живу,
всім на диво щасливий живу!

Є у Раї і мама, і тато –
він шахтар, чоловік без химер.
Ще у Раї – малесенька хата
і дитсад із братів і сестер,
всі веселі – а щоб я не вмер!

Мій же батько – начальник у місті,
не давав одружитись – і квит!
Ходить Рая в червонім намісті,
ніжно гладить кругленький живіт –
скоро батько мій буде вже дід.

Розживусь і звезу собі хату,
щоб гасав мій маленький синок,
поселю в ній, звичайно, по благу
і веселий увесь дитсадок.
Тестю й тещі – найкращий куток!

Хай стоїть моя хата не скраю!
Хай сімейство росте і росте!
А за що я люблю свою Раю,
і вона мене любить за те.
Я шахтар, мое слово просте!

3. РАДІСТЬ ЖИТТЯ

У нас на кутку є пивничка
із назвою "Радість життя",
за стойкою тут молодичка
підносить веселе пиття.

Що жінка ця трохи горбата,
не бачу я, тільки нап'юсь.
А ще вона, кажуть, багата –
і ось я вже, хлопці, женюсь!

Нехай вибачає Галинка,
яку я на танцях кружив!
Тепер є у мене жінка,
і з нею я паном зажив.

У нас уже виросла хата
і в хаті усе до пуття.
А що трохи жінка горбата –
так поруч є "Радість життя".

Там інша тепер молодичка –
моя пелюшки вже пере.
Я, хлопці, шахтар – не п'яничка,
горілка мене не бере!

А вже коли добре уп'юся,
на стіл свого чуба схилю:
– Пробач, моя мила Галюся,
любив я тебе і люблю!

Та хто я тепер для Галинки?
У неї свій дім і сім'я...

Налийте ще, хлопці, горілки!
Щось дуже розбавився я!

4. ДОМАХА

Живе над балкою Домаха.
Вдова. Зростила двох синів.
Такі вдалися гайдамаки –
і цей, і той не раз сидів.

Посидить, вийде, знов – халепа.
Роботи путньої нема.
Але Домаха – не дурепа,
про все мовчить, немов німа.

Не для тюрми дітей ростила,
а муж у шахті захирів.
Ген, терикон, як та могила,
темніє вище яворів.

Стоїть над балкою Домаха,
як скіфська баба кам'яна.
А що сини такі невдахи,
гадає, що її вина.

Обох у шахту не пускала,
у гиблу нору – хай їй грець!
Якби ж то знала – та не знала,
що так розбестить їх Донецьк.

Ох, ті ворстрої і шанхаї,
де важко роблять, гірко п'ють,
де цілі ночі в карти грають
і волю, й долю програють.

Тополя з балки тягне віти,
немов благаюча рука,
а вже над нею місяць світить
блідий, як синова щока.

Домаха чує: діти в балці
чатують, як нічні звірки,
щоб перевірити на грядці,
які у неї огірки.

Лише зітхне вона тихенько,
а гніву в серці не трима:
хай попустують – ще маленькі,
ще жде їх шахта, чи тюрма.

Погасить світло у хатинці.
А місяць трохи прояснів.
Присниться, мабуть, сивій жінці
щаслива казка про синів.

5. ГОЛУБ'ЯТНИК

Ніхто його ніколи не любив:
у школі вчителі – за нетямущість,
за лінощі удома батько бив,
і серед хлопців він, сумирний, мучивсь.

А я, малий, дивитися любив,
як він у небо кидав голубів...

Підріс він – став на шахті плитовим,
став матері приносити зарплату,
стовбичив біля клубу вартовим,
бо не умів красиво танцювати.

І як буває кожному із нас,
йому зустрілась дівчина по ньому,
ходив за нею, все очима пас,
і як судьбу, привів колись додому.

А я тоді іще не розумів,
навіщо він попродав голубів...

Недовго щастя пестило його
через жіночі вибрики і зраду.
Вона пішла. І сивий алкоголь
невдасі дарував глуху розраду.

Вже й постарів. Та зграї голубів
ганяє він, випрямлюючи плечі.
Ніхто його ніколи не любив,
ніхто, окрім сусідської малечі.

6. ЗОЛОТА ТЕЩА

Хай люди що хочуть плещуть,
мовляв, не туди я хилю,
а я свою рідну тещу
по-справжньому ніжно люблю.

А чом би її не любити?
І добра, і мудра вона.
У кого ж навчилась сваритись
моя благовірна жона?

Хоч теща моя не ледача,
до праці така беручка,
одна мене мучить задача:
а в кого вдалася дочка?

Я також не в ангелах значусь,
це знає і світ, і сім'я,
однак не кляне мою вдачу
лиш віддана теща моя.

Вона й докоряє не грубо,
із ревнощів коси не рве.
І тим іще зятеві люба,
що в іншому місті живе!

7. ЛАСИЙ СУДДЯ

В містечку нашому суддя
до справи небайдужий,
закони знає до пуття
і тим законам служить.

Ще полюбляє він дівчат,
що служать з ним під боком,
і ті дівчата всі підряд
товстіють ненароком.

Одна пішла, друга прийшла –
і всі кінці у воду.
А наш суддя, немов мітла,
гріхи зміта з народу.

Вже лисий став, а справу знав,
як знає кішка сало.
І в місті дивний час настав:
дівчат, хоч плач, не стало.

А це я здалеку почув:
в нас радісна утрата:

суддя у пекло вже загув,
зате вже є дівчата!

8. ЗУСТРІЧ НА КЛАДОВИЩІ (Розповідь знайомого)

Був я в юні роки, наче вітер,
пив, кури́в, охочий до гульні,
і на танцях дівчину примітив,
що не піддавалася мені.

І в кіно водив, і в час получки
дарував гостинці, а вона
дозволяла брати лиш "під ручку",
і на тім стояла, як стіна.

Я тоді був хлопцем войовничим,
не боявсь ні чорта, ні ножа.
Дівчину привів на кладовище,
раз така холодна, як чужа.

А над нами повний місяць плинув,
клен про сни підземні шелестів...
Вибрав я у долині місцину
осторонь від темних рук хрестів.

Постелив піджак. Вона присіла.
Чую, як її проймає дроз, та від поцілунків захмеліла,
став і я рішучішим також.

Цілував тугі дівочі груди
і тугі коліна цілував...
Довго я розводитись не буду,
як тоді хмеліла голова.

Місяць засоромився, напевно,
і за хмару птахом залетів.
Як вертались – то було так темно,
ледь не заблудилися між хрестів.

А один з них виріс на дорозі,
і ніяк не пройдеш – ну й дива!
Я старий вже – пам'ятаю й досі,
як він головою нам кивав.

Ми прийшли, обнявшись, у містечко,
що давно пливло у світі снів,
я провів кохану до гніздечка
і навек до неї прикипів.

Мабуть, нас благословив до шлюбу
саме той серед дороги хрест.
Вік ми прожили, та жінку люблю
смерть взяла. А я один, як перст.

Поховав її на кладовищі
саме там, де ріс колись полин,
і тепер вона до себе кличе,
аби я не вештався один.

Дні мої самотні вже на схилі,
і мені подумалося так:
хай би хтось і на моїй могилі
простелив для дівчини піджак!

9. ПОГОНЯ

Миколі Хижняку

Птах білокрилий, небачений птах,
де ти узявся у наших степах?
Сів за селом на осінній ріллі.
Бігли дивитись ми, хлопці малі.

Ти все злітав і сідав віддаля,
наче заманював нас у поля.
Хлопці вернулись, а я усе біг,
доки на пагорби морок не ліг.

Роки минули. І знов серед поля
птах білокрилий з'явився, як доля.
Птах білосніжний рідного слова
манить і манить мене птахолова.

Друзі розтали вже, поле вже темне,
тільки попереду сяєво тепле.
Вже й постарів я, щасливий невдаха,
ловлячи птаха, вічного птаха.

10. СТАРІ ДЕРЕВА

Василю Мелюсу

Чого ви похилились біля хати?
Чого у вікна дивитесь здаля?
Старі дерева, трудно вам стояти
під тягарем обмерзлого гілля.

Вам тільки б перестояти морози
в засніжених шапках із омели...
Хіба вже відгули всі ваші грози?
Хіба всі ваші весни відцвіли?

Я вийду в сад з натопленої хати
неподалік від шахтної гори.
Як хочеться тут кожного обняти,
пригрітися корою до кори!

Ех, не проста це штука – зимна старість!
І віхола не та, що у маю.
І все ж ми не приховуємо радість,
пригадуючи молодість свою.

Коріння наше не сиділо в приймах,
а намертво вросло у Донбас.
Як землю ми тримаємо в обіймах,
так на собі вона тримає нас.

Тримайтеся, старі мої дерева!
Іти на дрова рано ще, братва!
Вас любить навіть сніжна королева,
раз білим хутром плечі обвива.

11. ЛИСТ

Любові Хіміч – вчительці української мови

Ваш рушник прилетів із Донбасу
і жар-птицями сяє мені.
Скільки літ, скільки срібного часу
я не був у своїй стороні!

Де ти, юність моя, фантазерка?
У які заблукала степи?
Над полями розтала веселка
молодої моєї судьби.

А було ж і трояндове літо
і любов'ю осяяний сад,
Не вернути того, що прожито,
та й не все я вертав би назад.

Не вернусь я до бідної хати,
там зустріне тепер пустота,
і не стану я знову гортати
календар, де безплідні літа.

Я не вславивсь гучними ділами,
часом падав в дорозі трудній,
та любив я цю землю без тям
і любитиму, лежачи в ній.

Одного мое серце бажає
перед тим, як лягти в материк:
хай веселка над степом засяє,
наче присланий Вами рушник!

2000-2016 р. р.

ХИТАВИЦЯ

(Іронічна поема)

На морі шторм почавсь негласно,
його пригнав якийсь циклон...
Було спокійно, тихо, ясно,
на кораблі ясніли гасла,
лунали вальси і чарльстон.
Відомий курс. Мета відома.
Пливли далеко. Люд, як вдома,
ходив по палубах, кутив,
дрімав, любив, ну, словом, плив.

Ми всі пливем кудись далеко,
у всіх свій шлях "з варяг у греки" –
тісний, широкий чи величний,
слизький, твердий, таємний, звичний.
На цих шляхах, у цьому русі
везуть нас гроші, блати, друзі,
везуть таланти і чини,
везуть родин дрібні човни.

Пливем гуртами на державах –
на молодих, старих, іржавих –
і кожний вгору ніс дере:
"Ось ми мчимо! Ось наша пре!"
(Кричть гучніше, громадяни,
бо не почують марсіяни!)

Усі ми ідем на Планеті
поміж таких же шхун-планет,
і є в нас Місяць для поетів

і для побачень тет-а-тет.
Є ще галактики, системи...
Та це вже розмах для поеми,
а я задумав тільки вірша –
і пасажирів десь залишив.
(Я з ними теж, між іншим, був
і все там бачив, все там чув).

Усі тоді не знали горя,
вдихали бриз на чреві моря,
не забуваючи своє:
в дорозі кожен їсть і п'є,
неначе після голодовки,
або в її передчутті.
Хоч нині ситі всі, нівроку,
але всього було в житті.
Передбачає турпутівка,
що апетит – не красна дівка.

Вже час настав післяобідній,
хилило публіку на сон,
бо сон і ситість – браття рідні,
але судилось інше бідній –
не знати звідки взявсь циклон.

З-за обрію набігли хвилі,
як гурт веселих козаків
(чуприни довгі, зуби білі),
і нум, змагаючись у силі,
штовхать судно з усіх боків!
Отак гравці у ватерполо
м'яча ганяють, ставши в коло.

І судно теж серед води –
туди-сюди, туди-сюди!..
Не стало звичної опори,
кудись пропав стабільний центр,
як страхоходи – коридори,
а палуба – немов яйце.

І шлунок – хить, і мозок – хить...
Куди це публіка біжить?
Основа – хить, ідея – хить...
– Не надо было морем плыть!
– Було б ото сидіти вдома!
(Кому ця фраза не відома?)

Підлога – хить, усесвіт – хить,
усе зігнулось чи лежить.
Керманич – хить, але стоїть,
міцна натура, мов у тура,
бо він таки – номенклатура,
міцний живіт і голова –
на морі всякого бува,
всього буває і в державі,
коли колеса вже іржаві...

Козаки пожартували – і гайда!
Втихомирились повітря і вода,
і на морі знову благодать!
Став народ потроху оживать.

По такій халепі всі – брати,
поріднішали, звертаються на "ти",
як-не-як, а смерч перебули,
знов сміялись, їли та пили.
Ні турбот ніяких, ні проблем –
дбає той, хто править кораблем.

Що ж людині треба у путі?
Що їй більше треба у житті?
Шлях ясний, приваблива мета.
Слався, Бог тугого живота!

1969 р.

ДАЧНЕ БАГАТСТВО

Не такий я вже бідний
у своєму саду,
господарство солідне
при садибі веду.
Найдивніші персони
тут, звичайно, кроти:
як малі терикони –
всюди їхні сліди.

На шпаківні синиця
подає голосок,
і прибудна куниця
ловить тут ящірок.
Із гайочка малини
часом виповзе вуж,
а їжак голкоспинний
в серпні лізе до груш.

Добре слово промовлю
про сільських горобців –
із якою любов'ю
чистять сад молодці!
Ось кого не люблю я –
комарів – як війни,
і шепчу *алілуя*,
коли зникнуть вони.

А хрущі в час цвітіння
навіть гірші за град,
хробаки все коріння
поїдають підряд.

Тільки бджоли весняні
для дерев – божий дар,
від роботи аж п'яні,
п'ють солодкий нектар.

Я з підвалу тим часом
свій нектар дістаю –
добре з бджолами разом
погудіти в раю!
Груші – білі хмарини,
вишні – наче в меду.
Найсвітліші години
я живу у саду.

Як в тільняшках матроси,
сновигають джмелі,
і гуртуються оси
в яблуневім дуплі...
А шпаки – ну й пірати! –
налітають весь день –
лиш встигай відганяти
від поспілих вишень!

Хоч стовбич, як опудало
у широкім брилі,
щоб плодів не паскудили
розбишаки малі!
Ще у мене гостює
кіт сусідський Пушок,
на мишей не полює,
лиш хвилює пташок.

А мишва аж під зиму
в дім шукатиме путь –
як війну я вестиму –
іншим разом, мабуть.
Згадаю краще перегуки
зозуль у теплому маю
і солов'їв любовні муки,
які посилюють мою.

Дива тут наче й не великі,
а дивосвіт із них таки.
Он навіть хижого шуліку
гуртом ганяють ластівки.
А ще ось диво: в час печальний
у теплі летячи краї,
над садом в'ють вінок прощальний
лелеки... Теж вони мої!

І навіть мандрівну ворону
я зачисляю до "своїх",
коли сідає із розгону
на дах, щоб дзьобати горіх.
А заець як у сад пролазить
через густу сталеву сіть?
Тремтить, як спійманий карасик –
а розчиню я хвіртку – хвіть!

Отак я дещо вам про птахів
та іншу живність розказав.
Згадаю ще про гайдамаків –
нічийних, кинутих собак.

Якраз до мене лізе в гості
під огорожею (не десь!)
погризти викинуті кості
давно знайомий чорний пес.

Жує і дивиться в пів-ока,
як я в саду кошу траву.
Бродязі літо – не морока,
біда – у стужу снігову.
Як всяка твар і всяке птаство,
він не боїться, що прибію,
усі тут знають: я – за братство,
когось – люблю, когось – терплю.

А не терплю мурашок чорних,
які роями по землі
снують поважно, як барони,
бо є володарями тлі
і тим живуть, що тлю цю доять,
як дехто доїть нас, хохлів
(не ображайтеся, герої, –
не вас образити хотів,

а тих, хто звикнув бути тлею,
а не господарем землі,
всі біди котяться землею
з вини якраз людської тлі).
Ну, про людей, напевно, досить,
бо я із них в саду один.
А чом сорока так голосить,
присівши злякано на тин?

Чи не про те, що хижий коршак
над садом колами літа?
Цей чорний хрест побачить кожен,
хто зараз в небо погляда.
А небо теж мое, і зорі
для мене визріють вночі.
Таку космічну незорість
які ще мають багачі?

Сади небесні всім доступні,
та багачам якраз чужі,
бо, перетворені на трутнів,
вони лиш бачать бариші.
Пардон! Я вбік завів розмову
від власних скромних володінь,
де я знайшов дзвінку підкову,
яку згубив крилатий кінь.

А сад дозрілими плодами
не тільки мій втішає зір:
сусіди з відрами-пудами
йдуть за гостинцями у двір,
несуть від мене абрикоси,
черешні, груші, виноград,
несуть, несуть, допоки осінь
до нитки не роздягне сад.

Але й тоді для птиць і звірів
є чим попастись у саду...
Тут, живучи з Творцем у мирі,
і вічний спокій я знайду.

Мій світ, як бачите, не бідний,
хоч все моє тут – не моє.
А раз я в ньому жити гідний –
і все кругом нехай жие!

26.06.2011 р.,
станція Новотроянда

Балади

СВЯТКОВА БАЛАДА

Життя мені стало б немилим
і вже зачерствіло б давно,
якби ще його не живіли
Поезія, Жінка й Вино.

Поезіє, рідна, як мати,
приречена все ж на печаль,
ти вчила мене поєднати
у серці із ніжністю сталь.

О Жінко, о Музо, Богине,
натхнення мого джерело,
без тебе мій дар би загинув,
як гине в засуху стебло!

А хто з нас це диво не знає –
Вино – піднебесний нектар! –
як райдуга, він окриляє
поезію, жінку і дар.

В такому прекрасному колі
ми духом злітаємо всі,
аби за покликанням долі
служити добру і красі!

19.03. 2018 р.

ЮНАЦЬКИЙ МОТИВ

Я ходив донецьким степом
понад полем золотим,
васильком синіло небо
наді мною молодим.

Був залюблений я зранку
в шахтних далей перегук,
а під вечір – в лихоманку
поцілунків і розлук.

Всіх дівчат у своїм місті
я любив, як зелен сад,
і любив усіх на світі
нецілованих дівчат!

В степовому серпантині
ріс я соняхом, як син,
наді мною жайвориний
розливався передзвін.

Знали й перепели в житі
про закоханість мою,
та не міг я довше жити
у шахтарському краю,

Хоч мене манили зранку
тут кургани і гаї,
але звала ніч-циганка
у омріяні краї,

де карпатські полонини,
де гірських потоків скло,
де хлібину України
ділить шаблею Дніпро.

Сумно плив донецьким небом
місяць – сонях золотий...
Попрощався я зі степом
ще безбожно молодий!

09.04. 2018 р.

САВУР-МОГИЛА

(На народно-пісенний мотив)

Усім вітрищам відкрита горо,
ти серед степу – як наше горе.
Савур-могило, Савур-могило,
чого ти, горо, до нас немила?

Який тут ворог в степу не терся?
Тут в Морозенка вирвали серце,
і бідні бранці шукали схову,
з галери втікши із-під Азова...

Літа летіли, як чорна галич,
а ти нас, горо, усе печалиш.
Знов навалилась орда зі сходу,
знов каламутить азовську воду,

степи донецькі трупом покрила –
ти кров'ю вмилає, печаль-могило.
Стікають в море криваві ріки,
тополі в полі – як ті каліки.

Савур-могило, безслав'я наше,
коли ж минеться це врем'я враже?
Коли завітнеш ти буйним цвітом?
Коли тут вродить зелене жито?

31.08. 2017 р.

ПОДВІЙНА КАРА

"Ой думали запорожці заробить жупани,
заробили ж собі хлопці на ноги кайдани"
(Із народної пісні)

На тих проклятих Соловках
вмирав старезний Калнишевський,
не булаву тримав в руках,
а покаянный хрест чернецький.

Бунчук віддав він москалям,
що вдерлись в Січ, немов шакали.
Козацьких вольностей земля
ганьби такої ще не знала!

Гадав безвольний кошовий,
в полон віддавшись добровільно,
що вручить чин йому новий
лиха цариця Катерина.

Не став він графом чи князьком,
не возвели у генерали,
а четверть віку під замком
у кам'яній норі тримали.

Він там літам утратив лік,
моливсь та молодістю марив,
в сирому склепі довгий вік –
за гріх тяжкий подвійна кара.

Ото увесь геройський чин
старого в'язня кошового.
Не захотів вже вільний він
дніпровські бачити пороги.

Вже не манив ні рідний край,
ні запорожці, світом гнані –
ті подалися за Дунай,
а ті осіли на Кубані.

Не ждав його там дух Сірка,
який орлом над степом квилів,
не упізнали б старика
у полинах круті могили.

І вдруге зрадив кошовий,
не склавши кості в Україні.
Московський камінь-вартовий
став на козацькій домовині...

Жаль, жаль старого бідака!
Та жаль нам не дає розради.
Тут епітафія така:
"Лежить козак – дитина зради"!

18.08. 2017 р.

БАХЧИРАЙ

Бахчисарай — маленький рай
давно згорілої держави.
Був гомінкий колись цей край:
тут коні пещені іржали,
несли вельможних хазяїв
в походи на слов'янські землі,
купець із Риму крам возив,
томились бранки невеселі,
біліли хмари і оселі,
мулла з мечеті голосив.

Не знав татарин ще біди,
окрім козацької держави,
а де лишав свої сліди,
там не росли три літа трави.
Навскач зійшли курні літа —
і я ввійшов сюди без бою.
Бахчисараю, що з тобою?
Де твій народ? Яка біда
його скосила, мов колосся?

У мене дибиться волосся
і в серці горлиця рида...
Не переможець я, не воїн,
бо наді мною той же ворон,
що вбив тебе, тепер літа,
літає та ж лиха біда
і косить в мене хиже око,
та я живий іще, нівроку.

Ходжу у цвинтарному сні,
дивлюсь на давню позолоту —
музейні стіни, ой, тісні
для долі цілого народу!
Дивлюсь — і горе валить з ніг,
і сум великий душу крає:
це жах, коли народ зникає
з лиця землі, неначе сніг.

Невже його вже тут не буде?
Бахчисараю, б'єш ти в груди!
Я не забув, як ти карав
в моїй землі нещасну хату —
тяжку, тяжку ти мав розплату.
Такої долі я б жадав
двоглавому твоєму кату!

1969 р.

За життя я не чіпляюсь, годі!
Час моїй затихнути струні.
Україні й матері-свободі
я віддав найкращі вже пісні.

Не лічу я літ своїх щасливих
і нещасних не жалію літ,
бо мене й тепер полощуть зливи,
як пришельця ніжного у світ!

Світе мій, о подарунку божий,
чом ти ще бентежишся в мені?
В Україні видолинок кожний
я пройти готовий навесні.

Там благословлю усі зустрічні
і гаї, і ниви золоті,
журавлині клики перекличні
тужно переслухаю в путі.

Схороніть мене на перехресті
двох шляхів – Чумацький і Пегас!
Мляво доживати – мало честі,
смерть у ліжку – доля не про нас.

Хай мені ще милі весни й зими,
та вони тісні мені уже.
Я готов у небі бути з тими,
хто з висот Вітчизну стереже!

21.02. 2018 р.

Бог навіщось мене помилував,
вже при смерті шепнувши: "Не мри!"
І махнули мені безсилому
піднебесних тополь прапори.

Ожило все весняно довкола:
стрепенувся над річкою гай,
забуяло зелене поле,
загудів грозовий розмай.

Що іще серед раю треба?
Ах, ще жінка була у житті!
Ми із нею посеред неба
цілувалися у забутті...
Без любові і світ не милий,
мабуть, сумно і в райськiм саду.
І тому я, мов плід дозрілий,
жду, коли вже на землю впаду.

Бог, напевно, мене помилував,
щоб пожив ще хоча б у снах.
Рушником над моєю могилою
він простелить Чумацький Шлях.

25.02. 2018 р.

ПРИСВЯТА МОЇМ ДОНОРАМ

На невідкладну (дуже!) операцію,
бо лопнула аорта черевна,
мені п'ять літрів крові знадобилось,
так-так, п'ять літрів донорської крові.

Для мене, вже розрізаного вздовж,
лікарня їх дала, поставивши умову,
щоб син мій швидко донорів знайшов –
цю кількість крові здати навзамін.

На поклик сина – ой, гіркий аврал! –
на щастя, відгукнулись його друзі –
дали із вен по чаші сил своїх,
щоб ожили мої схололі жили.

Хірург, як Бог, щось різав там і шив –
і всім на диво вижив я, ожив!..

І через місяць вийшовши з лікарні,
найперше я любовно підписав
із дюжину своїх віршованих книжок
для молодих всіх донорів моїх,
подякувавши кожному, як брату:
"О, є прекрасні люди на землі!"

Я відчував, як у слабкому тілі
окрилюється мій незламний дух,
і я свою помолоділу кров
готов віддати зраненій Вітчизні!

19.09. 2017 р.

ВІЩИЙ ГОЛОС

Я вмирав. Був уже на межі,
за якою нікого й нічого –
як почув віщий голос в душі
і злякався, що чую Бога.

Я раніше у Нього то вірив, то ні,
більше вірячи в розум природи,
а тепер Він незримо явився мені
в мить останню мого відходу.

Я аж скрикнув: "Всевишній, ти є?!!"
Я ж без віри прийшов до краю.
О, страшне безталання моє,
що так пізно тебе пізнаю!

Як ти, всесвіту Пан і Творець,
перед смертю мене помітив?"
"Не журися, що був ти сліпець –
ти ж бо мій, як частиночка світу!

Вир небесний зірок і планет –
все то я, то мої клітини..."
"О Всевишній, я – грішний поет,
вибач бідний мій розум людини!

Я безсилий був велич твою осягти –
та повірити в тебе я мав би...
А тепер в небуття мені страшно іти
так бездушно, як в джунглях мавпи..."

"Всі ви рівні – амеби, дельфіни, слони,
і вожді, і раби, і святоші.

За безвір'я своє ти не маєш вини,
у земній заблукавши пороші".

"О Всевишній, свій шлях я пройшов би не так,
аби знав, що Ти є над світом!
Я свій вік не прогаяв би, наче дивак,
не вмирав би тепер пустоцвітом!"

"Що ж ти хочеш, нещасне дитя,
на порозі бездушної смерті?"
"Хочу, Боже, ще крихту життя,
щоб пожити з тобою у серці!"

Я з іменням твоїм помолюсь за народ
що віками виборює волю,
я ще до кінця не прокляв всіх заброд,
що гарцюють по нашому полю.

Я схиляюся нижче сухої трави –
дай хоч кілька деньочків, Боже!"
З неймовірних висот долетіло: "Живи!
Хай ця віра тобі допоможе!"

І прокинувся я з передсмертного сну
у нічній лікарняній палаті,
у криниці вікна бачу зірку ясну,
наче долю у білім халаті.

Лиш очима я їй усміхнувся: "Живу!
Чуєш, зоре моя небесна?!"
...Був це сон, чи було наяву,
достеменно не знаю. Чесно...

21.07. 2017 р.

МЕДИТАЦІЯ

Олександру Ліксунову – хірургу від Бога

Я Там вже був. Тепер не страшно
колись вернутися Туди,
де темінь вічна й неосяжна...
Лякає трохи: назавжди!

Там не проснусь після наркозу
під сонцем синових очей,
там я не випірну з хаосу
сорокаградусних ночей.

Не буде перших кволих кроків
після лежання як в труні,
не буде роздумів глибоких,
що Бог ожити дав мені.

О, ту розмову із Всевишнім
я все пригадую, як сон!
Тепер життя моє колишне
не жалить вже, як скорпіон.

В пільмі посмертній і довічній
не мав би я, земний поет,
ні скромних строф цих поетичних,
ні дружби через Інтернет.

І не боюсь я днів самотніх,
що ждуть попереду мене.
Нехай як є! В руках Господніх
мій вік безстрашно промине.

01.07. 2017 р.

НІЧ ІЗ МУЗОЮ

Нічна столиця – наче в чорній рясі,
а всі вогні у тисячах печер
такі чужі й далекі, мов на Марсі...
Та й мало що близьке мені тепер.

Чужі мені літа мої прожиті,
чужі молитви, втіхи, суета.
Я опинився у старому світі,
хоча душа, як повинь, молода.

Тоді чого? Радій, що ти ще бравий!
Але які то радощі, коли
для молодих тепер я не цікавий,
а сиві друзі в далеч відійшли?

І тільки Муза без дзвінка, без стуку
в мій дім заходить, юна і струнка,
подасть мені для поцілунку руку
і усміхнеться, мов до юнака.

Ні слова, ні півслова, тільки очі
глибокі, наче темінь за вікном –
безмовно зачарує, заморочить,
зітре межу між явою і сном
і, як прийшла, так тихо вийде з дому...

А я, все заворожений, не сплю,
задумливо ходжу, забувши втому,
немов живу у світі молодому
і знов його приемлю і люблю.

Давно вже місто спить у чорній рясі
і жодного не світиться вікна,
лиш хтось мені посвічує на Марсі...
І як не догадатись: то Вона!

17.02.2011 р.

НОРКОВА ШУБКА

Виглядала з норкової шубки
і сама вона, як той звірок.
Випускала крізь рожеві губки
сигарети довгої димок...

Він, шахтарський хлопець із Донбасу,
теж потрапив на гірський курорт,
і пізнав не тільки лижну трасу,
а й любов – також курортний спорт.

Незнайомі ще, вони на спуску
зіштовхнулись, впали у замет...
Через цю притичину безглузду
в них любовний виникнув сюжет.

Вечір був. Колиба. Тепла грубка.
Ніжна жінка мліла від тепла.
На дубовій лаві її шубка
ім м'якою постіллю була.

Жар душі не березуть на завтра,
сон – не для закоханих сердець.
Цілу ніч горіла пічка-ватра,
жеврів сигаретний попільць.

Люблячому серцю треба мало,
бо у ньому весь буремний світ.
Віхола за вікнами стогнала
і гуділа сотнею трембіт.

Замела їх у колибі сніжно,
і не скоро випустила в двір.
У любові не буває грішно,
бо летиш без пам'яті із гір!

Ще не раз вони долали трасу,
що під силу душам молодим.
Тільки жінка, люблена до сказу,
скоро вже розтанула, як дим.

Дим розтав із губ її рожевих,
наче над Говерлою туман.
О прекрасні ночі, де ви? Де ви?
Де п'янкої юності обман?
Ось вже сам він палить сигарету.
В нього кращих спогадів нема.
І здалося сивому поету,
що приснилась норкова зима.

29.12. 2017 р.

БАЛАДА ПРО ДВІ СКРИПКИ

Володимиру Івасюку

Ой, зробив хлопчина та й дві красні скрипки,
одна – мов та нічка, друга – мов той день,
що перша скрипка – біла лебідка,
а друга скрипка – вечірній сум.

Закохались в нього дві сестри весною,
одна – мов та нічка, друга – наче день,
перша просила грати сумної,
друга бажала веселих пісень.

Одна сміялась, плакала друга.
Гей, поєднались радість і туга!
Гей, поєднались в очах дівчини,
мов у двох скрипках, ночі і днини!

А як розійшлися ті пісні луною,
він замовкні скрипки сестрам двом віддав –
кожна дівчина стала вербою,
легінь між ними явором став.

Залишив на світі дві чарівні скрипки,
залишив на світі снів своїх красу:
що перша скрипка – біла лебідка,
а друга скрипка – вечірній сум.

Там, де став явір понад пляями,
знову я чую відлуння пісень:
одна верба співає ночами,
друга верба співає удень.

Одна сміється, і плаче друга.
Гей, поєднались радість і туга!
Гей, поєднались в очах дівчини,
мов у двох скрипках, ночі і днини!

Червень 1971 р.,
Чернівці

ГІРСЬКА БАЛАДА

Чарівна казка мені наснилась
на полонині коло вогню:
прийшла до мене дівчина мила,
яка не чула мого "люблю".

Вона сказала, що заблудила,
бо на долину лягла імла.
Віддав я серце, щоб їй світило,
і в ніч туманну вона пішла.

Кохання – щастя, а не забава,
воно, мов сяйво, у небі плава.
Ой, тонко-тонко співа флюяра:
"Кохай, бо сонце сховає хмара!"

Віддав я серце – розквітнув ранок,
відкрила очі мені весна:
ішла по горах моя кохана,
гаряче серце в руках несла.

Минулась казка, а я знемігся:
на полонину дівча не йде,
ночами носить у горах місяць,
а днями – сонце золоте.

Кохання – щастя, а не забава,
воно, мов сяйво, у небі плава.
Ой, тонко-тонко співа флюяра:
"Кохай, бо сонце сховає хмара!"

1971 р.,
Чернівці

НАД ВИРОМ

Пам'яті Георгія Бабійчука, художника

1

Малював художник гори,
сине небо й чайки білі,
а до ніг до нього море
бірюзові гнало хвилі.

Гори небо вже підперли
зеленавим оксамитом,
і свіtilись, наче перли,
дві хмарини понад світом.

Ще художнику лишилось
змалювати на картині,
як же небо сполучилось
з синім морем – обрій синій.

Та забракло, як на горі,
в нього фарб – аквамарину –
і вмочив він пензля в море,
щоб завершити картину.

Небо сяяло сапфіром,
море грало бірюзою...
І стояв маляр над виром,
геть знеможений красою.

08. 10. 2017 р.

Чом ти старий на ту гору поліз?
Взяв би й мене із собою.
Обом нам не страшно летіти униз,
гартованим вже судьбою.

Ти так неждано у леті помер,
на лижах – на крилах спускаючись.
Важко без тебе мені тепер,
бо небо покрилось галичню.

Вже не торне мене твій дзвінок,
і голосу дружнього вже не почути.
Дружба – до серця легенький крок,
розлука – гіркіша літрів отрути.

Впав ти, спускаючись птахом із гір,
у Яр Протасів – у яму прокляту.
Обтрусивши від снігу, підняв до зір
Бог твою душу крилату.

Всі впадемо ми в дорозі колись.
Друже, мені ти не станеш колишнім!
Тут на землі наші душі зійшлись –
вірю: і в небі зведе їх Всевишній!

26.01. 2018 р.

БАЛАДА ПРО СЕСТРУ І БРАТА

Край лісу, де в'ється тоненька стежина,
зрослися, обнявшись, дуб і вільшина.
В них стовбур один і коріння одне,
і тулиться близько галуззя сумне.
Під вітром шепочуть вони між собою
про те, як людьми були, братом-сестрою,
пригадують матір, ясну, мов калину,
що їх народила в один день-годину,

і згадують батька свого, тракториста,
що брав їх на поле, широкі і чисте.
Росли на Дніпрі, де ясна далина,
та радісні сни обірвала війна.
Чужинці убили і татка, і матір,
лиш піч голосила по спаленій хаті.
Став юним близням домівкою ліс:
знайшли партизанів, до зброї взялись,

і мстили жорстоко, стрічаючи ката –
і слава пішла про сестру і про брата.
Жахались фашисти, неначе сичі,
орлят нерозлучних і вдень і вночі.
Та якось пішли в небезпечну дорогу –
попали в облаву, попали в облогу,
припали грудьми до сирієї землі,
удвох відбивались у синій імлі.

– Здавайтесь! – кричали сестричці і брату.
Вони ж обнялись – і останню гранату
собою накрили, припавши до губ..
На місці тім вирости вільха і дуб.
Як їдете шляхом черкаським на Канів,
край лісу побачите їх на поляні.
Спочити у тіні покличуть вони.
У шепоті їхнім – відлуння війни.

1975 р.

ВДОВИНИЙ ОСОКІР

Солдат під Корсунем упав,
а недалеко за горою
на нього рідний дім чекав
і та, що стала вже вдовою.

Упав солдат у темний яр,
а встав поволі осокором,
піднявся він чолом до хмар
і задивився ген за гору.

А там – село, а там – жита,
і кущ калини над водою,
а біля хати ходить та,
яка осталася вдовою.

І він без вітру зашумів
і простягнув до неї руки,
питав у неї про синів,
питав у неї про онуків.

Чи голуб ті слова доніс,
бо дивне стало із вдовою:
пішла вона туди, де зріс
високий сокір за горою.

Прийшла – і стовбур обняла,
прийшла – наплакалась уволю.
...Відтоді стежка від села
сюди втопталася по полю.

І хто не їде, хто не йде,
так осокура не минає,
до нього очі підведе
і всіх полеглих пригадає.

1975 р.

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО

Розхристане, скуйовджене, бідове,
співуче, наче пташка у гаю,
колись ходило українське слово
до школи у шахтарському краю.

Вітри донецькі шарпали за поли,
спиняла грязь, спиняв хиткий місток,
воно ж ішло з околиці до школи,
зі мною поспішало на урок.

Всідалося собі між хлопчачами,
чорнильницю виймало і перо
і голосно читало за складами:
Шевченко, Україна і Дніпро.

Ми на перервах з ним ковтали слинку,
як інші хліб жували чи пиріг,
а вдома до півночі керосинку
світили, припадаючи до книг.

Літа минули... І до школи знову
з далеких мандрів я тепер іду.
Біля воріт стрічаю сироту –
бліде й худеньке українське слово.

Чого сумне? Чия у тім вина?
Кому якої завдало мороки?
Який такий незримий сатана
тебе вже не пускає на уроки?

Не плач, хлопчино, чуючи дзвінок
і гомін біля школи на алеї.
Ходімо краще з центру на куток,
на наш куток, до матері моєї.

Вона наварить доброго борщу,
посадить у малесенькій світлиці...
І сам послухаю, і вас я пригощу
новинами із Києва-столиці.

Стою, вмовляю хлопчика... І стоп!
Та що це я? Де дім тепер? Де мати?
Куди піти? Кого просить, благати?
Світ обезлюднів, наче був потоп.

Ходімо, друже, від глухої брами!
Ми не старці. І нам ніхто не Бог.
Ходім на цвинтар до моєї мами,
біля хреста пожурилось удвох.

Пожурилось і тихо скажем: "Годі!"
Та й підемо живих людей шукать
і хитромудрі брами руйнувать,
щоб Слово не пропало у народі.

1988 р.

СПОВІДЬ

Сусідко-матінко, як ваш порідшав сад!
А він тоді такий же був розкішний,
коли я, перескочивши паркан,
хлопчачу пазуху наповнював плодами.

І наче спритний був і сторожкий –
аж дивно, як ви добре пильнували,
угадуючи навіть по слідах,
що гостював сусідський розбишака.

Та одного вам знать не довелось:
він довго-довго, часом днями, стежив
із гарбузиння, як при вашій хаті
три яблуньки гарнесенькі росли,

а прийде час – він викраде одну з них.
Цього вже разу – не через паркан,
вона сама до нього прийде в поле,
ходитиме житами й по стерні,

коли й копиці вже звезли із поля,
вона й тоді приходила. Гай-гай,
як солодко дівочі гнулись віти!
А сторож спав, не знаючи про це.

А може, й знав, та мовчки сподівався
(я ж ясеню став гарним і струнким!),
що забере яблунеvidу доньку
до себе господинею у хату.

Та краще вам було б цього не знати:
на друге літо я гілля не гнув
і яблука не рвав – гукнули мандри –
на чужині забувся їхній смак.

Не гнівайтесь, матінко, на гостя,
що по роках вернувся в рідний край
і виповів юнацьку таємницю,
яку можливо знати тільки двом –
один же він не здатний зберегти,
коли дізнався: яблуньки не стало,
пішла в той сад, де вічне небуття...

Не гнівайтесь. Посидьмо в надвечір'ї,
подивимось на поріділий сад,
де знов дівчатко-яблунька гуляє,
так схожа на кохання молоде.

1979 р.

БАЛАДА ПРО ШАХТАРОК

Вже йдуть від нас колишні молодичі,
що в шахту опускались по війні.
Вдовиний вік різцем позначив лиця,
у душах шурфи видовбав страшні.

Скупа в них доля на червоні дати,
а штрек і вагонетки – день у день.
Бувало, у саманці десь під свято
потягне їх до лірики й пісень.

Обіймуться, мов сестри, компаньйонки
та й заведуть про Галю молоду,
про козака, що їхав на війноньку,
або про коногонову біду.

Побликувала тьмяна керосинка
на гарбузове сім'я на столі...
Ой, не одна згадала українка
віками переспівані жалі!

Тепер котрусь побачу – наче мати,
бо їй судилась та ж гірка кутя.
За ті труди, за ті матріархати
слід пам'ятники ставить за життя.

Одні вже є. Щоправда, не із бронзи,
та гордо пірамідяться увись.
Це терикони. (Я сходив їх босий,
вугілля вибираючи колись).

Вони й тепер стоять перед очима,
хоч зносять їх на будматеріал.
Нехай відходять, смуток не за ними –
мій сум живе в донецьких матерях.

Де не буваю – в селах, чи в столиці –
майне, як тінь, і заболить мені
знайомий образ, постать молодиці,
що в шахту опускалась по війні.

Куди вони зникають серед степу?
Невже й тепер – в підземну темноту?
Та досить, досить їм сирого склепу!
Вони ідуть десь високо по небу
у голубінь найглибшу і святу.

1982 р.

МИЮ МАТЕРІ СПИНУ

Після шахти, де баня не робить,
мию матері спину, якраз під Різдво.
Спину вона над коритом горбить –
шкіра тоненька, аж видно ребро.

Просить сильніше потерти плечі,
бо я жалісливий в тринадцять літ.
Мамині груди – пусті мішечки,
сива коса – як на шибці лід.

Лампа-шахтарка на столику світить,
пічка пашить – аж червона плита.
Хоч за вікном завиває вітер,
тепла-тепленька в кориті вода.

– Де в тебе, мамо, береться сила
ті вагонетки у шахті тягти?
– Синку, я в юності сіно косила,
також любила коня запрягти...

– Виросту, мамо – стану шахтьором,
в лаву полізу, де вугіль довбуть!
– Перехрестися, мале моє горе!
Лізти у пекло навіть забудь!

Все! Я біжу у свою кімнатку.
Далі вже миється мама сама...
Чом прилетіла вона у згадку,
разом із нею – донецька зима?

Мабуть, тому, що я сам собі спину
мию якраз – вже самотній дід.
Жаль їй дивитись із того світу –
ось і прислала згадку-привіт.

29. 08. 2016 р.

ПІДЗЕМНИЙ КІНЬ

Як зараз бачу: вивезли коня,
старого вже, останнього із шахти.
Сліпого. Та відчув він подих дня –
і як йому було не заіржати?!

Чи то йому привидівся табун
і в ньому він – несідланий жеребчик.
О, як він біг у вільному степу!
О, як любив лошаці суперечки!

Не стало враз підземної імлі,
розбитих шпал, нагайки коногона,
і, мов забутий запах ковили,
лоскоче ніздрі дим від терикона.

Кінь заіржав і змовк, бо мла гірка
знов сповила земні веселі звуки,
і дружня коногонові рука
передала вуздечку в інші руки.

В коня обвисла враз м'яка губа,
здригнувся круп від ляску шкуродера...
Военних бід кінчалася доба,
кінчалась у Донбасі кінська ера.

1977 р.

СІЗІФИ

Миналися царства, кінчалися міфи,
сильніші народи вже вийшли з пільми.
Осталися тільки останні сізифи,
останні сізифи – це ми.

А сильні богами себе уявили
і нас прирікають котити до хмар,
немов свою долю,
 обтесану брилу –
химерну надію, довічний тягар.

Котили ми вчора і нині рвем жили.
А може, доволі! А може, й пора!
Не треба нам стільки волячої сили –
і віра в нас рабська, і рабська гора.

Навіщо нам ці міражі з високості?
На голій вершині – погибель і хрест.
Куди не поглянеш, там предківські кості,
з кісток бовваніє уже Еверест...

Спинися, народе! Розправ свої груди!
Оглянься на землю, на свій небокрай!
Допоки ти волі мечем не здобудеш,
не думай про небо, не думай про рай!

1985 р.

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ КІНЬ

Біжить він полями, лиш порох за ним,
ніхто не зупинить, ніхто не здогоне.
В Донбасі хтось бачив його вороним,
комусь у Карпатах він здався червоним.

А був ще недавно він білим, як сніг,
топтав з табуном зеленесенький килим,
аж поки вночі не обсипало всіх
до болю гарячим невидимим пилом.

Сльозилися очі. Трава – наче скло.
Копита немов на пожежі горіли...
Табун прилетів до людей у село,
а там лиш собаки залишені вили.

І коні побігли до Прип'ять-ріки,
як раптом напали орли-вертольоти,
під кулями впали усі лошаки,
один тільки білий здолав перешкоди.

І вдень, і вночі поспішає скакун,
на всю Україну іржання безсонне,
шукає і кличе свій рідний табун,
табун, що не вирвався з мертвої зони.

Біжить він полями, лиш порох за ним.
Ніхто не зупинить, ніхто не здогоне.
Півсвіту здається йому вороним,
півсвіту здається йому червоним.

1986 р.

СПРАГА ЖИТТЯ

Як голуби, що тільки-но зустрілись
і першою закоханістю повні,
за місто вийшли ми.
Ти першою взяла мене за руку,
а я веселі згадував пригоди,
твій сміх мене втішав.

І любо нам було. Почався травень,
вагітніли посадки сизим соком,
степ знову оживав.
А вдалині щось широко диміло,
як восени, коли палають стерні.
І ми пішли на дим.

Попереду котився теплий вітер,
і тисячі попереду в нас кроків,
а може, і доріг.
Хтось будував для нас ясну оселю,
де небо – дах, де стіни – синя далеч,
а ми одні.
Який чудовий день!

Незчулися, як підійшли до диму,
до урвища крутого серед степу.
Це звалище було.
Спеленате лахміттям сірим диму,
воно горіло, тліло, ворушилось –
жило своїм життям,
простим життям непотребу міського:
шматованих газет, об'їдків, дрантя,
недопалків...
– Стривай!

Не поспішай назад, моя голубко!
Он, подивися, як за кістку б'ються
вже здичавілі пси,
а кіт облізлий з мокрими очима
повзе до нас полащитись об ноги.
Який нещасний брат!
Здирається на прямовисну кручу,
нявчить і падає, і знову лізе...
І мовчки стежить крук.

То тут, то там оголює вітрисько
широку спину звалища від диму –
і скрізь гниття і струп.
Це лиш поверхня. Ще ж нутро існує
кишінням пацюків, черви і гаддя –
в напрузі боротьби.

Чому ж ти, мила, злякано залякла?
Тут діють за законами такими ж,
як діють і галактики, й планети,
і океани, і людські рої.

Це лиш одна-однісінька клітина
подертої на клаптики планети,
де птах війни довбе одвіку правду,
тягар обов'язку лежить на грудях волі,
де черви сумніву юнацькі мрії точать,
котом паршивим здибується ніжність,
де істину пацюк таємно нищить,
гниє любов зіпсованим продуктом,
а пси гризуться біля кістки догми,
і мудрість лиш димить...

– То чом же ми іще не скам'яніли?
Чом жах не спопелєє наші очі?
За що ми любим світ,
розбитий, мов таріль?
– Є, мила, є та сила всемогутня,
перед якою страх і тлінь безсилі,
вона – жага життя!

(Над звалищем став повертатись вітер
і до свого життя нас прилучати).
Ти й так бліда –
ходім, ходім мерщій!
Туди, де хтось буде нам оселю,
де небо – дах, де стіни – синя далеч,
а ми одні.

Услід нам тріпотіли хмурі круки,
завили пси, бринів нещасний нявкіт
і вихор сміття ніс –
образився той світ.

До міста вийшли мовчки. Руки диму
сюди не діставали. Місто
не впізнавало нас.
Можливо, ми його не впізнавали.
Я знав, що ти моя (ти відчувала),
ти знала: я люблю.

1970 р.

БЕЗСМЕРТНИК

У придніпровський парк
зійшлись ми на недільник –
впорядкувати прибережний схил.
Стояло літо бабине. Синіли
(як у Малишка) тихі небеса.
Хтось заспівав, хтось на Дніпро дивився,
а хто терпку маслину смакував.
Пливла хоч і тендітна павутина,
але міцненько зв'язувала нас.

Натішились – і нумо до роботи:
зеленим килимом мав стати сивий схил,
бо нині на його піщаним ґрунті
димів дрібний зажурений полин,
а ще місцинами яснів безсмертник –
непоказний жилець високих круч.
Ми схил покрили чорноземним шаром,
присипали його рослинність бідну,
нове насіння висіяли в ґрунт.

Прийшов я навесні – не схил, а килим –
трава густа, висока, соковита
аж веселить у перехожих зір.
Все зеленіло: берег, і тополі,
й вода в ріці, і зпашні маслини
із золотими квітами на вітах...
А восени прийшов і не впізнав:
отак тут сонце влітку погуляло
і так вітри усю траву скосили,
що лиш чорнозем хмуру поглядав.

Не стільки жаль мені тієї праці,
як стало жаль таки трави пахкої,
і я скрушався мовчки над Дніпром.
Аж раптом глядь – і очі проясніли:
немовби зорі бігли крутосхилом –
безсмертником світились де-не-де.
Ось ти який! Проріс, пробився, вижив!
Вітри, і зливи, й сонце переміг!

Від серця відлягло. І проясніло.
Стояло літо бабине. Синіли
уже знайомі тихі небеса.
Синів Дніпро, як дзеркало небес.

1970 р.

ВЕЧІРНЯ БАЛАДА

Укладалось сонце спати
за Дніпро в бори дрімучі,
вийшла з хати юна мати,
загукала вниз із кручі:
"Чуєш, сину, йди додому!
Час загонити корову!"

Впала тьмяність вечорова,
виплив місяць з верболозу,
вгору йшла сама корова,
на рогах несучи роздум.
І лунало на долину:
"Час додому, чуєш, сину?!"

До світанку колисали
хвилі місяць, мов дитину,
а вужі холодні ссали
неподобну тварину.
Із долини голос линув:
"Час додому, сину! Сину!"

Заросла давно стежинка,
не жене ніхто корову,
а щоночі сива жінка
крає тишу вечорову:
"Чуєш, синку, йди додому!
Час загонити корову!"

1969 р.

БАЯНІСТ

І чого він помер у свої сорок п'ять?
Він же був, як линок, головою сільради.
А жінок як любив! А любив як співать!
Ну, і випить любив – правду ніде сховати.

Що любив, то любив. Вип'є літру, було –
заливав тільки щоку вишневий рум'янець,
тільки чуб розвівавсь, як грачине крило,
і баян роздимався – хоч кидайся в танець!

Як він весело грав! Ні хрестин, ні весіль
без баяна його вже не мислили люди.
Навіть в селах сусідніх він був, наче свій,
там і дітки від нього лишалися всюди...

Звісно, недруги плещуть. Хоч рідко яка
не пішла б разом з ним на край світу.
Жартував – залицявсь, бо натура така.
Та і хто не жартує, як п'є оковиту.

І чого він помер у свої сорок п'ять?!
Без сивиночки був і всміхався рум'яно...
Пів-району зійшлося його проводжать,
за труною несли і сумного баяна.

Ось ходімте, могилку його покажу,
на гранітнім портреті – живісінький прямо,
прихопімо і пляшку, йому не чужу.
Тільки жаль, що тепер він не вип'є із нами.

13.03.2013 р.

ВИШНЕВА БАЛАДА

Ось і травень. Так я хочу нині
у Донбасі вдома побувать!
Там у теплій пригорщі-долині
на сади упала благодать.

Білий кипень – в кожному палісаді,
все містечко – білий хоровод.
Хто тепер засидиться у хаті,
коли є хоч крихітний город?!

Вигріває сонце голі плечі,
і блищать лопати, як щити.
А під вечір, малиновий вечір
буде гріх до клубу не піти.

Там лунає музика на крузі.
А із ким же я туди піду?
Розлетілись давні мої друзі,
лиш біліє вишенька в саду.

Здрастуй, цвіте юності моєї!
Поцілую в щічку – прихились!
Може, ти із ягоди тієї,
що зривав я дівчині колись?

Спілі вишні і вишневі губи.
Я співав із них солодкий сік...
Крим і Рим пройду я, й мідні труби –
не забуду дівчину повік.

Прощавай, квітуй, вишневе диво!
Вже пливе до саду місяць-князь.
Спалахнула вишенька щаслива
і з небесним другом обнялась.

Будь благословен, травневий вечір,
і душі цвітіння майове!
Обійнявши вишеньку за плечі,
місяць з нею небом попливе.

А моя сестра вже стіл накриє,
жде мене, щоб юність пом'януть...
Знову травень. Знову Київ, Київ...
Все ще я збираюся у путь.

Кажуть, всі шляхи ведуть до Риму,
інші в Мекку чи в Єрусалим.
Я завжди молитися їтиму
в рідний край, де був я молодим!

20.11.2000 р.

БАЛАДА ДИТИНСТВА

Щось мені сумно сьогодні в саду,
і в холодку не сидиться на місці.
Може, що одуд гуде на дуду,
наче в Донбасі колись у дитинстві.

Не забувається давня гриза,
друзі-школярики в пам'яті й досі.
...Ліду Живенко убила гроза –
руса косичка і ніженьки босі.

Костя Кацай від сухот догорів,
сохнув листочком, а тягся до книжки,
біля землянки сидів у дворі,
слухав мене і покашлював нишком.

Друзі мої – а вже внуки тепер,
чом ви світанків своїх не доспали?
Чом я із вами тоді не помер,
теж обминувши життєві обвали?

Ми наче всі народились для мук –
дертісь довіку із шахтної лави
із-під завалу, не чуючи рук,
дертісь до світла, до хліба, до слави.

Костику, Лідо, пробачте мені,
що вже на старості став я плаксивим!
Вас пережив я на тисячі днів,
тільки із них була жменька щасливих.

Світ я любив, мов комаха нектар,
зорям радів і колоссю у полі,
тільки давив мою душу тягар,
що Україна одвіку в неволі.

Друзі мої, внученята малі,
я вже збираюсь в краї позасвітні,
там розкажу вам про все на землі.
Трохи пождіть, земляки мої рідні!

Вже не боюсь я ні гроз, ні сухот,
ані тієї, що ходить з косою,
тільки боюсь за нещасний народ,
що споконвіку живе під грозою.

Костику, Лідо, до ніг вам впаду
і розкажу, як без вас жив у світі.
Яблук візьму ось для вас у саду
і по пучечку барвінкових квітів.

18.06.2012 р.

СТЕПОВА БАЛАДА

Поетами робить нас воля,
як всіх бунтарів на землі.
Блукав я хлопчам серед поля
в гарячій донецькій імлі.

Від сонця димів мій чубчик,
шкварчало худеньке плече,
і колосок колючий
ще й досі долоню пече.

За друга була там посадка,
а ще – жайвориний спів.
І досі мені загадка,
як вижити я зумів.

Я згадую бідну оселю,
і друзів з найнижчої з каст,
що йшли у сімнадцять під землю
рубати вугільний пласт.

Мене ж на пласти словесні
покликала доля тоді,
посіяла думи облесні
і впертість дала у труді.

Обвали були і провали
у світі думок та ідей,
та й досі в мені не пропала
наука трудящих людей.

Хоч край мій тепер обезлюднів,
все менше там тих, що люблю,
та думи мої многотрудні
до них і тепер я шлю.

Така вже бунтарська доля
явилась мені на землі,
коли колоском серед поля
зростав я в донецькій імлі.

12.03. 2018 р.

ПОЛИН НА ТЕРИКОНІ

Вбили мене злодюгани "в законі"
і закопали на териконі.
Витягли тіло моє на верхівку,
вирили в мертвій породі домівку.

В небі світилися тоді не зірки,
тільки убивців моїх цигарки.
В тиші один, сміючись, прохрипів:
"Чесних ховаємо вже без гробів!"

Інший додав: "Він тепер – фараон,
вже пірамідою став терикон".
Третій гарикнув: "Не смейся, народ!
Боссы нас тоже пустят в расход.
Очень они уж не любят хохлов –
вот одному и сыскали мы кров"...

Роки минули. Крізь ржаву породу
я із могили пробивсь на свободу,
вибивсь тоненьким стеблом полину
і подивляюся згори в далину.

Там за копрами, за димом заводів
дім мій стоїть і дружина там ходить,
син підростає і все мене жде...
Ех, якби знало дитя золоте,

де я, і хто я, і що це зі мною,
миттю прибігло б сюди із водою,
пити б дало моїм стеблам сухим –
хоч би разок пошепталися з ним!

Я розказав би, за що мене вбито
і, мов собаку, в породі зарито.
Син має знати, хто вкрав наші статки,
хто тут завів сатанинські порядки.

Має він знати – життя не просте –
хай українцем у світі зросте!
Хай же у серці носитиме він
дух невмирущий – живучий полин!

Буде у сина вітчизна, як мати –
і вороги не втечуть від розплати.
Жду я, тягну я до нього долоні,
сивий полин на териконі...

2013, 2017 р.р.

НЕЗЛАМНИЙ БУДЯК

Степ немалий, а виріс я над яром,
де сніг до травня, а при зливі — сказ:
вода з полів з таким несеться шалом,
що зносить все найслабше. Це Донбас.

А я стою. І всі мене обходять,
коза прибудна навіть не скубне,
лише джмелі мені все літо годять,
і павучки обсновують мене.

Ще хлопчаки, що йдуть із колосками,
зривають боязко одну з моїх корон...
Переді мною степ, і селище з садками,
а під горою шахтний терикон.

Усі спішать. То сіють, а то косять,
женуть корів. Гудуть десь поїзди.
Я не спішу. Мені дивитись досить...
Якби ото ще трохи підрости!

Вночі до зір дістав би головою
і рожевів би в небі, наче Марс.
А я в яру. Нічого. Тут постою.
Без мене весь Донбас – то не Донбас.

20.11.2012 р.

НА РУБЕЖІ

Нікого. Нічого. Лиш річка Трубіж
в широкій долині – вузький рубіж.
Та берег ще трохи заріс осокою,
та човен стоїть під старою вербою.

Верба ще кремезна – ось тільки дупло
їй в грудях випалює всяке мурло –
вона до небес тягне рубані руки,
а там тільки круки, а там тільки круки...

Дарма що у річечки назва свята,
а мало втішає – зникає вода.
Людці розорали весь луг під городи,
і кожен, як може, курінь собі зводитьь.

Печальна картина, немов некролог.
Чи бачить із неба великий Дажбог?
А Дана-богиня? А де тая слава,
коли тут гриміли полки Святослава?

Та ці ж береги у живої води
не раз зупиняли навалу орди,
аби у престольному Києві-граді
чужинці не паслись, як в себе у хаті!

А нині для Києва де той Трубіж?
А де Україні надійний рубіж?
Як схожа вона на вербу прибережну –
усякий заброда ламає сердешну!

Нікого. Нічого. Лиш тиша та спека,
а ще на вербі щось клекоче лелека...
Я теж обезсилів, ослаб, як Трубіж.
Тримаймося, річко! Тримаймо рубіж!

21.06.2011 р.

Короткі балади

ДОЛЯ

Буйний час, як орел-чорнокрилець,
по далеких краях розметав,
по краях неласкавих розніс
білі кості всіх предків моїх:

дід Лук'ян на Поділлі спочив,
дід Іван на Кавказі лежить,
батько мій у Сибіру поліг,
мати спить у донецькій землі...

І не знаю, в якій стороні
ворон виклює очі мені.

1970 р.

ПРАСТЕП

Мій предок – смерд. Вслід за сохою
простують ноги. Дні, як пил,
поміж крутих курять могил –
слідів і слави, і розбою...

Віки за мною. Нива пружна,
мій чалий дихає натужно,
йому б сідло, а не хомут.
Тягни, мій коню, попри гуд
землі і неба! Бог наш – труд.

І ворог тут. Холодне око
із хащі цілиться давно,
ще мить – і хрусне полотно,
спіткнуся ніби ненароком...
Орись без мене, степ широкий!

Я в славі – смерд. Вона зітліє
у мреві днів, у млі ночей,
лиш зійде колос довговій
на місці вицвілих очей.

1968 р.

НА РОЗДОРІЖЖІ

Перехрестя. Чотири дороги.
Давні написи понад трьома:

"Шлях до правди. До волі. До Бога.
Зупинися – чекає тюрма!"

А четверта гукає з плаката:
"Шлях безпечний! Для хама і ката".

1968 р.

ПЛАВЕЦЬ

Хлопчик пливе на крижині
в тихій затоці Дніпра.
– Хлопчику в курточці синій,
це – небезпечна гра!

Він же не хоче зважати,
дошкою далі гребе.
– Хлопчику, десь твоя мати,
мабуть, чекає тебе!

Вже на широкомі руслі
він розколисує гладь.
– Хлопчику, ген твої друзі
берегом довго біжать!

Як розгорталась картина,
далі я знаю не все...
В небі сталава крижина
хлопця земного несе.

1990 р.

НА МАЙДАНІ

Постривай, солдате з чемоданом!
Постривай, нехай спочинуть ноги!
Ти не можеш так пройти майданом:
я давно пильную всі дороги.

Відпочинь, а я тебе питаю:
чому чайки брів летять похмуро?
Звідки їх планида повертає –
з берегів Дунаю, чи Амура?

І чому всміхаєшся так гірко?
Розкажи, солдатику, не сердься:
де взялася на шинелі дірка
проти серця?

Не питай, чого броджу майданом,
чом пече асфальт моя сльозина...
Відкажи, солдате з чемоданом:
ти, бува, не бачив мого сина?

1969 р.

РОЗЛУКА

Соломиночко тонюсінька,
не вхопився за тебе, тонучи.
Пролетіли над морем гусоньки,
залишили мене без помічі.

Соломиночко легесенька,
у безсиллі не бідкайся, мила:
не допоможуть мені твої веслонька,
бо вода налягла на крила.

Соломиночко, біле чаєня,
неспроможні з тобою на бій ми.
Закигич, бо мені відчиня
чорногрива безодня обійми!

Чаєняточко, тяжко як на дні!
Як далеко світ сонця високий!
Не судилося ти мені,
як тобі не судився сокіл.

21.05.1970 р.

ФЕЯ

Теплом смаглявки віє від ріллі.
Горілиць в борозну – і все забути!
Із темряви упали журавлі
на білі ожереди, мов на груди.

І ніч – не ніч напроти чорних скиб,
і смерть – не смерть у степу на долоні.
Це світ горить вгорі, як смолоскип,
чи сам гориш у зорянім полоні?

Погойдують коліна борозни
єство твоє, мов човна в океані.
А зорі тчуть-снують золототкані
сни...

А може, ви й цього зазнали меду,
планети відчуваючи тепло:
блакитнокоса жінка з Андромеди
схиляється над вами, як стебло?

І як тепер свій погляд приземлити
від феї неземної до ріллі?
А фосфорична жінка сипле квіти,
схиляючись над вами до землі...

1970 р.

Л. Д.

Все не нове мені у світі,
крім тебе, дівчино гнучка.
Між нами є співучі ниті,
але нема до них смичка.

Льодами літ іще не скута
моя душа – рухлива ртуть...
Тримають нас незримі пута,
які повстанці тільки рвуть.

Коли ж повстанть не стане сили,
маленьку втіху маю все ж:
ти на мою просту могилу
свій карий погляд принесеш.

Хто почуття свої цінує,
шукає в іншому святе...
Твої коліна поцілує
трава, що з мене проросте.

1983 р.

Покохав тебе. Тільки насправді я
проклинаю той час, коли стрів:
я для тебе – немов для Гренландії
теплорукий прибулда Гольфстрім.

Будуть ласки мої невеселі,
бо нам доля дає лиш одне:
або я розтоплю твої скелі,
або ти охолодиш мене.

1970 р.

ЖІНОЧИЙ НАСПІВ

Не затримуй мене, не затримуй
ув обіймах, солодших за мед!
Не затримуй, бо муж нелюбимий
знов скрипітиме, наче паркет.

Не засуджуй мене, не засуджуй,
що слабка я до втіх молодих.
Поглядаючи в очі мужу,
я тебе виглядатиму в них...

Прощавай, любий мій, прощай же!
Ти сумуєш? З яких же це див?!
Я тікаю щаслива, мій княже,
я тікаю нещасна, мій враже,
рознещасна, бо ти не спинив.

1982 р.

ВИДІННЯ

Весняно-ранньої години
серед міської біганини
мені проходу не дає
видіння болісне твоє.

Снує воно високочоле,
очима так відверто коле,
чорноволосо так снує –
ніде проходу не дає.

Не відверну його словами,
не відхилю його руками.
"Не помічатиму – і все!
Нехай, мов повінь, пронесе" –

я вже подумував. Одначе
серед нічних пустот-годин
в мені полонений, як джин,
на мене схожий хлопчик плаче,

до тебе проситься терпляче
аж до світанкових годин.
А вдень проходу не дає
видіння болісне твоє.

1981 р.

ФОРЕЛЬ

Цілував я жінку у воді,
пестив перса-яблука тверді,
не пускав, жартуючи, руки:
"Не стидайся чистої ріки!"

Плюскотіла синя акварель,
вислизала жінка, як форель,
розсипала з пліч дзвінку луску,
доганяв по білому піску,

по слідах, де чувся трепет ніг –
тільки гай втікачці допоміг,
бо хапав я віти замість кіс,
не жіночий стан ловив – беріз,

біг на спів, а то – пташина трель...
Вперше я зустрів таку форель!

1975 р.

ПОЛУДНЕВЕ

Теплом переповнене літо
в саду розливає дурман.
І свіжого меду налито
сьогодні повнісінький жбан.

В густому солодкому клеї
заснула бджола у меду.
О, як же я схожий на неї
у більшому жбані – в саду!

Тону в запашному дурмані
півоній і тихих речей,
тону в білорукім капкані
під поглядом карих очей.

Не жду я солодкої смерті,
не думаю і про гірку...
А жінка, як ластівка в леті,
привільно вже спить в гамаку.

І жаль мені райдужну бджілку,
якій не проснутись в меду.
Із карими вишнями гілку
до себе схиляю в саду.

2010, 2016 р. р.

МЕТАМОРФОЗА

Заповзла у мій дім тонкостанна змія,
задивився, зачляк у захопленні я.

Попросила вона обігріти її –
хто відмовити б міг чарівниці-змії?

В неї ніжні вуста, лиш холодні, як сталь –
цілувала мене синьогуба печаль.

Скільки літ змарнував я в обіймах змії!
Час минув, я прозрів – я убив би її!

Та вона відповзла, знявши шкіру свою...
Бачу: жінка лежить, затуливши змію.

1981 р.

П'ЯНА ВИШНЯ

Пізня вишня, спіла вишня –
мов любов моя колишня.

Заховалась в гущі саду,
мов осуджена за зраду.

Вишня спіла, вишня п'яна –
насолода для гурмана.

Тільки ягоди опалі –
як розсипані коралі.

Не моя вже вишня п'яна –
все одно на серці рана.

09.07. 2017 р.

БОГОМОЛ

Богомол на моєму вікні
приліпивсь і злітати не хоче,
наче тріска, стирчить цілі дні,
а ночами хить-хить, як листочок.

І кому він поклони б'є
на вікні в електричній промінні?
Споглядає безсоння мое
і поклони пісенній Богині.

Споглядає кімнатний мій храм:
стіл, світильник, папери і крісло...
Всі ми молимося власним богам,
бо у світі земному нам тісно.

Кожен гріє свій клаптик душі,
аби він не вмирав ніколи.
Я люблю вас, нічні сторожі –
опівнічні жерці-богомоли!

24.08.2012 р.,
Ялта

ДОБРА КОРОВА

Ой, дурна я корова, дурна!
Все тягнуся туди, де краще,
де попастися добре – і на! –
заробляю бича, як ледащо.

При дорозі то сонях скубну,
то, мов меду, скуштую гороху.
А хіба все для себе я мну?
Ну й дурні пастухи, їй-богу!

Хто ще вим'я таке несе,
повне й біле, немов паляниця?
І телятко мене поссе,
і надоїть з відро молодичя...

А попастися ніде. Луги
розорали, канавами зрили,
над рікою тепер береги
облісіли, як чорні могили.

Ой, дурна я корова таки!
І вночі мені паша сниться,
пахнуть квітами в небі зірки,
й місяць пахне, як свіжа копиця...

20.11. 2012 р.

ЗИМА-КОХАНКА

На снігах усе темніші плями,
а мороз ховається в тіні.
Я сказав зимі-коханці прямо:
– Ти уже наскучила мені!

Вже набрид і стогін заметілі,
і відлиг твоїх туманний шлях.
Я ж люблю сади рожево-білі,
килими зелені на полях.

А від тебе тільки й чую докір,
що я серцем досі не притих,
що готов пливти серед потоків,
серед злив купатись грозових...

Я уже засидівсь біля груби,
а вона не гріє, як раніш.
О, коханко-зимо, слід нам любо
розійтись під сонячний капіж!

11.03. 2018 р.

ЗУСТРІЧ З АМАЗОНКОЮ

А. С.

Тепер сентименти – в сторонку!
Я кликав тебе, як Орфей,
а стрів степову амазонку,
бажаючи взять, як трофей.

Прискочила ти на кобилці
брикливій такій, як сама.
А мій вороний на розминці
давно уже був, бо зима.

В нас різні розвихрені долі
і різні шляхи до мети.
Розбіглися в Дикому полі
безкрилих пегасів сліди.

05.04. 2018 р.

БІЛА ШАЛЬ

Оповила мене печаль,
як снігопаду біла шаль.

І юна жінка в білій шалі
в моїй купається печалі.

Не можу я в заметах літ
із нею рвати первоцвіт.

Вона сама ще первоцвітна,
моя ж весна уже одквітла.

Зриваю сам я цвіт печалі,
що прилетіла в білій шалі.

На цілий світ ця біла шаль,
на цілий світ моя печаль.

26.02. 2018 р.

АМЕТИСТОВИЙ ЦВІТ

В саду цвітуть дві пізні хризантеми –
вона і він. Це, мила, ми якраз.
У щасті все забули, хто ми, де ми,
але, як сон, минає теплий час.

Вже ранній іній стелиться сріблито,
вже листя догоряє у саду,
а ти для мене сяєш аметистом,
і саме так для тебе я цвіту.

Ми пізні квіти ніжної любові,
яка благословляє все святе.
Коли повіє віхола зимова,
хай нас удвох в обіймах замете!

2014 р.

ЗЕЛЕНИЙ КАПЕЛЮХ

Я з дитинства цурався хапуг
і не скуб ні людей, ні держкасу.
Мій зелений, мов клен, капелюх,
знало в юності пів-Донбасу.

Він і потім надійно служив
на дніпровських вітрах у Черкасах,
хоч я шапку кролячу нажив
за роботу в учнівських класах.

І тепер ось, ладнаючи в путь
нерозкішні свої пожитки,
і старий капелюх, мабуть,
я візьму до столиці-сусідки.

Не ждучи там дзвінких нагород,
у надії зустрінути друга,
привітаю тамтешній народ
полинялим листком капелюха.

Я нічого не знаю про те,
коли стане земля мені пухом,
тільки знаю: могильний горбок
зеленітиме все ж капелюхом!

1985 р.

ЧЕРВОНА КНИГА

Минеться слава і неслава,
і скоро молодість мине,
і зрілі роки, як облава,
вже переслідують мене.

Неначе лося на поляні,
мене обложено тепер,
і вже примружив очі п'яні
якийсь чиновник-браконьєр.

Впаду на сніг, на білу кригу
під схвальні вигуки заброд
і запишу в Червону книгу
своєю кров'ю свій народ.

1973 р.

Минають війни, голодомори,
віки минають, неначе мить.
Народ розлився, як синє море,
то завмирає, то заштормить.

Хто нас розтопче? Хто нас подужа?
Хто пророкує пустельні дні?
Кому здається, що ми – калюжа,
тих цілі орди лежать на дні!

13.09. 2003 р.

ЗМІСТ

ПОЕМИ

Майданниця.....	5
Смертельне весілля	13
Хайтарма	16
Сказання про снігову людину	22
Генеральська теща.....	24
Степова маслина	32
Великдень у сльозах	39
Обвал	44
Через прірву літ	50
Київська Батиева гора	58
Приречені на любов	61
Космічна поема.....	78
Під літньою грозою	95
Дружнє послання поетові	98

Поеми з книги "ТВОРИ у двох томах"

Сходження на Тарасову гору	103
Дума про трьох братів	110
Дума про матроса Матюшенка	120
Дисертація про славу (Пародійна поема).....	129
Птах над містом (Урбаністична поема).....	141
Київський світанок (Вінок сонетів).....	158
Комуністичний хрест (Поема-репортаж).....	167
Шлюбний човен (Вінок сонетів).....	180
Зелений килим Бабиного Яру (Етюдна поема).....	189
Гладіатори доби (Сонетна поема).....	193
Друг мій сад (Поема із пелюсток)	204

Поєми з книги "Романтика пізньої осені"

Метелик на руді.....	220
Чукча.....	225
Галя.....	230
Шахтарка	235
Срібний браслет	247
Прокляті гроші.....	252
Дівоча помста	258
Тривожна пригода	266
Шлях пілігрима.....	273
Любовна омана.....	276
Останній політ	280
Гріх юності.....	284
Зимова читальня	289
Буфетна історія.....	296
Ліана (Поєма-балада на гуцульський мотив).....	298
Пізній роман	307
Просвітління	315
Болото кохання.....	322
Бульдог (Повчальна історія)	325
Оскарження Дон-Жуана (Поєма-монолог).....	330
Вогонь невситимий	335

Поєми з різних книг

На полі вічної печалі	341
Мар'їнська галерея (Поєма із портретів)	346
Хитавиця (Іронічна поєма).....	359
Дачне багатство	363

Балади

Святкова балада.....	370
Юнацький мотив.....	371
Савур-могила.....	373
Подвійна кара.....	374
Бахчисарай.....	376
"За життя я не чіпляюсь, годі!".....	378
"Бог навіщось мене помилував...".....	379
Присвята моїм донорам.....	380
Віщий голос.....	381
Медитація.....	383
Ніч із Музою.....	384
Норкова шубка.....	386
Балада про дві скрипки.....	388
Гірська балада.....	390
Над виром.....	391
Балада про сестру і брата.....	393
Вдовиний осокір.....	395
Українське слово.....	397
Сповідь.....	399
Балада про шахтарок.....	401
Підземний кінь.....	405
Сізіфи.....	406
Чорнобильський кінь.....	407
Спрага життя.....	408
Безсмертник.....	411
Вечірня балада.....	413
Баяніст.....	414
Вишнева балада.....	415
Балада дитинства.....	417
Степова балада.....	419
Полин на териконі.....	421
Незламний будяк.....	423
На рубежі.....	424

Короткі балади

Доля.....	426
Прастеп.....	427
На роздоріжжі.....	428
Плавець.....	429
На майдані.....	430
Розлука.....	431
Фея.....	432
"Все не нове мені у світі...".....	433
"Покохав тебе...".....	434
Жіночий наспів.....	435
Видіння.....	436
Форель.....	437
Полудневе.....	438
Метаморфоза.....	439
П'яна вишня.....	440
Богомол.....	441
Добра королева.....	442
Зима-коханка.....	443
Зустріч з амазонкою.....	444
Біла шаль.....	445
Аметистовий цвіт.....	446
Зелений капелюх.....	447
Червона книга.....	448
"Минають війни, голодомори...".....	449

Літературно-художнє видання

Василь Адрійович Марсюк

Балада про дві скрипки

поеми й балади

Видавець **Володимир Даниленко**

Редактор Наталя Куліш
Художній редактор Оксана Сохацька
Технічний редактор Ірина Веремій
Коректор Леся Бура
Дизайнер-верстальник Ясамін Мохаммад

Здано на складання 19.07.2018

Підписано до друку 3.08.2018

Формат 70x100 1/32

Папір офсетний

Гарнітура Loga

Умовн.друк.арк.

Обл.-вид.арк.

Змовлення №

Літературна агенція

"Друге дихання"

Україна, 02092,

м. Київ, вул. Марганецька, 26, оф. 136

тел. 095-459-81-17

e-mail: danylenko-v@ukr.ne

Віддруковано в ПП "Рута"

Україна, 10014, м. Житомир, вул. Мала Бердичівська, 17 А,

ДК №364 від 14.01.2010
e-mail: ruta-bond@ukr.net